



KOMENDANT GŁÓWNY  
STRAŻY GRANICZNEJ

Warszawa, dnia 14 sierpnia 2019 r.

SM.422.8.2019.AC KG-CU.IV.072.6.2019

Biuro Rzecznika Praw Dziecka  
WPŁYNEŁO  
2019-08-20 20  
Dekretacja



Pan Mikołaj Pawlak  
Rzecznik Praw Dziecka

Szanowny Panie Rzeczniku,

nawiązując do otrzymanej prośby o nadesłanie aktualizacji danych dotyczących dzieci umieszczanych w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców prowadzonych przez Straż Graniczną, poniżej przesyłam informacje będące przedmiotem Pana wystąpienia.

**1. Liczba małoletnich cudzoziemców umieszczonych w strzeżonych ośrodkach na przestrzeni lat 2018-2019.**

W 2018 roku do strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców przyjętych zostało łącznie 229 małoletnich osób, w tym 210 przebywało pod opieką, a 19 pozostawało bez opieki.

obywatelstwo	liczba osób małoletnich	w tym małoletni bez opieki
Rosja	173	0
Afganistan	10	9
Wietnam	8	7
Armenia	7	0
Irak	7	1
Tadżykistan	6	0
Kirgistan	3	0
Gruzja	3	0
Indie	3	0
Pakistan	3	0
Turcja	2	0
Bangladesz	1	1
Nieokreślone / Inne	1	1
Iran	1	0
Ukraina	1	0

## Podział na strzeżone ośrodki dla cudzoziemców

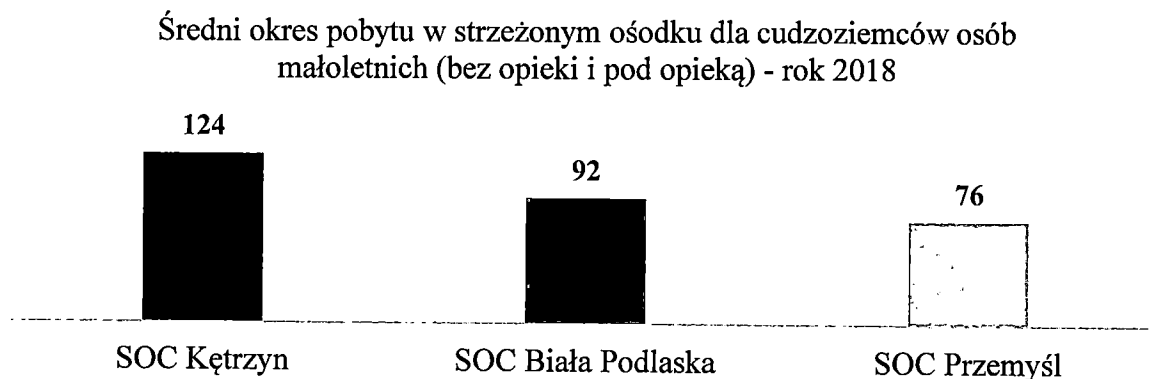
strzeżony ośrodek dla cudzoziemców	liczba małoletnich	w tym małoletni bez opieki
Przemyśl	54	0
Biała Podlaska	115	0
Kętrzyn	60	19

W I półroczu 2019 roku do strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców przyjętych zostało łącznie 71 małoletnich cudzoziemców, w tym 13 pozostawało bez opieki:

- Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Przemyślu – 9 małoletnich cudzoziemców (8 ob. Rosji, 1 ob. Ukrainy),
- Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców Biała Podlaska – 32 małoletnich cudzoziemców (27 ob. Rosji, 4 ob. Tadżykistanu, 1 ob. Armenii),
- Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców Kętrzyn – 30 małoletnich cudzoziemców (10 ob. Afganistanu, 2 ob. Kuby, 13 ob. Rosji, 1 ob. Syrii, 1 ob. Ukrainy, 3 ob. Wietnamu).

2. **Kwestia wytycznych / wskazówek dla terenowych organów Straży Granicznej odnośnie sposobu uwzględniania zasady kierowania się dobrem dziecka przy podejmowaniu decyzji co do możliwości zastosowania środków alternatywnych / konieczności kierowania do sądu wniosku o umieszczenia małoletniego w strzeżonym ośrodku nie uległy zmianie. W załączeniu przesyłam, dokument pn.: *Postępowanie funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie realizacji czynności związanych z powrotami cudzoziemców nielegalnie przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w oparciu o przepisy ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach.***

3. **Najdłuższy i najkrótszy okres pobytu dzieci w poszczególnych strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców 2018 i 2019 roku.**



Danymi za I półroczu 2019 roku w przedmiotowym zakresie Zarząd do Spraw Cudzoziemców na chwilę obecną nie dysponuje.

4. **Procedura identyfikacji osób szczególnego traktowania**, w tym osób będących ofiarami tortur i przemocy psychicznej, fizycznej i na tle seksualnym, w związku z pobytem cudzoziemców (w tym osób małoletnich) w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców, została opisana i uregulowana w dokumencie opracowanym przez Straż Graniczną pn. *Zasady postępowania Straży Granicznej z cudzoziemcami wymagającymi szczególnego traktowania*. Procedura ta została zmodyfikowana względem poprzedniego dokumentu, tj. algorytmu z dnia 18 września 2015 roku, i została wdrożona do realizacji z dniem 14 czerwca 2019 roku. Przedmiotowy dokument przesyłam w załączeniu.
  
5. **Liczba małoletnich zwolnionych ze strzeżonego ośrodka na przestrzeni lat 2018-2019.**

W 2018 roku ze strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców zostało zwolnionych łącznie 282 małoletnich cudzoziemców, z czego:

- Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców Kętrzyn – 90 cudzoziemców małoletnich, w tym 1 w oparciu o przesłankę z art. 400 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach,
- Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców Biała Podlaska – 133 cudzoziemców małoletnich, w tym 4 w oparciu o przesłankę z art. 400 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach,
- Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców Przemyśl – 59 cudzoziemców małoletnich, w tym 4 w oparciu o przesłankę z art. 400 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach,

W I półroczu 2019 roku zwolnionych zostało łącznie 76 małoletnich cudzoziemców, z czego:

- Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców Kętrzyn – 34 cudzoziemców małoletnich (brak zwolnień z art. 400 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach)
- Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców Biała Podlaska – 29 cudzoziemców małoletnich, w tym 2 małoletnie w oparciu o przesłankę z art. 400 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach,
- Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców Przemyśl – 13 cudzoziemców małoletnich (brak zwolnień z art. 400 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach)

6. **Liczba miejsc w poszczególnych strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców, w których umieszczani są małoletni cudzoziemcy.**

- Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców Biała Podlaska – 130 miejsc na oddziale rodzinnym.
- Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców Kętrzyn – 105 miejsc na oddziale rodzinnym i 15 dla małoletnich bez opieki,
- Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców Przemyśl – 91 miejsc na oddziale rodzinnym,

## **7. Edukacja małoletnich cudzoziemców w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców.**

### **➤ Kętrzyn**

W Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Kętrzynie zajęcia prowadzone są na podstawie porozumienia o współpracy w zakresie objęcia obowiązkiem nauki cudzoziemców umieszczonych w w/w ośrodku, zawartego w dniu 18 września 2017 roku. Na mocy powyższego porozumienia zajęcia szkolne w ośrodku prowadzone są przez nauczycieli ze Szkoły Podstawowej nr 4 w Kętrzynie.

#### Proces kształcenia

Każde dziecko kwalifikowane jest na podstawie dokumentacji potwierdzającej poziom wykształcenia. W przypadku braku takiej dokumentacji dziecko przypisywane jest do szkoły podstawowej. Nauczyciele dzielą dzieci na grupy w zależności od wieku i dopasowują zajęcia (program) do konkretnej grupy wiekowej. Zajęcia odbywają się w blokach tematycznych: matematyczno–przyrodniczym, polonistyczno–społecznym i artystycznym.

Nauczyciele pracujący w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Kętrzynie posługują się językami rosyjskim i angielskim, co biorąc pod uwagę obywatelstwa umieszczonych cudzoziemców (Czeczenia - język rosyjski, Wietnam – język angielski) jest wystarczające. Pracownicy szkoły podstawowej nie zgłaszają problemów dotyczących różnic kulturowych. Jak wynika z ich relacji, dzieci pozostające pod opieką pedagogów nie przejawiają zachowań wynikających z różnic kulturowych wobec siebie nawzajem, jak również wobec nauczycieli. Jak wynika z zawartego porozumienia, w ciągu tygodnia dzieci umieszczone w ośrodku uczęszczają na zajęcia w wymiarze 27 godzin lekcyjnych. Potwierdzenie uczestnictwa w zajęciach odbywa się poprzez dokonanie wpisu w dzienniku lekcyjnym przez prowadzącego zajęcia nauczyciela. Grupy zajęciowe nie są stałe. Wynika to wprost z ilości osób umieszczonych w ośrodku.

### **➤ Biała Podlaska**

W III kwartale 2010 roku Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej nawiązał współpracę z Wydziałem Edukacji Miasta Biała Podlaska celem objęcia przebywających w ośrodku dzieci realizacją obowiązku szkolnego. Od 1 września 2010 roku nauczyciele szkół powszechnych w Białej Podlaskiej, tj. Szkoły Podstawowej nr 3, Publicznego Gimnazjum nr 3 (w trakcie zmiany systemu edukacyjnego) oraz II Liceum Ogólnokształcącego prowadzą zajęcia lekcyjne na terenie ośrodka.

#### Proces kształcenia

Co do zasady zajęcia lekcyjne prowadzone są w języku polskim (wykładanym jako język obcy), jednakże nauczyciele posługują się również językiem rosyjskim, z uwagi na najczęściej używanym język przez przebywające w ośrodku dzieci. Dane personalne dzieci umieszczane są w Księdze Uczniów danej szkoły oraz zostają wpisane do Dzienników Szkolnych danych klas. W związku z faktem, iż dzieci przebywające w ośrodku najczęściej nie posiadają świadectw ukończenia poszczególnych klas danych szkół poza granicami Polski, nauczyciele, po przyjęciu dziecka do ośrodka, przeprowadzają testy kompetencji, na podstawie których określają poziom wiedzy i umiejętności, jakimi dysponują uczniowie. W przypadku posiadania przez dzieci świadectw ukończenia klas w polskiej szkole powszechnej, kontynuowany jest program nauczania danego dziecka w kolejnej klasie.

Wymiar godzin na zajęcia edukacyjne realizowane przez nauczycieli w ośrodku w roku szkolnym 2018/2019 wynosił: w szkole podstawowej 16 godzin tygodniowo (z uwzględnieniem podziału na klasy 1-3 edukacja wczesnoszkolna oraz klasy 4-8), natomiast w gimnazjum i liceum 10 godzin tygodniowo. Plany dydaktyczne nauczycieli zostały tak opracowane (przez nauczycieli wskazanych szkół), aby umożliwić realizację podstawy programowej zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 roku oraz Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

Zajęcia z uczniami realizowane są na zasadzie łączenia klas, co jest zgodne z § 5 ust. 7 załącznika nr 2 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 roku w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół, gdzie zostało określone, że w szkołach działających w szczególnie trudnych warunkach demograficznych lub geograficznych dopuszcza się organizację nauczania w klasach łączonych, w tym połączenie zajęć prowadzonych w oddziale przedszkolnym dla dzieci 6-letnich i zajęć prowadzonych w klasie I. Ponadto zajęcia te są realizowane w formie nauczania blokowego.

W chwili obecnej Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej dysponuje dwoma salami lekcyjnymi, wyposażonymi w zaplecze edukacyjne, pomoce dydaktyczne, w których odbywają się zajęcia lekcyjne w ramach realizacji obowiązku szkolnego oraz dodatkowo bibliotekę i trzy sale do zajęć (w tym sportowych), w których realizowane są zajęcia prowadzone przez funkcjonariuszy i pracowników Zespołu Edukacyjno-Wychowawczego, jako uzupełnienie działalności edukacyjnej, zajęcia kompensacyjne i wyrównawcze, zajęcia manualne, kulturalne i sportowe, które ujęte są w tygodniowych ramowych planach pracy wymienionego Zespołu.

### ➤ **Przemysł**

Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Przemysłu realizuje zajęcia w oddziałach przygotowawczych dla małoletnich cudzoziemców objętych obowiązkiem szkolnym na podstawie porozumienia zawartego w dniu 4 stycznia 2018 roku pomiędzy Gminą Miejską Przemysł a Bieszczadzkiem Oddziałem Straży Granicznej w sprawie *określania warunków współpracy Szkoły Podstawowej Nr 5 im. Bohaterów Września w Przemysłu z Ośrodkiem Strzeżonym w Przemysłu*, zgodnie z § 16 ust. 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 roku w sprawie *kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw* (Dz. U. 2017, poz. 1655).

### Proces kształcenia

Edukacja dzieci w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Przemysłu prowadzona jest dla wszystkich dzieci w wieku szkolnym. Dzieci podzielono na 2 grupy: oddział klas I-III oraz oddział klas IV – VIII. W ośrodku na zajęcia lekcyjne przeznaczano średnio 4 godziny dziennie (łącznie ok. 20 godzin tygodniowo, po 45 min każda lekcja). Zajęcia podzielono tematycznie na poszczególne przedmioty: język polski, język angielski, informatyka, plastyka, matematyka, historia, przyroda, muzyka, technika, wychowanie fizyczne. Nauczyciele realizują treści programowe, w oparciu o podstawę programową kształcenia ogólnego, zawartą

*w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. (Dz.U.2017 poz.356) w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.*

Dla uczących się dzieci prowadzone są osobne dzienniki lekcyjne. Program zajęć dostosowany jest pod względem treści do konkretnej klasy. Uczniowie przyswajają partie wiedzy, które są dostosowane do danego etapu edukacyjnego. W poprzednim roku szkolnym, w związku z tym, że dzieci nie przebywały w ośrodku całego roku szkolnego, nie podlegały one systemowi klasyfikacji ani tym bardziej promocji. Dzieci te nie podchodziły także do żadnych egzaminów zewnętrznych. Jednak zaznaczyć należy, iż w przypadku konieczności udziału małoletniego w egzaminach zewnętrznych, istnieje możliwość organizacji takiego przedsięwzięcia przez ośrodek.

W zakresie liczebności grup, z reguły klasy liczyły od 1 do 10 uczniów, ale ich liczba nie była stała. Dzieci bardzo chętnie uczęszczały na lekcje. Mimo różnic językowych i kulturowych, nauczyciele przekazywali podstawowe treści z poszczególnych przedmiotów w języku polskim, ewentualnie w języku rosyjskim, gdyż dzieci, najczęściej cudzoziemcy z Federacji Rosyjskiej, Armenii, Kirgistanu, Ukrainy, rozumieją ten język. W przypadku powstania bariery językowej pomiędzy małoletnim cudzoziemcem a nauczycielem, do wspomaganie procesu nauczania kierowani są opiekunowie socjalni posługujący się danym językiem. Nadmienić należy, że w Sekcji Edukacyjno–Wychowawczej zatrudnieni są funkcjonariusze oraz pracownicy, którzy władają następującymi językami: j. angielski, j. francuski, j. rosyjski, j. wietnamski, j. urdu i hindi.

## **8. Dostęp małoletnich umieszczonych w poszczególnych strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców do świadczeń opieki zdrowotnej**

### **➤ Kętrzyn**

Zabezpieczenie medyczne w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Kętrzynie odbywa się w oparciu o Służbę Zdrowia Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej w Kętrzynie. Przyjęcia lekarskie odbywają się w systemie planowym dwa razy w tygodniu w poniedziałek i czwartek w godzinach 10:00-12:00. W pozostałe dni, w razie konieczności, lekarz przyjmuje pacjentów, w tym małoletnich, na bieżąco. Obsada medyczna dostępna w strzeżonym ośrodku:

- 1 lekarz medycyny ze specjalizacją w zakresie okulistyki - język rosyjski
- 1 lekarz stomatolog - język angielski
- 1 ratownik medyczny - język angielski
- 4 pielęgniarki - język rosyjski, angielski

Należy podkreślić, że dostęp do pomocy medycznej w strzeżonym ośrodku świadczony jest każdego dnia w godzinach 7:30-21:30

### **➤ Biała Podlaska**

Cudzoziemcy przebywający w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej

do dyspozycji mają n/w personel medyczny:

- 2 lekarzy – specjalista medycyny rodzinnej i ratownictwa medycznego oraz pediatra,
- 5 pielęgniarek – j. rosyjski
- 1 ratownik medyczny –j. rosyjski i angielski.

Lekarz medycyny rodzinnej jest do dyspozycji, w systemie planowym, 5 razy w tygodniu (czas trwania dyżuru 1 godzina lub więcej w zależności od potrzeb), natomiast lekarz pediatra pełni dyżur 2 razy w tygodniu (czas trwania dyżuru 1 godzina lub więcej w zależności od potrzeb). Ponadto należy podkreślić, że dostęp do pomocy medycznej w strzeżonym ośrodku świadczony jest każdego dnia w godzinach 7:30-21:30.

#### ➤ **Przemyśl**

W Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Przemyślu podstawowa opieka lekarska realizowana jest przez lekarzy Przychodni Lekarskiej OPTIMA w Przemyślu. Wizyty lekarzy (trzech lekarzy – specjalizacje: medycyna rodzinna, internista oraz onkolog) odbywają się na terenie ośrodka strzeżonego trzy razy w tygodniu, tj. w poniedziałki, środy i piątki po 3 godziny każdego ze wskazanych dni. Konsultacje specjalistyczne oraz badania diagnostyczne organizowane są w ramach zapisów u lekarzy specjalistów i odbywają się poza ośrodkiem.

W przypadku powstania bariery językowej w komunikacji z cudzoziemcem, zapewniony jest tłumacz zatrudniony w ośrodku posiadający wiedzę i umiejętności specjalistyczne, jak również jest możliwość skorzystania z tłumaczy zewnętrznych (gdy zachodzi taka konieczność).

Dodatkowo, w ramach obsady etatowej ośrodka, istnieje pięć etatów starszego asystenta – ratownika. W chwili obecnej cztery osoby posiadają odpowiednie kwalifikacje i zajmują ww. etaty. Służba starszych asystentów – ratowników pełniona jest w systemie zmianowym (zmiany dwunastogodzinne), tj. po jednym funkcjonariuszu w zmianie. Należy podkreślić, że dostęp do pomocy medycznej w strzeżonym ośrodku świadczony jest każdego dnia w godzinach 7:30-21:30.

### **9. Dostęp małoletnich cudzoziemców umieszczonych w strzeżonych ośrodkach do specjalistycznych badań, porad i świadczeń (w szczególności lekarza pediatry)**

#### ➤ **Kętrzyn**

Umowa ze Szpitalem Powiatowym w Kętrzynie 308/SZ/18 z 20 grudnia 2018 rok zawarta na okres od 1 stycznia 2019 roku do dnia 31 grudnia 2019 roku zabezpiecza dostęp do badań specjalistycznych i leczenia szpitalnego (odległość do szpitala ok. 2 km). W przypadku konieczności leczenia u specjalistów z dziedziny chirurgii dziecięcej bądź ortopedii dziecięcej, odbywa się to w Szpitalu Powiatowym w Biskupcu (odległość ok. 40 km). Czas oczekiwania na świadczenia specjalistyczne - do kilku tygodni.

#### ➤ **Biała Podlaska**

Podmioty lecznicze, do których kierowano małoletnich cudzoziemców przebywających w strzeżonym ośrodku:

- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Białej Podlaskiej (pakiet specjalistów: okulista, laryngolog, chirurg, ortopeda, pulmonolog, neurolog, kardiolog, itp.) – odległość 4 km. Czas oczekiwania: stany nagłe natychmiast przez SOR, stany pilne do 2 tygodni, stany

planowane od kilku dni do 2 miesięcy.

- Indywidualna specjalistyczna praktyka lekarska - Poradnia Dermatologiczno-Wenerologiczna Biała Podlaska – odległość 2,5 km. Czas oczekiwania od 2 do 5 dni.
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Poradnia Stomatologiczna Biała Podlaska – odległość 2 km. Czas oczekiwania: stany pilne bezzwłocznie, planowe około 5 dni.
- Specjalistyczny gabinet psychiatryczny - Psychiatria Dzieci i Młodzieży w Radzynie Podlaskim – odległość 60 km. Czas oczekiwania: stany pilne bezzwłocznie, planowe około 7 dni.

#### ➤ **Przemysł**

Konsultacje pediatryczne zapewnia NZOZ OPTIMA – przychodnia rodzinna na terenie miasta Przemysła od poniedziałku do piątku w godz. 8.00 -16.00. Poza godzinami pracy lekarzy ośrodkowych, w nagłych przypadkach lub w przypadku hospitalizacji, małoletni cudzoziemiec wraz z opiekunem prawnym przewożony jest na konsultację medyczną lub w ramach hospitalizacji na oddział chorób dzieci z pododdziałem pulmonologii dziecięcej Wojewódzkiego Szpitala im. Św. Ojca Pio w Przemysłu, z którym Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej posiada stosowne umowy i porozumienia na świadczenie usług medycznych i lekarskich. W przypadku specjalistycznych wizyt lekarskich, realizowane są one na poszczególnych oddziałach Wojewódzkiego Szpitala im. Św. Ojca Pio w Przemysłu. Świadczenia stomatologiczne realizowane są przez Poradnię Stomatologiczną CITODENT w Przemysłu. Zlecane analizy medyczne realizowane są przez Laboratorium Analiz Medycznych ANAMED w Przemysłu. Reasumując, realizacja świadczeń zdrowotnych wobec dzieci odbywa się na bieżąco na terenie miasta, w którym znajduje się ośrodek, przy współpracy z w/w podmiotami.

### **10. Dostęp małoletnich umieszczonych w poszczególnych strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców do wsparcia psychologicznego.**

#### ➤ **Kętrzyn**

W Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Kętrzynie, w strukturze Sekcji Edukacyjno-Wychowawczej, zatrudniona jest 1 funkcjonariuszka na stanowisku Starszego Specjalisty – psychologa. Psycholog pracuje w trybie stałych dyżurów w ośrodku, tj. od poniedziałku do piątku, usługi psychologiczne odbywają się w godzinach 8-15. Ponadto ośrodek dla cudzoziemców współpracuje z psychologiem zewnętrznym–dziecięcym posiadającym uprawnienia do prowadzenia terapii. Częstotliwość wizyt psychologa zewnętrznego-dziecięcego uzależniona jest od potrzeb zgłaszanych w tym zakresie przez cudzoziemców. Spotkania z psychologiem zewnętrznym-dziecięcym odbywają się w pomieszczeniach ośrodka.

Cudzoziemiec może zapisać siebie lub swoje dziecko na konsultację samodzielnie lub za pośrednictwem personelu służby zdrowia, opiekunów socjalnych lub powrotowych, jak również funkcjonariuszy Sekcji Ochrony. Po uzyskaniu informacji o potrzebie konsultacji, psycholog przeprowadza konsultację niezwłocznie lub umawia z cudzoziemcem dogodny termin wizyty. W przypadku gdy psycholog nie posługuje się językiem zrozumiałym dla dziecka, w charakterze tłumacza najczęściej występuje rodzic. W przypadku bariery językowej jest możliwość zorganizowania udziału tłumacza zewnętrznego.



### ➤ Biała Podlaska

W Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej aktualnie zatrudnionych jest dwóch psychologów ośrodka: jeden pracownik cywilny (kobieta) i jeden funkcjonariusz SG (mężczyzna). Dodatkowo zatrudniono, na umowę cywilno – prawną przez Nadbużański Oddział Straży Granicznej, psycholog zewnętrznego. Psychologowie ośrodka dostępni są dla cudzoziemców od poniedziałku do soboty w godzinach 7:30 – 20:00, natomiast tzw. psycholog zewnętrznego udziela świadczeń psychologicznych według ustalonego z administracją ośrodka harmonogramu w liczbie 4 godzin tygodniowo. W przypadku zaistnienia trudności komunikacyjnych wynikających z bariery językowej, świadczenie usług psychologicznych przez psychologa ośrodka lub psychologa zewnętrznego odbywają się w języku zrozumiałym przez cudzoziemca (dziecka, dorosłego) lub z udziałem tłumacza (tłumacz zewnętrzny, z wykluczeniem funkcjonariusza/pracownika cywilny Straży Granicznej). W tym miejscu należy zaznaczyć, że psychologowie ośrodka oraz zatrudniony psycholog zewnętrzny biegle posługują się językiem rosyjskim, tj. dominującym językiem wśród aktualnie umieszczonych w ośrodku cudzoziemców, jak również językiem angielskim.

### ➤ Przemysł

Konsultacje psychologiczne dzieci w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Przemysłu realizuje dwóch psychologów: starszy specjalista - psycholog zatrudniony w Sekcji Edukacyjno-Wychowawczej oraz, w razie potrzeby, psycholog zewnętrzny-terapeuta. Psycholog zatrudniony w w/w sekcji pracuje od poniedziałku do czwartku w godzinach 8:30 – 13:30, cudzoziemców przyjmuje w godz. 10:00 – 12:00, a w przypadkach nagłych w pozostałych godzinach pracy. Psycholog ośrodka posiada bogate doświadczenie zawodowe oraz szerokie kwalifikacje w zakresie pracy z dziećmi, które uzyskał w ramach długoletniej pracy zawodowej w Rodzinnym Ośrodku Diagnostyczno–Konsultacyjnym oraz w Zespole Specjalistów na Rzecz Rodziny i Dzieci Sądu Okręgowego w Przemysłu.

Psycholog zewnętrzny – terapeuta przyjmuje, we wtorek w godz. 16:00 – 18:00 i w piątek w godz. 13:30 – 15:30. Dzieci na konsultacje psychologiczne zapisywane są w następujących przypadkach:

- na prośbę rodzica - gdy wyrazi chęć konsultacji psychologicznej swojego dziecka,
- na podstawie monitoringu zachowania dzieci prowadzonego przez psychologa, funkcjonariuszy i pracowników sekcji edukacyjno – wychowawczej oraz sekcji ochrony, gdy taka konsultacja wydaje się być konieczna,
- na podstawie skierowania wystawionego przez lekarza Służby Zdrowia Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej.

Doraźnie, w ramach uzasadnionych potrzeb, istnieje możliwość wykorzystania dodatkowo dwóch psychologów zatrudnionych w Służbie Zdrowia Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej. Wszystkie konsultacje psychologiczne dzieci traktowane są priorytetowo i wykonywane są poza kolejnością. W przypadkach konsultacji psychologicznych dzieci posługujących się językiem niezrozumiałym dla psychologa, funkcjonariusze i pracownicy sekcji zapewniają obecność podczas konsultacji tłumacza języka obcego, w którym porozumiewa się dziecko.

## **11. Działalność komórek ds. edukacyjno-wychowawczych w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców, w których umieszczeni są małoletni.**

### **➤ Kętrzyn**

W Sekcji Edukacyjno–Wychowawczej Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Kętrzynie służbę pełni 7 funkcjonariuszy, w tym kierownik sekcji i psycholog ośrodka oraz 2 pracowników Korpusu Służby Cywilnej. Sekcja pracuje od poniedziałku do soboty w systemie zmianowym, tj. na 2 zmiany: I zmiana w godzinach 7.30 – 15.30; II zmiana 12.00 – 20.00.

Funkcjonariusze i pracownicy Sekcji Edukacyjno-Wychowawczej prowadzą zajęcia plastyczne, muzyczne, taneczne, wokalne, teatralne, sportowe, językowe, informatyczne i międzykulturowe dla dzieci i dorosłych, a także wyrównawcze dla uczniów. Zajęcia realizowane są w poszczególnych grupach wiekowych, z uwzględnieniem kontekstu kulturowego. Treść programowa zajęć dydaktyczno-wychowawczych została opracowana w oparciu o konsultacje z nauczycielami realizującymi obowiązek szkolny. Dzięki temu wszystkie zajęcia prowadzone przez funkcjonariuszy i pracowników Sekcji Edukacyjno-Wychowawczej są kontynuacją i uzupełnieniem lekcji szkolnych.

W ośrodku pracownicy sekcji prowadzą pracę socjalną z umieszczonymi cudzoziemcami oraz zajmują się szeroko pojętym organizowaniem czasu wolnego dla dzieci i dorosłych cudzoziemców. Na każdy miesiąc planowane są zajęcia związane między innymi z obchodami świąt np.: dzień matki, ojca, dni świąteczne związane z kulturą w Polsce i na świecie. Każde z realizowanych przedsięwzięć jest ujęte w harmonogramie przedsięwzięć kulturalnych organizowanych w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Kętrzynie. Harmonogramy tworzone są na każde 6 miesięcy danego roku kalendarzowego.

Wspomnieć należy, iż harmonogram nie obejmuje zajęć dedykowanych dla poszczególnych dzieci. Pracownicy sekcji w porozumieniu z rodzicami bardzo często organizują imprezy okolicznościowe takie jak urodziny czy obchody świąt wynikających z tradycji innych kultur. Ponadto, w miarę możliwości, organizowane są koncerty muzyczne, na które zapraszani są różni wykonawcy prezentujący różne style muzyczne. Bardzo ważną częścią są zajęcia sportowe organizowane na terenie ośrodka. Ponadto pracownicy sekcji prowadzą zajęcia językowe dla zainteresowanych proponując język polski, rosyjski lub angielski. Zajęcia te cieszą się dużą popularnością wśród umieszczonych cudzoziemców.

Kolejny rodzaj zajęć, czy też aktywności, jaki proponowany jest cudzoziemcom dotyczy organizowanych „eventów” w ośrodku. W czasie organizacji takiej imprezy 2 – 3 razy w roku (w zależności od posiadanych środków z funduszy unijnych) dzieci cudzoziemskie mogą cieszyć się wspaniałą zabawą z animatorami, korzystać z wielu atrakcji takich jak chociażby dmuchane zjeżdźalnie, okulary VR, pokaz sztuczek magicznych wykonywanych przez magika. Dzieci umieszczone w ośrodku mają również możliwość zapoznania się z pracą różnych służb np.: policji czy straży pożarnej, połączonych z pokazem sprzętu.

Do dyspozycji cudzoziemców w strzeżonym ośrodku są sale szkolne i świetlicowe (wyposażone w pomoce dydaktyczne, zabawki, gry), sprzęt rekreacyjno-sportowy, siłownia plenerowa i wewnętrzna oraz profesjonalny plac zabaw wraz z boiskiem do różnych gier

zespołowych: piłka nożna, siatkówka, koszykówka. Cudzoziemcy mogą korzystać z zasobów biblioteki oraz z sali komputerowej. Cudzoziemcy biorą udział we wszelkiego rodzaju konkursach: plastycznych, wokalnych, tanecznych, sportowych, a także tematycznych. Wszyscy uczestnicy otrzymują pamiątkowe dyplomy i upominki, zwycięzcy – nagrody, medale.

Ponadto na podstawie Porozumienia Nr 29 o współpracy między Wyższą Szkołą Informatyki i Ekonometrii TWP w Olsztynie a Warmińsko Mazurskim Oddziałem Straży Granicznej w Kętrzynie z dnia 27 lutego 2009 roku, w czasie roku szkolnego częstymi gośćmi są studenci WSiIE TWP w Olsztynie, którzy prowadzą różnego rodzaju zajęcia z dziećmi. Zajęcia te cieszą się dużym zainteresowaniem ze strony cudzoziemców.

### ➤ **Biała Podlaska**

W strukturach Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej wyodrębniono Zespół Edukacyjno-Wychowawczy, do zadań którego między innymi należy organizowanie i prowadzenie zajęć kulturalno-oświatowych oraz sportowych, rozpoznawanie nastrojów i atmosfery wśród umieszczonych cudzoziemców oraz cudzoziemców, których zachowanie wskazywać może na pogarszanie się kondycji psychofizycznej, profilowanie cudzoziemców mogących być ofiarami „handlu ludźmi” oraz osób należących do grup wymagających szczególnego traktowania. Zespół Edukacyjno-Wychowawczy składa się z 3 pracowników cywilnych oraz 3 funkcjonariuszy Straży Granicznej, posiadających wykształcenie pedagogiczne i psychologiczne. W chwili obecnej Zespół Edukacyjno-Wychowawczy pracuje/pełni służbę od poniedziałku do soboty w godzinach 7.30-20.00, z wyłączeniem niedziel i dni ustawowo wolnych od pracy.

Zespół Edukacyjno-Wychowawczy swą działalność prowadzi między innymi w formie n/w rodzajów zajęć:

1. zajęć językowych dla dzieci i dorosłych, polegających na:
  - zapoznawaniu cudzoziemców z polskim alfabetem, wymową, podstawowymi zwrotami grzecznościowymi, liczebnikami, nazwami dni tygodnia i miesięcy, części ciała, produktów żywnościowych, przedmiotów codziennego użytku,
  - zapoznawaniu z podstawami polskiej gramatyki i ortografii,
  - prowadzeniu rozmów w języku polskim na temat kultury, tradycji i obyczajów krajów pochodzenia cudzoziemców,
  - zapoznawaniu ze słownictwem zaproponowanym przez cudzoziemców. Zajęcia językowe (dodatkowe, nie stanowiące realizacji obowiązku szkolnego) prowadzone są z uwzględnieniem wieku oraz poziomu zaawansowania ich uczestników. Na zajęcia opracowywane są materiały pomocnicze w postaci schematów, mapy ciała itp. W zajęciach językowych prowadzonych przez pracowników i funkcjonariuszy Zespołu Edukacyjno-Wychowawczego uczestniczą cudzoziemcy posługujący się w zdecydowanej większości językiem rosyjskim i angielskim. Podczas zajęć cudzoziemcy nabywają podstawowe kompetencje językowe niezbędne do codziennego funkcjonowania.
2. zajęć plastycznych,
3. zajęć edukacyjnych, tj. usprawniających czynności manualne, usprawniających funkcje wzrokowe i logiczne myślenie, matematycznych, studiowania mapy Polski i Europy,

4. zajęć sportowych dla dzieci i dorosłych,
5. zajęć integracyjnych dla cudzoziemców,
6. rozmów na temat kultury i tradycji cudzoziemców przebywających w ośrodku – odnajdywanie podobieństw i różnic,
7. prowadzenia biblioteki,
8. udostępniania części kulturalno-oświatowej i sportowej ośrodka(sala sportowa, sala bilardowa, sala fitness),
9. organizowanych zawodów, imprez, zabaw w plenerze dla dzieci i dorosłych.

Z wyżej wymienionych rodzajów zajęć korzystać mogą wszyscy cudzoziemcy oraz ich dzieci, przebywający w ośrodku. W ramach w/w zajęć cudzoziemcom przebywającym w ośrodku udostępnia się: gry planszowe i stolikowe, zestawy do tenisa stołowego, karty do gry, puzzle, zabawki dla dzieci, piłki nożne, konsole PlayStation i Xbox itp. Szczególnymi oddziaływaniami pedagogicznymi obejmowane są dzieci przebywające w ośrodku każdorazowo uwzględniając ich indywidualne potrzeby.

Ponadto w roku 2018 Zespół Edukacyjno-Wychowawczy zorganizował następujące wydarzenia: „Impreza sylwestrowa”, „18 urodziny Khizira”, „Dzień Babci i Dziadka”, „Dzień Kubusia Puchatka”, „Easter is coming.”, „Urodziny Mariam i Azamata”, „Wiosna już przyszła”, „Majówka w ogródku”, „Dzień Matki”, „Dzień Dziecka”, „Kibicujemy naszym ...”, „Święto Ramadan Bajram”, „Zakończenie roku szkolnego 2017/2018”, „Sportowy Festyn rodzinny”, „Rozpoczęcie roku szkolnego”, „Ognisko przyjaźni”, „Piękny jesienny dzień”, „Halloween na wesoło”.

Od początku 2019 roku zorganizowano wydarzenia tj.: „Kulinarny Styczeń”, „Dzień Babci i Dziadka”, „Artystyczny Luty”, „Dzień Kobiet”, „Powitanie Wiosny”, Wizyta studyjna studentów Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (na mocy porozumienia o współpracy między Nadbużańskim Oddziałem Straży Granicznej w Chełmie a Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), „Biesiada rodzinna z okazji Święta Bajram i Międzynarodowego Dnia Dziecka”, „Zakończenie roku szkolnego 2018/2019”, „Impreza integracyjna z okazji Dnia Uchodźcy”.

Warto zaznaczyć, że Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej, chcąc wzbogacić ofertę zajęć edukacyjnych, integracyjnych i dostępność do środowiska zewnętrznego, nawiązał uregulowaną prawnie współpracę z uczelniami wyższymi (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie).

### ➤ **Przemysł**

Aktualny stan etatowy Sekcji Edukacyjno-Wychowawczej Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Przemysłu wynosi 9 etatów ( 7 funkcjonariuszy i 2 pracowników cywilnych). Z powyższej liczby, 8 etatów jest obsadzonych (w tym 6 przez funkcjonariuszy oraz 2 pracowników cywilnych). System pełnienia służby/pracy w sekcji jest zmianowy i wynosi 12 godzin (8:00-20:00) od poniedziałku do soboty (z wyłączeniem dni ustawowo wolnych od pracy). Kierownik sekcji i 1 pracownik cywilny, tj. starszy specjalista-ekspert kulturowy, pracują w godzinach 7:30-15:30, natomiast 1 pracownik cywilny, tj. starszy specjalista-psycholog, zatrudniony jest na pół etatu i pracuje od poniedziałku do czwartku w godzinach 8:30-13:30.

W zakresie obowiązków osób zatrudnionych w Sekcji Edukacyjno-Wychowawczej jest między innymi prowadzenie zajęć dla małoletnich. Funkcjonariusze i pracownicy sekcji prowadzą zintegrowane zajęcia edukacyjne dla dzieci, w tym naukę języka polskiego. Ponadto na terenie ośrodka funkcjonariusze i pracownicy sekcji edukacyjno-wychowawczej przeprowadzili imprezy kulturalno-oświatowe, tj.: Impreza urodzinowa ob. Rosji, Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego, Wiosna, wiosna ach to ty!, Moje marzenia, Konkurs matematyczny pod hasłem „*Liczyby rządzą światem*”, Warsztaty walentynkowe, Impreza z okazji Dnia Dziecka. W ośrodku zorganizowano również imprezy prowadzone przez firmy zewnętrzne, tj.: impreza z okazji Dnia Dziecka, imprezę kulturalno-oświatową, imprezę „Magic show”, imprezę pod hasłem „Mikołajkowa zabawa choinkowa”.

Dodatkowo dla najmłodszych, celem rozwijania ich zdolności manualnych i sprawności fizycznej, funkcjonariusze i pracownicy Sekcji Edukacyjno-Wychowawczej wykonali nowe dekoracje w sali zabaw dla dzieci, gdzie zainstalowano na ścianie drewniane labirynty z przesuwanymi kształtami, doskonałe do ćwiczeń rozwijających dziecięcą sprawność manualną i koordynację wzrokowo-ruchową. Powyższe stanowi nie tylko dekorację sali, ale również spełnia funkcję panelu manipulacyjnego, usprawniającego motorykę ręki dziecka. Ponadto wpływa na rozwój spostrzegawczości i wyobraźni. Dodatkowo w sali zabaw powstała dekoracja ścienna „ptasie radio” - kolorowe drzewo wykonane techniką tempéry. W dekoracji sali zabaw użyto również okleiny drewnopodobnej, imitującej pień drzewa. Sala wyposażona została w miękką wykładzinę oraz duże klocki z gąbki i plastikowe elementy do budowania małych konstrukcji. Takie miejsce bardzo rozwija dzieci, uczy ich obcowania z innymi oraz dzielenia się zabawkami.

Dodatkowo, celem urozmaicenia czasu wolnego małoletnich przebywających w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców oraz zapewnienia im wszechstronnego rozwoju, w ramach usługi pedagogicznej sfinansowanej ze środków pozyskanych z funduszu FAMI „Bezpieczna przystań” zaproponowano dzieciom szereg różnych zajęć tj.: zajęcia kreatywne -54 godziny, kurs rysowania – 32 godziny, zajęcia z matematyki z elementami szachów – 94 godziny. Wszystkie powyżej wymienione zajęcia prowadzone były przez nauczycieli w ramach podpisanych przez Komendanta Bieszczadzkiego Oddziału Straży granicznej umów o dzieło.

## **12. Sposób zabezpieczenia okien w poszczególnych strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców.**

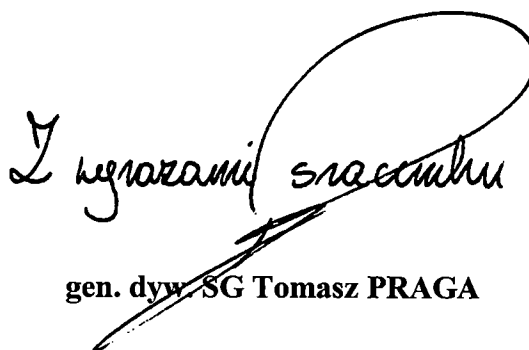
Aktualnie Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Kętrzynie wyposażony jest w okna o konstrukcji zapewniającej bezpieczeństwo bez zainstalowanych krat. Na początku 2020 roku zaplanowano działania modernizacyjne w Białej Podlaskiej, które dotyczyć będą - biorąc pod uwagę obecny charakter profilu ośrodka, tj. dedykowany dla rodzin z dziećmi - zdjęcie krat z okien oraz instalację tzw. bezpiecznych okien. Planowany termin zakończenia modernizacji Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej w przedmiotowym zakresie to koniec 2020 roku.

Co do Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Przemyślu, aktualnie ośrodek wyposażony jest wyłącznie w okna z zainstalowanymi kratami. Po zakończeniu modernizacji ośrodka w Białej Podlaskiej zostanie dokonana ocena możliwości modernizacji ośrodka w Przemyślu pod względem demontażu krat.

**13. Zamierzenia inwestycyjne Straży Granicznej na rok 2019 i lata kolejne, mające na celu podniesienie standardu pobytu dzieci w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców.**

W roku 2020 zaplanowano działania modernizacyjne w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej ukierunkowane na podniesienia komfortu pobytu cudzoziemców. Jedną z głównych prac planowanych w w/w ośrodku jest zdjęcie krat z okien oraz instalacja tzw. bezpiecznych okien. Dodatkowe prace to wykonanie klimatyzacji na potrzeby całego budynku ośrodka, wykonanie instalacji telewizyjnej w całym budynku, przebudowę pomieszczeń sanitarnych oraz instalacja rolet zewnętrznych w budynku strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców.

W latach 2019-2021 zaplanowano budowę kolejnego strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców o profilu rodzinnym, który powstanie od podstaw obok istniejącego już strzeżonego ośrodka o profilu męskim w Lesznowoli. Nowy ośrodek docelowo będzie mógł przyjąć do 200 cudzoziemców stanowiących rodziny z dziećmi. Obecnie przygotowywana jest dokumentacja projektowa przedsięwzięcia.

  
gen. dyw. SG Tomasz PRAGA

Załącznik 2 na 74 ss.

Załącznik nr 1 na 68 ss.- Postępowanie funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie realizacji czynności związanych z powrotami cudzoziemców nielegalnie przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w oparciu o przepisy ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach,  
Załącznik nr 2 na 6 ss. – Zasady postępowania Straży Granicznej z cudzoziemcami wymagającymi szczególnego traktowania.

Wykonano w egz.poj.  
wyk./sporz.: por.SG A.Ułański  
Tel. 22 500 45 76 /Fax. 22 500 47 77  
Data. 2019/08/14

**POSTĘPOWANIE FUNKCJONARIUSZY STRAŻY GRANICZNEJ W ZAKRESIE REALIZACJI  
CZYNNOŚCI ZWIĄZANYCH Z POWROTAMI CUDZOZIEMCÓW NIELEGALNIE PRZEBYWAJĄCYCH  
NA TERYTORIUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W OPARCIU O PRZEPISY  
USTAWY Z DNIA 12 GRUDNIA 2013 R. O CUDZOZIEMCACH**

<b>I. INFORMACJA DLA CZYTELNIKA.....</b>	<b>2</b>
<b>II. KONTROLA LEGALNOŚCI POBYTU CUDZOZIEMCÓW NA TERYTORIUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.....</b>	<b>2</b>
<b>III. ZATRZYMANIE CUDZOZIEMCA.....</b>	<b>4</b>
<b>IV. POSTĘPOWANIE Z CUDZOZIEMCAMI POCHODZĄCYMI Z KRAJÓW, DO KTÓRYCH ZOSTAŁY WSTRZYMANE POWROTY.....</b>	<b>9</b>
<b>V. OGÓLNE USTALENIA DOTYCZĄCE PROWADZONYCH POSTĘPOWAŃ ADMINISTRACYJNYCH .....</b>	<b>11</b>
<b>VI. POSTĘPOWANIE W SPRAWIE ZOBOWIĄZANIA CUDZOZIEMCA DO POWROTU.....</b>	<b>18</b>
VI.1. PRZEDŁUŻENIE TERMINU DOBROWOLNEGO POWROTU .....	30
VI.2. COFNIĘCIE ZAKAZU PONOWNEGO WJAZDU.....	31
<b>VII. POSTĘPOWANIE W SPRAWIE UDZIELENIA CUDZOZIEMCOWI OCHRONY PRZED WYDALENIEM Z TERYTORIUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ (ZGODA NA POBYT ZE WZGLĘDÓW HUMANITARNYCH LUB ZGODA NA POBYT TOLEROWANY).....</b>	<b>32</b>
VII.1. PROWADZENIE POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO W SPRAWIE UDZIELENIA OCHRONY PRZED WYDALENIEM.....	32
VII.2. PROWADZENIE POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO W SPRAWIE COFNIĘCIA OCHRONY PRZED WYDALENIEM .....	35
VII.3. BADANIE PRZESŁANEK DO UDZIELENIA OCHRONY PRZED WYDALENIEM.....	36
VII.4. KOORDYNATORZY DS. OCHRONY PRZED WYDALENIEM .....	38
VII.5. POBYT TOLEROWANY ZE WZGLĘDU NA BRAK MOŻLIWOŚCI (NIEWYKONALNOŚĆ) WYDALENIA.....	39
<b>VIII. WYDANIE/ODMOWA WYDANIA ORAZ WYMIANA/ODMOWA WYMIANY KARTY POBYTU ORAZ DOKUMENTU „ZGODA NA POBYT TOLEROWANY”, STWIERDZANIE NIEWAŻNOŚCI TYCH DOKUMENTÓW ORAZ ICH UNIEWAŻNIANIE .....</b>	<b>40</b>
<b>IX. REALIZACJA PRZEZ CUDZOZIEMCA OBOWIĄZKU OPUSZCZENIA TERYTORIUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.....</b>	<b>42</b>
<b>X. TRYB POSTĘPOWANIA Z CUDZOZIEMCAMI UBIEGAJĄCYMI SIĘ O UDZIELENIE POMOCY W DOBROWOLNYM POWROCIE ORAZ Z TYMI, KTÓRYM TAKIEJ POMOCY UDZIELONO.....</b>	<b>42</b>
<b>XI. ZASTOSOWANIE WOBEC CUDZOZIEMCA ŚRODKÓW „ALTERNATYWNYCH” DO UMIESZCZENIA W STRZEŻONYM OŚRODKU .....</b>	<b>45</b>
<b>XII. UMIESZCZENIE CUDZOZIEMCA W STRZEŻONYM OŚRODKU/ARESZCIE DLA CUDZOZIEMCÓW .....</b>	<b>47</b>
<b>XIII. POSTĘPOWANIE W SPRAWIE USTALENIA KOSZTÓW ZWIĄZANYCH Z WYDANIEM I WYKONANIEM DECYZJI O ZOBOWIĄZANIU CUDZOZIEMCA DO POWROTU .....</b>	<b>51</b>
<b>XIV. POBYT I PRZEDŁUŻENIE POBYTU CUDZOZIEMCA W STRZEŻONYM OŚRODKU/ARESZCIE DLA CUDZOZIEMCÓW .....</b>	<b>58</b>
XIV.1. UKARANIE CUDZOZIEMCA KARĄ DYSCYPLINARNĄ.....	61
XIV.2. PODDANIE CUDZOZIEMCA NIEZBĘDNEMU ZABIEGOWI LEKARSKIEMU, W TYM ZABIEGOWI CHIRURGICZNEMU.....	62
<b>XV. ZWOLNIENIE CUDZOZIEMCA ZE STRZEŻONEGO OŚRODKA/ARESZTU DLA CUDZOZIEMCÓW .....</b>	<b>62</b>
<b>XVI. PRZYMUSOWE WYKONANIE DECYZJI O ZOBOWIĄZANIU CUDZOZIEMCA DO POWROTU .....</b>	<b>65</b>

## I. INFORMACJA DLA CZYTELNIKA

Niniejsze opracowanie określa tryb postępowania funkcjonariuszy Straży Granicznej pełniących służbę w komórkach właściwych w sprawach cudzoziemców, realizujących czynności związane z powrotami cudzoziemców nielegalnie przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w oparciu o zapisy ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach oraz inne przepisy.

Zarząd do Spraw Cudzoziemców Komendy Głównej Straży Granicznej dokłada wszelkich starań aby określone w niniejszym opracowaniu procedury były aktualne i odzwierciedlały obowiązujący stan prawny. Należy jednakże mieć na względzie, że aktualizacja niniejszego opracowania może odbywać się z opóźnieniem i treści w nim zawarte mogą nie uwzględniać zmian odpowiednich przepisów, co nie oznacza, że dotychczasowy tryb postępowania nie powinien zostać do nich dostosowany, w szczególności jeżeli miałyby być on sprzeczny z obowiązującymi przepisami prawa.

Jednocześnie Zarząd do Spraw Cudzoziemców Komendy Głównej Straży Granicznej zachęca do współpracy przy bieżącej aktualizacji niniejszego opracowania i nadsyłania propozycji w tym zakresie poprzez komórki właściwe w sprawach cudzoziemców funkcjonujące w oddziałach Straży Granicznej.

## II. KONTROLA LEGALNOŚCI POBYTU CUDZOZIEMCÓW NA TERYTORIUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

1. Przystępując do czynności mających na celu przeprowadzenie kontroli legalności pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej funkcjonariusz Straży Granicznej:
  - 1) okazuje legitymację służbową lub znak identyfikacyjny, w sposób umożliwiający cudzoziemcowi odnotowanie danych w nich zawartych;
  - 2) wręcza cudzoziemcowi pouczenie o zasadach i trybie przeprowadzania kontroli legalności pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. W ramach czynności kontroli legalności pobytu funkcjonariusz, w zależności od okoliczności dokonuje sprawdzenia, czy cudzoziemiec posiada:

- 1) dokumenty uprawniające go do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) środki finansowe, w wysokości określonej przepisami prawa;
- 3) dokumenty uprawniające go do wykonywania pracy, prowadzenia działalności gospodarczej lub powierzenia wykonywania pracy;
- 4) dokumenty potwierdzające cel i warunki jego pobytu.

Funkcjonariusz weryfikuje autentyczność i ważność okazanych przez cudzoziemca dokumentów oraz jego oświadczeń poprzez dokonanie sprawdzeń w dostępnych bazach danych i systemach teleinformatycznych.

3. W przypadku ustalenia, że cudzoziemiec nie dopełnił obowiązku zwrotu dokumentu (np. zgłoszonego jako utracony), który okazał do kontroli funkcjonariusz:
  - 1) zatrzymuje taki dokument,
  - 2) wydaje cudzoziemcowi zaświadczenie potwierdzające zatrzymanie dokumentu.

Zaświadczenie powinno zostać sporządzone w trzech egzemplarzach; po jednym dla:

- 1) cudzoziemca,
- 2) organu, który wydał zatrzymany dokument oraz
- 3) organu, który zatrzymał dokument.

4. W celu zidentyfikowania osoby, która nie spełnia lub przestała spełniać warunki wjazdu, pobytu lub zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej/państw obszaru Schengen funkcjonariusz pobiera od cudzoziemca odciski linii papilarnych.

Funkcjonariusz może także pobrać od cudzoziemca odciski linii papilarnych w celu weryfikacji tożsamości posiadacza wizy Schengen lub autentyczności tej wizy, a także w celu sprawdzenia, czy warunki wjazdu, pobytu lub zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej/państw obszaru Schengen są przez niego spełnione.

W obu przypadkach funkcjonariusz dokonuje sprawdzenia odcisków linii papilarnych w Wizowym Systemie Informacyjnym, a także w innych dostępnych bazach zawierających dane daktyloskopijne.

5. Po przeprowadzeniu kontroli funkcjonariusz sporządza:



- 1) protokół kontroli legalności pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – w przypadku stwierdzenia, że pobyt cudzoziemca jest nielegalny, lub
- 2) notatkę służbową – w przypadku stwierdzenia, że pobyt cudzoziemca jest legalny.

Funkcjonariusz zamiast sporządzenia notatki służbowej może odnotować fakt przeprowadzenia kontroli w notatniku służbowym.

Jeżeli kontrolą objęty został więcej niż jeden cudzoziemiec, z kontroli każdego z nich sporządza się odrębny protokół. Notatką można objąć wszystkich kontrolowanych cudzoziemców.

Kopię protokołu wydaje się cudzoziemcowi. W przypadku, gdy cudzoziemiec odmawia podpisania protokołu, pozostawia mu się odpis tego protokołu podpisany przez funkcjonariusza (w takim przypadku przez odpis rozumie się kopię protokołu wraz z naniesioną przez funkcjonariusza adnotacją, że cudzoziemiec odmówił podpisu).

6. W przypadku stwierdzenia popełnienia przez cudzoziemca wykroczenia funkcjonariusz nakłada na niego grzywnę w drodze mandatu karnego lub stosuje środek oddziaływania wychowawczego, o którym mowa w art. 41 Kodeksu wykroczeń.

Za niedopuszczalną należy uznać praktykę polegającą na stosowaniu wobec sprawcy wykroczenia środka oddziaływania wychowawczego wyłącznie z powodu braku środków finansowych na pokrycie grzywny. Rozważając zastosowanie takiego środka należy przede wszystkim wziąć pod uwagę stopień społecznej szkodliwości popełnionego czynu oraz czy jego zastosowanie powstrzyma w przyszłości sprawcę przed ponownym popełnieniem wykroczenia (patrz: pkt 4 pisma nr KG/CU/1005/IV/PC/15 z dnia 9 lutego 2015 r.).

W przypadku odmowy przyjęcia mandatu przez cudzoziemca funkcjonariusz występuje do sądu z wnioskiem o jego ukaranie. W przypadku gdy zachodzą podstawy do zastosowania wobec cudzoziemca postępowania przyspieszonego może on zostać zatrzymany.

7. W przypadku, gdy cudzoziemiec przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nielegalnie i jednocześnie posiada zezwolenie pobytowe lub inne zezwolenie uprawniające do pobytu, udzielone **przez inne** państwo członkowskie Unii Europejskiej/państwo obszaru Schengen (tj. państwo stosujące dyrektywę 2008/115/WE) funkcjonariusz poucza cudzoziemca (w formie pisemnej) o obowiązku niezwłocznego wyjazdu do tego państwa oraz o konsekwencjach niewykonania tego obowiązku.

Zezwoleniem na pobyt lub innym zezwoleniem uprawniającym do pobytu, udzielonym przez inne państwo członkowskie obszaru Schengen nie jest wiza Schengen wydana przez to państwo.

Fakt pouczenia cudzoziemca funkcjonariusz odnotowuje – po powrocie do jednostki organizacyjnej – we właściwym rejestrze wchodzącym w skład krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobyt).

8. Jeżeli funkcjonariusz zatrzymał dokument cudzoziemca (patrz: pkt 3), po powrocie do jednostki organizacyjnej przesyła go wraz z jednym egzemplarzem zaświadczenia o jego zatrzymaniu do organu, który ten dokument wydał i dokumentuje realizację tych czynności. Udokumentowanie tych czynności odbywa się poprzez ujęcie ich wykonania w notatce/protokole kontroli legalności pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub poprzez odnotowanie w notatniku służbowym (jeżeli notatka nie jest sporządzana).

#### UWAGI OGÓLNE:

- 1) Przed podjęciem decyzji o zatrzymaniu cudzoziemca należy dążyć do wszechstronnego wyjaśnienia stanu faktycznego dotyczącego jego statusu prawnego, poprzez weryfikację podawanych przez niego informacji i przedstawianych dokumentów, w szczególności, gdy wynika z nich, że może on przebywać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej legalnie.

Podczas wykonywania czynności związanych z kontrolą należy wykorzystywać wszelkie dostępne środki i metody umożliwiające weryfikację oświadczeń i dokumentów przedstawionych przez cudzoziemca, przede wszystkim poprzez dokonywanie sprawdzeń w dostępnych systemach teleinformatycznych zawierających istotne z punktu widzenia kontroli informacje.

Każdy przypadek należy rozpatrywać indywidualnie, za podstawę działań przyjmując zasadę proporcjonalności, która nakazuje użycie jedynie takich środków, które są konieczne i niezbędne dla osiągnięcia celu, co w przypadku np. wylegitymowania się przez cudzoziemca wyłącznie ważną kartą pobytu oznacza przede wszystkim dokonanie sprawdzeń we właściwych systemach teleinformatycznych w celu potwierdzenia jej autentyczności (i ważności),

oraz ewentualnie faktu posiadania innych dokumentów uprawniających cudzoziemca do legalnego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

- 2) W przypadku stwierdzenia podczas kontroli legalności pobytu, że cel i warunki pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej są niezgodne z deklarowanymi, kontrolę należy zakończyć protokołem i następnie – o ile nie wystąpią żadne przeszkody prawne – wszcząć postępowanie w przedmiocie zobowiązania cudzoziemca do powrotu w oparciu o art. 302 ust. 1 pkt 15 ustawy o cudzoziemcach. W przypadku posiadania przez cudzoziemca wizy Schengen należy ponadto wszcząć postępowanie w przedmiocie jej unieważnienia albo cofnięcia. Postępowanie to powinno być prowadzone równoległe do postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu. W przypadku jego zakończenia przed wydaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca powrotu nowy stan prawny, powstały w wyniku unieważnienia albo cofnięcia wizy, winien w tej decyzji zostać uwzględniony (por. pismo nr KG/CU/2066/PC/15 z dnia 4 kwietnia 2016 r.).

### III. ZATRZYMANIE CUDZOZIEMCA

1. W przypadku, gdy wobec cudzoziemca zachodzą okoliczności uzasadniające wydanie decyzji o zobowiązaniu do powrotu decyzję o zatrzymaniu cudzoziemca podejmuje funkcjonariusz, w oparciu o zaistniałe przesłanki faktyczne z uwzględnieniem indywidualnej sytuacji, w jakiej znajduje się cudzoziemiec oraz jego zachowanie.

Cudzoziemca należy zatrzymać w przypadku, gdy uchyla się od wykonania obowiązków określonych w wydanej mu decyzji o zobowiązaniu do powrotu albo jeżeli nie wywiązuje się z obowiązków określonych w postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków alternatywnych do umieszczenia w strzeżonym ośrodku.

Cudzoziemiec może zostać także zatrzymany w celu:

- 1) przymusowego wykonania decyzji o zobowiązaniu go do powrotu lub
  - 2) przekazania na podstawie rozporządzenia (UE) nr 604/2013 – patrz [rozdział XVI](#) lub
  - 3) przekazania do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej lub
  - 4) przekazania do państwa trzeciego, na podstawie umowy międzynarodowej o przekazywaniu i przyjmowaniu osób.
2. Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie zawiera przepisów, które w sposób odrębny (np. poprzez odesłanie do przepisów ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach) regulowałyby tryb zatrzymywania cudzoziemców, którzy złożyli kolejny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej. Zatem należy przyjąć, że art. 87 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...) stosuje się do wnioskodawcy lub osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje w przypadku, gdy wobec tej kategorii cudzoziemców toczy się postępowanie o udzielenie ochrony międzynarodowej, wszczęte w wyniku złożenia przez cudzoziemca pierwszego lub drugiego wniosku w tej sprawie. W przypadku złożenia przez cudzoziemca trzeciego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej do jego zatrzymania stosuje się art. 394 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach (możliwe jest bowiem wykonanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu – por. pismo nr KG-CU/8098/MŁ/15 z dnia 4 grudnia 2015 r. oraz pkt 15 [rozdziału XVI](#)).
  3. Należy pamiętać, że zatrzymanie cudzoziemca w oparciu o przesłankę art. 87 ust. 1 pkt 3 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...) możliwe jest dopiero po wszczęciu wobec niego postępowania w sprawie zobowiązania do powrotu.

W powyższym kontekście należy zauważyć, że zgodnie z art. 299 ust. 6 pkt 1 lit. b) ustawy o cudzoziemcach, cudzoziemiec jest obowiązany opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed upływem terminu 30 dni od dnia, w którym decyzja m.in. o:

- 1) odmowie nadania mu statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej, lub
- 2) uznaniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej za niedopuszczalny, lub
- 3) umorzeniu postępowania w sprawie udzielenia mu ochrony międzynarodowej, lub
- 4) pozbawieniu go statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej

stała się ostateczna, a w przypadku wydania decyzji przez organ wyższego stopnia, od dnia, w którym decyzja ostateczna została cudzoziemcowi doręczona. W tym okresie pobyt cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uważa się za legalny. Zasada ta nie ma zastosowania w przypadku, gdy:

- 1) w dniu wydania decyzji o odmowie nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej lub decyzji o umorzeniu postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej cudzoziemiec przebywa w strzeżonym ośrodku lub w areszcie dla cudzoziemców, lub
- 2) decyzja o odmowie nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej lub decyzja o umorzeniu postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej została wydana w związku ze złożeniem kolejnego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, lub
- 3) przed wydaniem decyzji o odmowie nadania cudzoziemcowi statusu uchodźcy lub udzielenia mu ochrony uzupełniającej lub decyzji o umorzeniu postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej zostało wszczęte wobec cudzoziemca postępowanie w sprawie zobowiązania go do powrotu lub została mu wydana decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

Tym samym, jeżeli kolejny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej został przez cudzoziemca złożony przed upływem okresu, w którym jest on obowiązany na podstawie przepisów ustawy o cudzoziemcach do opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i nie toczy się wobec niego postępowanie w sprawie zobowiązania do powrotu, jego zatrzymanie na podstawie art. 87 ust. 1 pkt 3 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...) nie jest możliwe.

Biorąc powyższe pod uwagę, w przypadku przyjmowania od cudzoziemca kolejnego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej zasadne jest:

- w pierwszej kolejności przyjęcie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej,
  - następnie wszczęcie postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu,
  - następnie w przypadku zatrzymania cudzoziemca, w podstawach zatrzymania należy uwzględnić m.in. art. 87 ust. 1 pkt. 3 ww. ustawy o udzielaniu cudzoziemcom (patrz: pkt 6 pisma nr KG-CU-8563/IP/16 z dnia 21 grudnia 2016 r.).
4. W przypadku oceny, czy zachodzą przesłanki z art. 87 ust. 1 pkt. 2 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (zarówno przy zatrzymaniu, jak i przy przedłużaniu cudzoziemcowi pobytu w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców na podstawie art. 89 ust. 2 i 4 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...)), tj. czy istnieje konieczność zebrania z udziałem cudzoziemca informacji, na których opiera się wniosek, których uzyskanie bez zatrzymania byłoby niemożliwe, i istnieje znaczne prawdopodobieństwo ucieczki, należy brać pod uwagę następujące zasady (por. algorytm w zakresie stosowania art. 87 ust. 1 pkt. 2 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP (pisma nr KG-CU-1677/IP/16 z dnia 15 marca 2016 r. oraz nr KG-CU-2732/IP/16 z dnia 5 maja 2016 r.)):
- w pierwszej kolejności należy ustalić, czy zachodzi znaczne prawdopodobieństwo ucieczki (ustala organ SG),
  - jeśli tak, to należy ustalić, czy zachodzi potrzeba zabezpieczenia obecności cudzoziemca w celu zebrania informacji, na których opiera się wniosek cudzoziemca.

Przy ustalaniu konieczności zabezpieczenia obecności cudzoziemca należy pamiętać, że:

- 1) ZAWSZE istnieje konieczność zabezpieczenia obecności cudzoziemca (ponieważ materiał nie został jeszcze przez DPU UdSC zebrany):
  - przy pierwszym wniosku (pierwszym wnioskiem jest również wniosek składany przez osobę, która wcześniej była objęta czymś wnioskiem),
  - w przypadku gdy po złożeniu pierwszego wniosku Szef UdSC umorzył postępowanie z uwagi na niestawienie się cudzoziemca w ośrodku (dot. w szczególności cudzoziemców przekazywanych w trybie Dublin III),
  - przy drugim wniosku, gdy pierwszy wniosek został rozpatrzony negatywnie w związku z oczywistą bezzasadnością wniosku (przed 13 listopada 2015 r., ponieważ wtedy cudzoziemiec nie był przesłuchiwany) (dot. też cudzoziemców przekazywanych w trybie Dublin III),
  - przy przekazaniu cudzoziemca w trybie Dublin III z powodów innych niż wcześniejsza procedura uchodźcza w Polsce, gdy cudzoziemiec składa pierwszy wniosek w Polsce.
- 2) należy zwrócić się z zapytaniem do DPU UdSC, czy istnieje konieczność zabezpieczenia obecności cudzoziemca, przesyłając na [dpu.udsc@udsc.gov.pl](mailto:dpu.udsc@udsc.gov.pl) kopię strony wniosku z powodami ubiegania się o ochronę (w celu porównania):
  - przy drugim wniosku (ale nie w trybie Dublin III),
- 3) przed przyjęciem osoby w trybie Dublin III to Zarząd ustala z DPU UdSC, czy istnieje konieczność zabezpieczenia obecności cudzoziemca (jeśli tak, adnotacja informacji o przekazaniu w polu „uwagi“):

- przy przekazaniu w trybie Dublin III po złożeniu pierwszego lub drugiego wniosku, gdy Szef UdSC wydał decyzję o umorzeniu z innej przyczyny niż niestawienie się w ośrodku,

4) NIE MA konieczności zabezpieczenia obecności cudzoziemca (brak podstaw do zatrzymania z art. 87 ust. pkt. 2):

- 1) przy przekazaniu w trybie Dublin III, gdy cudzoziemiec składa drugi wniosek, po tym jak pierwszy wniosek został rozpatrzony negatywnie (cudzoziemiec był już przesłuchiwany),

5) NIE STOSUJE SIĘ USTAWY O UDZIELANIU OCHRONY (...):

- 2) przy składaniu trzeciego i kolejnego wniosku.

5. Po zatrzymaniu cudzoziemca funkcjonariusz:

- 1) wręcza cudzoziemcowi pouczenie o uprawnieniach zatrzymanego cudzoziemca; cudzoziemiec potwierdza otrzymanie pouczenia oraz jego zrozumienie własnoręcznym podpisem;
- 2) pobiera od niego odciski linii papilarnych (w przypadku gdy cudzoziemiec ukończył 14 lat) – za pomocą urządzenia elektronicznego lub karty daktyloskopijnej;

W przypadku gdy odciski zostały pobrane za pomocą karty daktyloskopijnej, w celu dokonania sprawdzeń kartę niezwłocznie przesyła się do Centralnej Registratury Daktyloskopijnej Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji.

Przy daktyloskopowaniu cudzoziemców stosuje się następujące zasady:

1. przy przekroczeniu granicy zewnętrznej UE wbrew przepisom (z wyłączeniem przypadku gdy po przekroczeniu granicy cudzoziemiec zostaje umieszczony w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców) – nadać kat. 2 z 000 oraz wręczyć pouczenie dla osób, których dane przesyłane są do Eurodac, w związku z nielegalnym przekroczeniem granicy,
2. przy przekroczeniu granicy zewnętrznej UE wbrew przepisom, gdy po przekroczeniu granicy cudzoziemiec zostaje umieszczony w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców – nadać kat. 2 z 100, bez wręczania pouczenia,
3. przy przekroczeniu granicy wewnętrznej wbrew przepisom:
  - a. nadać kat. 2 z 100, bez wręczania pouczenia,
  - b. lub też nadać kat. 3 z 000 (gdy istnieje prawdopodobieństwo, że osoba mogła ubiegać się o ochronę w innym Państwie Członkowskim lub sprzeciwia się powrotowi do swojego kraju powołując się na obawę przed niebezpieczeństwem, lub w inny sposób utrudnia postępowanie powrotowe) oraz wręczyć pouczenie dla osób, których dane przesyłane są do Eurodac w związku z nielegalnym pobytem;
4. przy nielegalnym pobycie:
  - nadać kat. 3 z 000 (gdy istnieje prawdopodobieństwo, że osoba mogła ubiegać się o ochronę w innym Państwie Członkowskim lub sprzeciwia się powrotowi do swojego kraju powołując się na obawę przed niebezpieczeństwem, lub w inny sposób utrudnia postępowanie powrotowe) oraz wręczyć pouczenie dla osób, których dane przesyłane są do Eurodac w związku z nielegalnym pobytem,
  - lub też nadać kat. 3 z 100 bez wręczania pouczenia.

W przypadku, gdy cudzoziemiec po nieumyślnym przekroczeniu granicy zostaje niezwłocznie doprowadzony do granicy, nie pobiera się odcisków palców.

Ponadto w przypadku otrzymania z Urzędu ds. Cudzoziemców informacji o złożeniu przez cudzoziemca wniosku o sprawdzenie swoich danych zarejestrowanych w systemie centralnym Eurodac i zgłoszeniu się tego cudzoziemca do siedziby placówki SG, należy nadać kat. 9 z 000 (rejestracji dokonujemy wyłącznie na karcie daktyloskopijnej „na mokro”).

- 3) uzyskuje od cudzoziemca informację o posiadanym majątku, który mógłby zostać wykorzystany na pokrycie kosztów wydania i wykonania ewentualnej decyzji o zobowiązaniu do powrotu.

Informację o posiadanym majątku uzyskuje się w przypadku, gdy istnieje prawdopodobieństwo wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określania terminu dobrowolnego powrotu lub taką decyzję cudzoziemcowi wydano. Powyższą informację uzyskuje się również w przypadkach przymusowego wykonywania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, o których mowa w art. 329 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy o cudzoziemcach.

6. Funkcjonariusz dokonuje sprawdzenia czy zatrzymany cudzoziemiec nie posiada rzeczy zabronionych lub niebezpiecznych oraz sporządza protokół zatrzymania osoby.

W przypadku zatrzymania małoletniego cudzoziemca protokół sporządza się na formularzu zgodnym ze wzorem załączonym do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 września 2014 r. w sprawie wykonywania niektórych uprawnień przez funkcjonariuszy Straży Granicznej (Dz. U. poz. 1297).

O fakcie zatrzymania należy poinformować przedstawicielstwo dyplomatyczne państwa pochodzenia cudzoziemca – na podstawie zapisów właściwej konwencji konsularnej lub na żądanie samego cudzoziemca.

Ponadto o fakcie zatrzymania należy niezwłocznie zawiadomić właściwego ze względu na miejsce zatrzymania cudzoziemca prokuratora rejonowego.

7. Cudzoziemca poddaje się badaniu lekarskiemu, w przypadku gdy:

- 1) została mu udzielona pierwsza pomoc medyczna,
- 2) zachodzi uzasadniona obawa, że znajduje się on w stanie zagrażającym życiu lub zdrowiu,
- 3) oświadcza on, że cierpi na schorzenia wymagające stałego lub okresowego leczenia, którego przerwanie zagrażałoby jego życiu lub zdrowiu,
- 4) z posiadanych informacji lub okoliczności zatrzymania wynika, że osoba ta jest podejrzana o chorobę zakaźną.

W przypadku, o którym mowa w pkt 2) badanie lekarskie wykonuje się przed wykonaniem niezbędnych czynności związanych z zatrzymaniem osoby.

Pisemny wniosek o skierowanie osoby zatrzymanej na badanie lekarskie sporządza kierownik jednostki organizacyjnej, która dokonała zatrzymania, lub osoba przez niego upoważniona. Jeżeli zachodzą okoliczności określone w pkt 2, wniosek o przeprowadzenie badania lekarskiego może być złożony w formie ustnej. Wniosek ten potwierdza się następnie na piśmie.

W przypadku gdy osoba zatrzymana swym zachowaniem uniemożliwia przeprowadzenie badania lekarskiego, okoliczność tą odnotowuje się w karcie badania lekarskiego osoby zatrzymanej, a ponadto w Centralnej Bazie Danych Straży Granicznej Systemie Wspomagania Kierowania.

8. Zatrzymanego cudzoziemca umieszcza się w pomieszczeniach przeznaczonych dla osób zatrzymanych; w tym celu:

- 1) należy uzgodnić możliwość umieszczenia cudzoziemca w ppdoz z jednostką, w której znajduje się to pomieszczenie – w przypadku, gdy jednostka zatrzymująca nie posiada w swoich strukturach takiego pomieszczenia,
- 2) kierownik jednostki, w dyspozycji której cudzoziemiec pozostaje, lub osoba przez niego upoważniona wystawia nakaz przyjęcia do ppdoz.

Cudzoziemca doprowadza się do ppdoz wraz z kopią protokołu zatrzymania, a w przypadku, kiedy był badany przez lekarza, także z kopią dokumentacji z tego badania.

9. Jeżeli wobec cudzoziemca zachodzą okoliczności uzasadniające wydanie decyzji o zobowiązaniu do powrotu wszczyna się postępowanie administracyjne w tej sprawie (patrz: rozdział V).

10. W zależności od okoliczności upoważniony funkcjonariusz:

- 1) wydaje postanowienie w sprawie zastosowania wobec cudzoziemca środków alternatywnych do umieszczenia w strzeżonym ośrodku (patrz: rozdział X);
- 2) jeżeli brak jest możliwości zastosowania środków alternatywnych po wykonaniu czynności administracyjnych niezwłocznie występuje do sądu z wnioskiem o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub o zastosowanie wobec niego aresztu dla cudzoziemców (patrz: rozdział XI);
- 3) występuje do wojewody z wnioskiem o wydanie decyzji o cofnięciu cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt stały lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE.

11. W przypadku gdy cudzoziemiec nie posiada ważnego dokumentu podróży, jednostka która dokonała zatrzymania cudzoziemca kieruje wniosek o identyfikację do Zarządu do Spraw Cudzoziemców KGSG, załączając do niego tzw. kwestionariusz paszportowy oraz fotografię cudzoziemca (a także w miarę możliwości tłumaczenie posiadanego przez cudzoziemca dokumentu tożsamości), albo sporządzając inną dokumentację, niezbędną do przekazania osoby w trybie readmisji, jeżeli osoba podlega takiej procedurze. W przypadku, gdy cudzoziemiec zostaje umieszczony w strzeżonym ośrodku/areszcie dla cudzoziemców dalsze czynności identyfikacyjne prowadzi administracja ośrodka.

Wnioski o przekazanie (readmisję) cudzoziemca w trybie pełnym na Ukrainę oraz do Republiki Litewskiej należy kierować odpowiednio do komendanta Bieszczadzkiego i Podlaskiego Oddziału SG.

Realizując ww. umowy o przekazywaniu i przyjmowaniu osób terenowe organy SG mogą występować do właściwego przedstawicielstwa dyplomatycznego państwa trzeciego z wnioskiem o wydanie cudzoziemcowi dokumentu podróży oraz o przeprowadzenie wywiadu konsularnego z cudzoziemcem.

W przypadku przeprowadzania rozmowy z cudzoziemcem przez przedstawicielstwo dyplomatyczne, urząd konsularny lub właściwe organy państwa pochodzenia cudzoziemca w celu potwierdzenia jego tożsamości w siedzibie tego przedstawicielstwa lub urzędu oraz braku zgody na uczestniczenie w takiej rozmowie funkcjonariusza SG, należy umożliwić przeprowadzenie takiej rozmowy i następnie sporządzić na tę okoliczność notatkę służbową.

12. W przypadku cudzoziemców, wobec których organ Straży Granicznej lub sąd wydał postanowienie o zastosowaniu środków alternatywnych do umieszczenia w strzeżonym ośrodku w sytuacji konieczności przeprowadzenia wywiadu konsularnego przez pracowników urzędu konsularnego znajdującego się na terenie miasta stołecznego Warszawy, czynności te są organizowane w następujący sposób:

- 1) cudzoziemcy, którzy przebywają w obrębie miasta stołecznego Warszawy lub w obrębie powiatów/gmin/miast będących w terytorialnym zasięgu Placówki Straży Granicznej w Warszawie są każdorazowo kierowani w celu przeprowadzenia wywiadu do przedstawicielstw dyplomatycznych lub urzędów konsularnych znajdujących się na terenie Warszawy,
- 2) cudzoziemcy, którzy przebywają na pozostałym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej podlegają procedurze organizacji wywiadu w formie wideokonferencji w siedzibie oddziału lub placówki Straży Granicznej, właściwej co do miejsca ich pobytu,
- 3) cudzoziemcy posiadający obywatelstwo kraju, którego przedstawicielstwo dyplomatyczne lub urząd konsularny znajduje się poza granicami RP podlegają procedurze organizacji wywiadu telefonicznego.

Koszty wywiadów telefonicznych stanowią koszt kwalifikowany w ramach Funduszu Azylu, Migracji i Integracji (FAMI).

Wezwanie do stawiennictwa cudzoziemca w przedstawicielstwie dyplomatycznym lub urzędzie konsularnym powinno zostać przekazane cudzoziemcowi podczas realizacji obowiązku stawiennictwa w siedzibie organu Straży Granicznej, wynikającego z zastosowania środka alternatywnego do umieszczenia w strzeżonym ośrodku.

Informacja dotycząca terminu, miejsca oraz sposobu przeprowadzenia wywiadu będzie każdorazowo przekazywana do jednostki organizacyjnej SG, która skierowała do naczelnika Wydziału II Identyfikacji i Powrotów Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG wniosek o identyfikację cudzoziemców.

13. W przypadku zatrzymania małoletniego cudzoziemca bez opieki funkcjonariusz występuje do sądu właściwego ze względu na miejsce zatrzymania małoletniego z wnioskiem o umieszczenie go w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w strzeżonym ośrodku. Jednocześnie występuje do sądu opiekuńczego o ustanowienie kuratora lub opiekuna prawnego.

Wniosek o umieszczenie małoletniego bez opieki w ośrodku strzeżonym może być skierowany do sądu, jeżeli skończył on 15 lat.

Ze względu na fakt, iż brak jest możliwości zapewnienia w pomieszczeniach przeznaczonych dla osób zatrzymanych należytych warunków pobytu małoletnim cudzoziemcom bez opieki oraz kierując się ich dobrem, nie należy umieszczać tej kategorii cudzoziemców w tych pomieszczeniach. Celowe jest umieszczanie w tego rodzaju przypadkach, podobnie jak ma to miejsce w przypadku małoletnich cudzoziemców bez opieki ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej w rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego lub placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego (w odniesieniu do tej kategorii cudzoziemców stosowne regulacje zawarte są w art. 62 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej).

W związku z powyższym o ile pozwolą na to okoliczności sprawy, należy rozważyć stosowanie alternatywnych środków do detencji lub dążyć do wspólnego zakwaterowania wszystkich członków rodziny cudzoziemców, wykorzystując placówki innego typu.

Za dobrą praktykę w tym zakresie należy uznać nawiązywaną przez niektóre oddziały Straży Granicznej współpracę z Centrami Pomocy Rodzinie, w których możliwe jest zakwaterowanie zarówno rodzin wraz z małoletnimi dziećmi (zatrzymanych zarówno na podstawie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jak i na podstawie ustawy o cudzoziemcach) oraz małoletnich dzieci bez opieki (w przypadku ich zatrzymania na podstawie ustawy o cudzoziemcach), przy dyskretnym nadzorze ze strony funkcjonariuszy Straży Granicznej.

14. Ponowne zatrzymanie cudzoziemca na podstawie tych samych faktów i dowodów jest dopuszczalne wyłącznie, jeżeli uchyla się on od wykonania obowiązków określonych w decyzji o zobowiązaniu go do powrotu oraz gdy zaszła jedna z przesłanek do przymusowego wykonania tej decyzji, określonych w art. 394 ust. 1 lub 2 ustawy o cudzoziemcach.
15. Jeżeli cudzoziemiec posiada decyzję o zobowiązaniu do powrotu i uchyla się od obowiązków w niej określonych funkcjonariusze podejmują czynności zmierzające do jej przymusowego wykonania (patrz: rozdział XV).

#### **IV. POSTĘPOWANIE Z CUDZOZIEMCAMI POCHODZĄCYMI Z KRAJÓW, DO KTÓRYCH ZOSTAŁY WSTRZYMANE POWROTY**

1. W przypadku zidentyfikowania cudzoziemca deklarującego, że jest obywatelem kraju, do którego powroty zostały wstrzymane, i nieposiadania przez niego dokumentów uprawniających go do wjazdu i pobytu na terytorium RP, tj. spełniania przesłanek z art. 302 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach, należy dokonać jego zatrzymania (bez względu na to, czy posiada dokument tożsamości, czy też nie).
2. W pierwszej kolejności należy ustalić, czy istnieją podstawy do przekazania cudzoziemca w trybie readmisji uproszczonej (zarówno gdy posiada dokument tożsamości, jak i gdy nie posiada takiego dokumentu). Jeżeli istnieją takie podstawy, należy pobrać od cudzoziemca odbitki linii papilarnych z kat. 2 z rejestracją wyłącznie w bazie krajowej AFIS („100” na końcu numeru) i skierować wnioski w sprawie readmisji do właściwych organów danego państwa.
3. W przypadku braku podstaw do przekazania cudzoziemca w readmisji uproszczonej należy pobrać od cudzoziemca odciski linii papilarnych z kat. 3 ze sprawdzeniem w jednostce centralnej Eurodac („000” na końcu numeru) oraz wszcząć postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu.
4. W przypadku gdy są podstawy do przekazania cudzoziemca w readmisji pełnej lub w trybie rozporządzenia Dublin III (zarówno gdy posiada dokument tożsamości, jak i gdy nie posiada takiego dokumentu) należy zwrócić się do sądu z wnioskiem o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców.
5. W przypadku gdy cudzoziemiec nie posiada dokumentów potwierdzających jego tożsamość należy również zwrócić się do sądu z wnioskiem o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców.
6. Jeżeli sąd nie zastosuje strzeżonego ośrodka (tj. wyda postanowienie o zastosowaniu środków alternatywnych, lub też nie wyda takiego postanowienia), należy uzyskać od cudzoziemca oświadczenie w sprawie deklarowanego adresu pobytu (w przypadku braku takiej informacji wszelką korespondencję kierowaną do cudzoziemca należy pozostawiać w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia).
7. W toku postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu cudzoziemiec powinien zostać przesłuchany jako strona postępowania m.in. pod kątem okoliczności, w jakich wjechał do Polski, a także pod kątem występowania ewentualnych przeszkód do wydania decyzji o zobowiązaniu do powrotu, o których mowa w art. 303 ustawy o cudzoziemcach (w szczególności należy mieć na uwadze przesłanki do udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na tolerowany z art. 351 pkt. 1). Przesłuchanie powinno odbyć się co najmniej dwukrotnie.
8. W przypadku gdy cudzoziemiec posiada dokument potwierdzający jego tożsamość i brak jest podstaw do przekazania go w readmisji lub w trybie rozporządzenia Dublin III należy wydać mu postanowienie o zastosowaniu środków alternatywnych (w szczególności w postaci depozytu dokumentu podróży i nakazu zgłaszania się).
9. W trakcie pobytu nieudokumentowanego cudzoziemca w strzeżonym ośrodku należy wszcząć procedurę identyfikacyjną (tj. przesłać wniosek identyfikacyjny do Wydziału II Zarządu). Niezależnie od procedury identyfikacyjnej należy prowadzić postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu albo przekazania go do innego państwa członkowskiego. W przypadku niezidentyfikowania przesłanek do udzielenia cudzoziemcowi ochrony w postępowaniu o zobowiązanie go do powrotu (w szczególności z uwagi na niepotwierdzone obywatelstwo) zmierzać do wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu jeszcze przed upływem terminu pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku.
10. W przypadku uzyskania z Wydziału II Zarządu informacji o potwierdzeniu tożsamości cudzoziemca, po wydaniu cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu należy wszcząć odrębne postępowanie w sprawie udzielenia zgody na pobyt tolerowany na podstawie art. 351 pkt. 2 ustawy o cudzoziemcach i wydać decyzję w tej sprawie (postępowanie w tej sprawie, zgodnie z kpa, wszczynają i prowadzi organ SG właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca tym samym, jeśli cudzoziemiec przebywa w strzeżonym ośrodku wszelkie materiały niezbędne

do takiego postępowania jednostka zatrzymująca powinna przekazać Wydziałowi ds. Cudzoziemców przy strzeżonym ośrodku). Cudzoziemca należy zwolnić na podstawie postanowienia o zwolnieniu (w oparciu o art. 406 ust. 1 pkt. 6) po wszczęciu postępowania w sprawie udzielenia zgody na pobyt tolerowany. Należy zwrócić szczególną uwagę, że postępowanie z art. 351 pkt. 2 ww. ustawy wszczyna się, gdy zachodzą przesłanki określone w tym przepisie – tym samym w przypadku gdy cudzoziemiec nie współpracuje i utrudnia proces identyfikacji, nie należy rozpatrywać udzielenia mu zgody na pobyt tolerowany – cudzoziemcowi należy wydać postanowienie o zwolnieniu ze strzeżonego ośrodka i postanowienie o zastosowaniu środków alternatywnych.

11. Jeżeli cudzoziemcowi umieszczonemu w strzeżonym ośrodku, który nie posiada dokumentów i nie ma podstaw do jego przekazania do innego państwa w readmisji lub w trybie rozporządzenia Dublin III, zostanie dostarczony dokument, powinien on zostać zwolniony na podstawie postanowienia o zwolnieniu (w oparciu o art. 406 ust. 1 pkt. 1) wraz z postanowieniem o zastosowaniu środków alternatywnych w celu zabezpieczenia obecności cudzoziemca do dalszego prowadzenia wobec niego postępowania.
12. W przypadku gdy cudzoziemiec posiadający dokument, na podstawie którego można ustalić obywatelstwo kraju, do którego powroty zostały wstrzymane (tj. paszport, dowód osobisty lub książeczka wojskowa), który przebywa w strzeżonym ośrodku w celu przekazania go w ramach umowy o readmisji do innego kraju członkowskiego, w trakcie tego pobytu, składa wniosek o nadanie statusu uchodźcy, należy wydać postanowienie o zwolnieniu ze strzeżonego ośrodka w oparciu o art. 406 ust 1 pkt 1 i 6 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach.
13. W przypadku cudzoziemca o nieustalonym obywatelstwie, który w trakcie pobytu w strzeżonym ośrodku składa wniosek o nadanie statusu uchodźcy, nie należy zwalniać go ze strzeżonego ośrodka, a w oparciu o art. 89 ust 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP należy wystąpić z wnioskiem do sądu o przedłużenie tego pobytu.
14. W przypadku gdy cudzoziemiec posiadający dokument, na podstawie którego można ustalić obywatelstwo kraju, do którego powroty zostały wstrzymane (tj. paszport, dowód osobisty lub książeczka wojskowa), wyraża chęć złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej w trakcie realizacji przekazania w trybie readmisji do innego kraju członkowskiego, np. na lotnisku Warszawa-Okęcie, mając na względzie dobro cudzoziemca oraz ewentualne koszty transportu powrotnego do strzeżonego ośrodka, wniosek taki powinien zostać przyjęty przez Komendanta Placówki SG Warszawa-Okęcie. Dodatkowo, w związku z koniecznością wydania postanowienia o zwolnieniu cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka, należy bezzwłocznie skontaktować się z naczelnikiem Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców, w którym cudzoziemiec przebywał, w celu poinformowania o konieczności wydania takiego postanowienia i przesłania go do placówki SG, w której ma zostać przyjęty od cudzoziemca wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej.
15. W przypadku gdy cudzoziemiec złoży wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu/przekazania do innego państwa członkowskiego należy zawiesić do czasu rozstrzygnięcia Szefa Urzędu – w przypadku udzielenia cudzoziemcowi ochrony międzynarodowej przez Szefa Urzędu postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu/przekazania do innego państwa członkowskiego należy umorzyć.
16. W przypadku, gdy wobec zatrzymanego cudzoziemca toczy się pierwsze postępowanie w sprawie udzielenia mu ochrony międzynarodowej postępowania o zobowiązanie do powrotu/przekazania do innego państwa członkowskiego nie wszczyna się.
17. W przypadku zatrzymania cudzoziemca, wobec którego toczy się już postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu, w związku z usiłowaniami dokonania nielegalnego przekroczenia granicy (np. do Niemiec), należy go zatrzymać i po przeprowadzeniu czynności do ewentualnego postępowania karnego, rozstrzygnąć, czy zachodzą przesłanki do wnioskowania do sądu o umieszczenie go w strzeżonym ośrodku (np. z uwagi na niewykonywanie obowiązków przewidzianych postanowieniem o środkach alternatywnych, jeżeli takie było wydane).
18. Należy pamiętać, że obywatelom państw, do których zostały wstrzymane powroty, możliwe jest udzielenie pomocy w dobrowolnym powrocie do innego kraju trzeciego, pod warunkiem, że kraj ten ich przyjmie poza umową o readmisji.
19. Co do zasady przewiduje się następujące rodzaje rozstrzygnięć w przypadku osób deklarujących obywatelstwo państwa, do którego zostały wstrzymane powroty:
  - 1) decyzja o umorzeniu postępowania w sprawie zobowiązania do powrotu i udzieleniu cudzoziemcowi zgody na pobyt ze względów humanitarnych – gdy cudzoziemiec zostaje potwierdzony jako obywatel państwa, do którego zostały wstrzymane powroty i uczestniczy w postępowaniu jako strona;



- 2) decyzja o umorzeniu postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu albo przekazania do innego państwa członkowskiego – gdy cudzoziemiec zostaje potwierdzony jako obywatel państwa, do którego zostały wstrzymane powroty, lecz cudzoziemiec oddalił się i nie informuje organu o miejscu swojego pobytu / jego miejsce pobytu nie jest znane / nie stosuje się do środków alternatywnych;
  - 3) decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu – bez względu na potwierdzenie tożsamości, gdy cudzoziemiec jest przekazywany w ramach readmisji pełnej do innego państwa trzeciego.
  - 4) decyzja o przekazaniu cudzoziemca do państwa członkowskiego (a także umorzeniu postępowania w sprawie zobowiązania do powrotu, o ile takie postępowanie było wcześniej wszczęte) – bez względu na potwierdzenie tożsamości, gdy cudzoziemiec jest przekazywany w ramach readmisji pełnej do innego państwa członkowskiego;
  - 5) decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu albo o przekazaniu do innego państwa członkowskiego – gdy cudzoziemiec nie zostaje potwierdzony jako obywatel państwa, do którego zostały wstrzymane powroty, natomiast nie przebywa w strzeżonym ośrodku i nie jest znane miejsce jego pobytu i nie stosuje się do ewentualnych środków alternatywnych;
  - 6) decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, a następnie decyzja o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany – gdy cudzoziemiec podczas pobytu w strzeżonym ośrodku nie zostaje potwierdzony jako obywatel państwa, do którego zostały wstrzymane powroty, a Wydział II Zarządu informuje o ostatecznej niemożności potwierdzenia jego tożsamości.
20. O każdym przypadku zatrzymania cudzoziemca pochodzącego z państwa, do którego powroty zostały wstrzymane należy pisemnie poinformować dyrektora Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG.
22. Aktualizowana na bieżąco lista państw, do których zostały wstrzymane powroty znajduje się na intranetowej stronie Zarządu do Spraw Cudzoziemców KGSG (w dokumentach Zespołu Stanowisk Samodzielnych).

## V. OGÓLNE USTALENIA DOTYCZĄCE PROWADZONYCH POSTĘPOWAŃ ADMINISTRACYJNYCH

1. Każdy przypadek wszczęcia postępowania w sprawie o zobowiązanie do powrotu, również jeżeli jest poprzedzone wnioskiem innego organu (art. 310 ust. 1 pkt 2 ustawy o cudzoziemcach) należy kwalifikować jako wszczęcie postępowania z urzędu.

Wniosek innego organu o wydanie cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu do powrotu nie jest wnioskiem (żądaniem) strony w rozumieniu art. 61 § 1 kpa.

Tym samym, w przypadku gdy organ SG **nie przychyła** się do wniosku innego organu o wydanie cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu do powrotu, nie wydaje postanowienia w tej sprawie – niemniej jednak odmowa wszczęcia postępowania powinna przybrać formę pisma do organu wnioskującego w którym należy dokładnie uzasadnić powody odmowy wszczęcia postępowania.

Z tego samego powodu, w przypadku gdy wniosek organu okaże się niekompletny brak jest podstaw do zastosowania art. 64 § 2 kpa (wezwanie do usunięcia braków formalnych); należy jedynie wystosować pismo z prośbą o uzupełnienie materiału.

2. W sytuacji, kiedy materiały mające największe znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy pochodzą od innego organu państwa bądź instytucji państwowej, i mają charakter ogólnej oceny, to przy ocenie takiego materiału należy mieć na względzie pozycję jego autora, a w szczególności jego niezależność, wiarygodność i obiektywizm. Nie bez znaczenia jest spójność wywiedzionych wniosków oraz ich potwierdzenie przez inne źródła.

Jeżeli w wyniku analizy tych materiałów okaże się, że materiał dowodowy nie pozwala na jednoznaczne ustalenie stanu faktycznego, należy wezwać ten organ, o przedstawienie pełnej dokumentacji, która spowodowała wydanie negatywnej opinii co do pobytu osoby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Por. pismo nr KG/CU/4374/PC/16 z dnia 14 lipca 2016 r.

3. Ustanowienie pełnomocnika nie ogranicza prawa strony do osobistego udziału w każdym stadium postępowania. Oznacza to, że strona może podejmować wszystkie czynności w każdym stadium postępowania (mimo, że w postępowaniu jest reprezentowana przez pełnomocnika). Ustanowienie pełnomocnika nie pozbawia cudzoziemca prawa do osobistego podejmowania czynności w zakresie prowadzonego postępowania. W przypadku sprzeczności pomiędzy czynnościami cudzoziemca i pełnomocnika, pierwszeństwo należy przypisać czynnościom cudzoziemca.

Ustanowienie przez cudzoziemca pełnomocnika rodzi ten skutek, że wszystkie pisma doręcza się pełnomocnikowi. Nie ogranicza to jednak możliwości doręczenia pisma także cudzoziemcowi. Jednakże doręczenie pisma wyłącznie cudzoziemcowi, w przypadku ustanowienia pełnomocnictwa, będzie bezskuteczne (pismo nr KG CU-4664/MŁ/14 z dnia 9 czerwca 2014 r.).

Domniemanie pełnomocnictwa jest niedopuszczalne. Skuteczne umocowanie pełnomocnika wymaga dostarczenia oryginału pełnomocnictwa do akt sprawy lub zgłoszenia do protokołu przez stronę postępowania.

Udzielenie pełnomocnictwa wiąże się z powstaniem obowiązku uiszczenia opłaty skarbowej. Nieuiszczenie opłaty skarbowej od pełnomocnictwa powoduje jego nieskuteczności (jest natomiast wykroczeniem skarbowym karanym grzywną wynoszącą maksymalnie dwudziestokrotność pensji minimalnej).

4. W przypadku wszczęcia postępowania administracyjnego niezbędne jest sporządzenie i przekazanie cudzoziemcowi stosownego zawiadomienia, w którym ujęte zostaną co najmniej informacje o:
  - organie prowadzącym postępowanie,
  - osobie (tj. stronie), wobec której postępowanie zostało wszczęte,
  - przedmiocie postępowania (w jakiej sprawie zostało wszczęte),
  - przysługujących stronie postępowania prawach i ciążących na niej obowiązkach, określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego;
  - wyznaczeniu terminu do ustanowienia pełnomocnika dla doręczeń (postanowienie Komendanta Głównego SG z dnia 21 września 2017 r. sygn. KG-CU-422/P/IV/AF/17 w związku z decyzją BI-KO/28/D-KNP/2017).

Treść zawiadomienia należy przetłumaczyć (co najmniej ustnie) na język zrozumiały dla cudzoziemca i odnotować ten fakt poprzez adnotację „*przetłumaczono ustnie na język ... w dniu ...*” i podpisem osoby tłumaczącej na każdej stronie zawiadomienia. Otrzymane zawiadomienie cudzoziemiec powinien potwierdzić adnotacją: „*zawiadomienie otrzymałem w dniu ...*” oraz podpisem na egzemplarzu zawiadomienia pozostającym w aktach sprawy.

5. W aktach sprawy nie zamieszcza się wydruków z krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobytu) oraz SIS.

Dokonane sprawdzenia należy udokumentować na standardowym formularzu sprawdzeń, który powinien zostać obligatoryjnie włączony do akt prowadzonego postępowania. W przypadku trafienia/alertu w danym zbiorze informacji należy, obok wyniku sprawdzeń i ustaleń, wskazać nr ID rekordu/wpisu.

Fakt dokonania rejestracji wniosku/decyzji/postanowienia w krajowym zbiorze rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobycie) należy adnotować na tym wniosku/decyzji/postanowieniu (w adnotacji należy zawrzeć informację o numerze osobowym cudzoziemca i numerze systemowym wniosku).

6. W przypadku załączania do akt sprawy sporządzanych przez funkcjonariusza/pracownika kopii przedstawionych przez cudzoziemca dokumentów należy dokonać na nich adnotacji: „zapoznałem się z oryginałem dokumentu” lub „za zgodność” oraz zaopatrzyć podpisem organu prowadzącego postępowanie lub funkcjonariusza upoważnionego do prowadzenia przedmiotowych postępowań oraz pieczęcią urzędową z nazwą jednostki organizacyjnej, w której sporządzono kopię (pismo nr KG CU-9323/MŁ/14 z dnia 26 listopada 2014 r.).
7. W celu ustalenia stanu faktycznego sprawy oraz w celu zapobieżenia chaotycznemu i przypadkowemu gromadzeniu dokumentów organ powinien zebrać i ocenić wyłącznie taki materiał dowodowy, który jego zdaniem jest istotny dla prowadzonego postępowania administracyjnego. Należy zauważyć, że faktami istotnymi dla rozstrzygnięcia sprawy są fakty dotyczące przedmiotu prowadzonego postępowania, których ustalenie jest konieczne dla prawidłowego zastosowania przepisu stanowiącego podstawę wydania decyzji administracyjnej. Organ Straży Granicznej podejmując decyzję o zebraniu odpowiedniego materiału dowodowego powinien kierować się wiedzą oraz doświadczeniem (pismo nr KG CU-9323/MŁ/14 z dnia 26 listopada 2014 r.).

Tak więc organ ocenia:

- 1) jakie fakty mają istotne znaczenie dla sprawy,
- 2) czy wymagają one udowodnienia i
- 3) jakie dowody dla udowodnienia tych faktów są potrzebne.

Obowiązek organu wyczerpującego zbadania wszystkich okoliczności faktycznych związanych z określoną sprawą, aby w ten sposób stworzyć jej rzeczywisty obraz i uzyskać podstawę do trafnego zastosowania przepisu prawa wynika z zasady prawdy obiektywnej. Realizacja tej zasady ma ścisły związek z realizacją zasady praworządności, prawidłowe ustalenie stanu faktycznego jest niezbędnym elementem prawidłowego zastosowania normy prawa materialnego.

Kierując się więc normą prawa materialnego organ administracji publicznej jest obowiązany do określenia jakie fakty mają istotne znaczenie dla sprawy, czy wymagają one udowodnienia i jakie dowody dla udowodnienia tych faktów są potrzebne, tak aby zgromadzony w toku postępowania materiał dowodowy spełniał kryterium zupełności, tj. jasno wskazywał dlaczego w danej sprawie został zastosowany ten, a nie inny przepis prawa (por. pismo nr KG/CU/4374/PC/16 z dnia 14 lipca 2016 r.).

8. Do celów dowodowych co do zasady należy wykonywać kserokopie tylko istotnych stron dokumentu podróży cudzoziemca zawierających tytułu pobytowe lub inne istotne adnotacje oraz okładkę dokumentu, chyba że dowodem w sprawie jest cały dokument wtedy należy wykonać kserokopie wszystkich stron (jeżeli nie wykonuje się kserokopii całego dokumentu, a tylko niektórych jego stron, należy opatrzyć ją adnotacją „pozostałe strony puste”).
9. Odmowa przeprowadzenia dowodu zgłoszonego przez stronę do prowadzonego postępowania powinna nastąpić w formie postanowienia, na które nie przysługuje stronie środek zaskarżenia jakim jest zażalenie (zob. pismo nr KG/CU/1005/IV/PC/15 z dnia 9 lutego 2015 r.).
10. Dokonanie przez organ czynności urzędowej w postaci rozpatrzenia wniosku strony o przeprowadzenie dowodu w sprawie nie podlega opłacie skarbowej (zob. pismo nr KG/CU/1005/IV/PC/15 z dnia 9 lutego 2015 r.).
11. Po sporządzeniu protokołu strona postępowania każdą stroną protokołu parafuje. W przypadku, gdy w czynności brał udział tłumacz, na każdej stronie nanosi on adnotację „*przetłumaczono ustnie na język ...*” oraz swoją parafkę.
12. W przypadku gdy strona odmówiła podpisania protokołu z czynności dowodowej prowadzący czynność w miejscach podpisu strony nanosi adnotację „*odmówiono złożenia podpisu z powodu.../nie podano powodu*” i składa swój podpis wraz z innymi osobami biorącymi udział w czynności. **Protokół podpisują w takim przypadku wyłącznie osoby biorące udział w czynności.**
13. Przesłuchanie przez organ cudzoziemca jako strony postępowania administracyjnego nie jest obowiązkowe i zgodnie z literaturą przedmiotu jest dowodem posiłkowym. Wynika to z art. 86 kpa, zgodnie z którym organ administracji publicznej może przesłuchać stronę, jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub z powodu ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Dopuszczalność stosowania tego środka dowodowego jest oparta w postępowaniu administracyjnym na wystąpieniu łącznie dwóch przesłanek:

- 1) wyczerpaniu innych środków dowodowych lub ich braku w ogóle; przesłuchanie stron jest więc dopuszczalne w świetle tej przesłanki tylko w przypadku, gdy organ orzekający nie ma możliwości ustalenia stanu faktycznego za pomocą innych środków dowodowych; chodzi tu zarówno o środki dowodowe wymienione w kpa, jak i o środki dowodowe „nienazwane” [tj. wszystko inne niż dokumenty, zeznania świadków, opinie biegłych oraz oględziny, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem (art. 75 § 1 kpa)];
- 2) pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy; zgodnie z tą drugą przesłanką, przesłuchanie stron jest dopuszczalne, jeżeli organ orzekający nie ma możliwości wyjaśnienia istotnych dla sprawy okoliczności, bez których nie można ustalić stanu faktycznego sprawy zgodnego z rzeczywistością

Art. 86 kpa pozostawia ocenę potrzeby przeprowadzenia tego dowodu organowi, co wynika z użytych w nim słów: „może przesłuchać stronę”. Swoboda tej oceny jest jednak ograniczona treścią zasady prawdy obiektywnej, z której wypływa dla organu orzekającego obowiązek skorzystania z tego środka dowodowego, jeżeli nie będzie można ustalić stanu faktycznego z braku innych środków dowodowych. Oznacza to, że dopiero w razie braku dowodów podstawowych organ może zastosować dowód posiłkowy jakim jest przesłuchanie strony.

Ponadto znaczenie tego środka dowodowego jest z natury rzeczy niewielkie, gdyż źródłem informacyjnym jest w tym przypadku podmiot bezpośrednio zainteresowany w danej sprawie – powstają więc wątpliwości wypływające stąd, że strona jest wprawdzie najlepiej zorientowana w stanie faktycznym danej sprawy, ale równocześnie jest bezpośrednio zainteresowana nią, co rodzi obawy, iż będzie przedstawiać ten stan nie zawsze zgodnie z prawdą (trudno mówić w takim przypadku o bezstronności osób, które mają zeznawać we własnej sprawie).

Co prawda przesłuchanie strony może mieć istotne znaczenie w kontekście obowiązku rozpatrzenia przez organ prowadzący postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu przesłanek ewentualnego udzielenia mu ochrony przed wydaleniem, w szczególności w postaci udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych, niemniej jednak w przypadku zgłoszenia się cudzoziemca na wyjazd z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i braku możliwości jego przesłuchania, za wystarczające uznać należy przyjęcie od niego wyjaśnień (ustnych lub pisemnych) w tym zakresie.

Do przesłuchania stron stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące świadków, z wyłączeniem przepisów o środkach przymusu. Tym samym przed przesłuchaniem stron należy uprzedzić o prawie odmowy poddania się czynności przesłuchania, o prawie odmowy odpowiedzi na pytania (ponieważ odpowiedź na określone pytania mogłaby narazić stronę np. na odpowiedzialność karną), prawie odmowy zeznań oraz o odpowiedzialności za fałszywe zeznania.

Od przesłuchania stron należy odróżnić wyjaśnienia stron, które nie są środkiem dowodowym, a dotyczą przedstawienia przez stronę stanu faktycznego sprawy wymagającego udowodnienia.

Por. pisma nr: KG/CU/1005/IV/PC/15 z dnia 9 lutego 2015 r., KG/CU/939/PC/16 z dnia 15 lutego 2016 r. oraz KG/CU/1582/PC/16 z dnia 10 marca 2016 r.

14. Rozpatrując zebrany w sprawie materiał dowodowy organ nie może pominąć jakiegokolwiek przeprowadzonego dowodu, może natomiast zgodnie z wyrażoną w art. 80 kpa zasadą swobodnej oceny dowodów odmówić dowodowi wiarygodności, ale wówczas zobowiązany jest uzasadnić, z jakiej robi to przyczyny (za wyjątkiem pkt. 15 niniejszego rozdziału)
15. W przypadku gdy strona postępowania jako materiał dowodowy wniosła opinię biegłego, a organ prowadzący postępowanie administracyjne nie zgadza się z jej treścią należy przeprowadzić dowód przeciwny poprzez powołanie biegłego w tym zakresie.
16. Przepis art. 82 pkt 1 kpa wprowadzając wyłączenie możliwości występowania w charakterze świadka osób niezdolnych do spostrzegania lub komunikowania swych spostrzeżeń nie wprowadza żadnego ograniczenia w zakresie wieku osoby lub jej zdolności do czynności prawnych. Na mocy powyższego przepisu organ jest jedynie zobowiązany do dokonania oceny, czy ze względu na przedmiot sprawy oraz wiek i predyspozycje osobiste małoletniego jest on w stanie złożyć zeznania, które będą mogły stanowić wiarygodny materiał dowodowy w sprawie.

Dokonując oceny materiału dowodowego zgromadzonego na podstawie zeznań świadka organ powinien brać pod uwagę wiarygodność zeznań małoletniego, także w kontekście braku odpowiedzialności karnej osób poniżej 17 roku życia za składanie fałszywych zeznań.

Przy dokonywaniu przez organ oceny możliwości zastosowania wyłączenia, o którym mowa w art. 82 pkt 1 kpa, możliwe jest posiłkowanie się opinią psychologa, która oceniałaby predyspozycje osobiste dziecka, oraz jego zdolność postrzegania i komunikowania spostrzeżeń.

Ponieważ dowodem w sprawie jest zeznanie świadka, zaś opinia psychologa ma za zadanie jedynie wspomóc organ administracji w dokonaniu lepszej oceny dopuszczalności dowodu z zeznań tejże osoby, opinie te mogą mieć postać dokumentów sporządzanych w formie pisemnej, bez konieczności powoływania w tej sprawie biegłego w trybie, o którym mowa w art. 84 kpa.

Por. pismo nr KG-CU/2085/IV/KF/15 z dnia 19 marca 2015 r.

17. W zawiadomieniu o wszczęciu postępowania/pouczeniu o prawach strony w prowadzonym postępowaniu wskazuje się termin załatwienia sprawy zgodnie z art. 35 kpa.

W przypadku niezakończoności sprawy w terminie, o którym mowa w art. 35 kpa (tj. po jego upływie), cudzoziemca (pełnomocnika) – zgodnie z art. 36 kpa – należy powiadomić o tym fakcie. Zawiadomienie o niezakończoności sprawy w terminie, wydane na podstawie art. 36 kpa powinno być dokonane w trybie procesowym, przewidzianym dla danej czynności, tj. w formie niezaskarżalnego postanowienia.

Organ Straży Granicznej w przedmiotowym zawiadomieniu podaje przyczyny zwłoki oraz wyznacza nowy termin załatwienia sprawy (termin ten musi być precyzyjny – wyznaczony przez podanie konkretnej daty lub okresu liczonego w dniach, tygodniach lub miesiącach; wyznaczając nowy termin załatwienia sprawy należy mieć na względzie zasadę określoną w art. 12 kpa). Ponadto postanowienie powinno zawierać pouczenie o prawie wniesienia ponaglenia.

Należy zaznaczyć, że do terminów o których mowa w art. 35 kpa nie wlicza się dni, które upłyną do chwili doręczenia stronie pisma organu zgodnie z przepisami art. 39 i n. kpa albo opóźnień powstałych z przyczyn niezależnych od organu.

Konieczność ustalania aktualnych adresów stron postępowania, konieczność wielokrotnego wysyłania pism stronom i rozszerzania postępowania dowodowego, powtarzające się nieprawidłowości w doręczaniu pism przez operatora pocztowego można w pewnych sytuacjach uznać za okoliczności niezależne od organu powodujące opóźnienie w wydaniu decyzji, jeśli na skutek tych zdarzeń organ właściwy do wydania decyzji będzie zmuszony przeprowadzić lub powtórzyć czynności konieczne do wydania decyzji i jednocześnie wykazać, że czynności takich faktycznie dokonał i

czynności te w istocie wpłynęły na przekroczenie terminu załatwienia sprawy (wyrok NSA z 16 lutego 2016 r. II OSK 1490/14).

Zob. także pismo nr KG-CU/1771/III/AM/15 z dnia 9 marca 2015 r.

18. Przed wydaniem decyzji (tj. po zgromadzeniu całości materiału dowodowego) cudzoziemca należy zawiadomić o prawie do wypowiedzenia się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań – art. 10 § 1 kpa.

W przypadku, gdy strona zamieszkała za granicą ustanowiła pełnomocnika dla doręczeń, zawiadomienie doręcza się temu pełnomocnikowi (brak jest w takim przypadku wyłączenia na podstawie art. 10 ustawy o cudzoziemcach w związku z art. 81 kpa).

W przypadku, gdy strona nie ustanowiła pełnomocnika lub pełnomocnika dla doręczeń w kraju zastosowanie ma art. 40 § 5 kpa – zawiadomienie pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. Na zawiadomieniu należy dokonać adnotacji: *„Na podstawie art. 40 § 5 kpa pismo pozostawiono w aktach sprawy w dniu ... ze skutkiem doręczenia”*. Wszelkie terminy w tym przypadku liczy się od dnia pozostawienia wezwania w aktach sprawy.

Powyższy sposób należy również stosować do pozostałej korespondencji (między innymi do wezwań, postanowień decyzji itp.) kierowanej do strony w przypadku gdy strona nie ustanowiła pełnomocnika lub pełnomocnika dla doręczeń w kraju między

W zawiadomieniu tym informuje się stronę(-y) o możliwości wypowiedzenia się, wyznaczając jednocześnie miejsce i termin zapoznania się z aktami sprawy. Przepisy nie wskazują terminu, w którym strona ma możliwość dokonania tych czynności, jednakże okres ten powinien być na tyle długi, aby mogła ona w pełni skorzystać z tego uprawnienia. Przyjąć należy, że termin 7-dniowy liczony od dnia doręczenia zawiadomienia w większości postępowań będzie wystarczający.

Dodatkowo, jeżeli postępowanie zostało wszczęte na żądanie strony, w zawiadomieniu należy wskazać przesłanki zależne od strony, które nie zostały w trakcie postępowania spełnione lub wykazane, co może skutkować wydaniem decyzji niezgodnej z żądaniem strony. W terminie wyznaczonym na wypowiedzenie się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań strona ma prawo przedłożyć dodatkowe dowody celem wykazania spełnienia określonych przesłanek.

Zawiadomienia nie sporządza się w przypadku gdy postępowanie zostaje zakończone najpóźniej w dniu następującym po dniu, w którym zostało wszczęte, a cudzoziemiec został pouczony o treści art. 10 § 1 kpa w zawiadomieniu o wszczęciu postępowania administracyjnego i przez cały czas pozostaje w dyspozycji jednostki SG, która postępowanie prowadziła. O zakończeniu postępowania cudzoziemca należy poinformować w języku dla niego zrozumiałym.

Czynność leżącą po stronie organu polegającą na umożliwieniu stronie zapoznania się z aktami sprawy należy udokumentować w formie protokołu.

W protokole należy zamieścić oświadczenie strony co do zebranych dowodów i materiałów oraz ewentualnych żądań/wniosków. Protokół powinien zostać podpisany przez funkcjonariusza/pracownika dokonującego czynności oraz stronę, z zastrzeżeniem, że strona jest świadoma tego, co podpisuje (protokół powinien zostać przetłumaczony lub odczytany). Jednocześnie, w sytuacji nieskorzystania przez stronę z uprawnienia wynikającego z art. 10 kpa czy też nieustosunkowania się co do zebranych dowodów:

- 1) w przypadku „krótkotrwałego” postępowania administracyjnego, w którym strona bierze czynny udział przez cały czas jego trwania, fakt ten należy odnotować w protokole;
- 2) w przypadku pozostałych postępowań, w których następuje pisemne zawiadomienie strony o możliwości zapoznania się z aktami sprawy, w przypadku jej niestawiennictwa, na zawiadomieniu znajdującym się w aktach należy dokonać adnotacji, że strona nie stawiła się we wskazanym terminie.

Decyzję można wydać dopiero po upływie terminu wskazanego w zawiadomieniu. Jednocześnie należy wziąć pod uwagę że strona wnioski mogła wysłać pocztą w ostatnim dniu terminu dlatego należy odczekać minimum 7 dni. Do ewentualnych uwag i zgłoszonych żądań należy odnieść się w uzasadnieniu decyzji.

Por. pismo nr KG/CU/1304/PC/16 z dnia 29 lutego 2016 r.

19. W przypadku gdy strona zawiadomiona na podstawie art. 10 KPA wniosła o przeprowadzenie nowych dowodów w sprawie i organ je przeprowadził przed wydaniem decyzji należy powtórzyć procedurę opisaną w pkt.18 niniejszego rozdziału.

20. Organ wydając decyzje orzeka na podstawie stanu faktycznego ustalonego w dniu wydawania decyzji. Zgodnie z wyrokiem NSA z 4 października 2000 r. (V SA 283/00) przepisy kpa nie wiążą z datą wszczęcia postępowania podstawy prawnej i faktycznej rozpoznania sprawy, miarodajny w tym zakresie jest stan obowiązujący w dacie wydania decyzji a nie w dniu wszczęcia postępowania administracyjnego.
21. W aktach sprawy należy założyć metrykę sprawy. Metryka sprawy ma zawierać wskazanie wykonanych czynności procesowych zewnętrznych (nie wewnętrznych) istotnych dla sprawy wraz z wskazaniem osób, które dokonały tych czynności oraz brały udział w procesie wydania decyzji administracyjnej. W związku z powyższym metryka sprawy swojej istocie nie jest spisem/opisem teczki sprawy lub lustrzanym odbiciem teczki sprawy. W związku z powyższym nie wpisujemy do metryczki między innymi takich czynności technicznych jak: wręczenie pouczenia/zawiadomienia, odebrania oświadczenia o otrzymaniu pouczenia, sporządzenia fotografii cudzoziemca czy formularza sprawdzeń, odnotowanie decyzji w systemie SI Pobyt czy w SWK, przygotowanie akt do wysyłki do Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców, skserowania stron paszportu.
22. W aktualnym stanie prawnym brak jest przepisów umożliwiających zmianę ostatecznej decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu w przypadku ustalenia danych osobowych cudzoziemca, innych niż dane na podstawie których decyzja ta została wydana.

W przypadku, gdy zostanie ujawniony fakt posługiwania się przez cudzoziemca fałszywym lub celowo zmienionym nazwiskiem niewłaściwe jest stosowanie w oznaczeniu danych osobowych łącznika/spójnika *ve/* w nazwisku cudzoziemca, chyba że stanowi on integralną część jego dwuczłonowego nazwiska. Powyższe odnosi się również do synonimu *alias*, który wykorzystywany jest przede wszystkim w systemach informatycznych, gdzie istnieje konieczność wskazania różnych rodzajów ujawnionych tożsamości.

W sytuacji gdy okoliczności sprawy wymagają wskazania innych nazwisk cudzoziemca (fałszywych lub celowo zmienionych) zasadnym jest zamieszczenie informacji – *uprzednio posługujący się nazwiskiem (...)* nie w samej osnowie ale w uzasadnieniu indywidualnej decyzji administracyjnej.

Należy podkreślić, że nieprawidłowe oznaczenie strony w indywidualnej decyzji administracyjnej, polegające jedynie na błędnym zastosowaniu łącznika/spójnika *ve/* w nazwisku, przy jednoczesnym wskazaniu innych poprawnych i szczegółowych danych identyfikujących, nie powinno wpłynąć na ważność tego aktu, tym bardziej, że nie uniemożliwiło to w żaden sposób dotarcia rozstrzygnięcia do właściwego adresata. Nie mniej jednak nie można również uznać tego za oczywistą omyłkę bowiem w orzecznictwie sądów administracyjnych przyjęto, że wadliwościami, które mogą być usunięte w trybie sprostowania decyzji – art. 113 § 1 k.p.a., są m.in.:

- 1) błędne podanie brzmienia imienia lub nazwiska strony bądź mylne podanie tylko imienia lub tylko nazwiska strony,
- 2) błędne oznaczenie strony postępowania, jednak tylko wówczas, gdy polega ono na braku precyzji w tym zakresie, tzn. np. przeoczeniu jakiegoś wyrazu w oznaczeniu strony, podczas gdy w prowadzonym postępowaniu właściwa strona brała rzeczywisty udział.

Wszystkie błędy prostowane w trybie art. 113 § 1 k.p.a. powinny cechować się jednak oczywistością. Oczywistość omyłki wynika z natury samego błędu lub z porównania treści rozstrzygnięcia z uzasadnieniem, treścią wniosku, innymi dokumentami znajdującymi się w aktach sprawy albo z innymi czynnikami (wyrok NSA z 24 września 2009 r. II OSK 1439/2008). Prostowane błędy powinny być także nieistotne, tj. które nie wpływają na zmianę rozstrzygnięcia podjętego w prostowanej decyzji (wyrok NSA OZ w Katowicach z 22 stycznia 1997 r. SA/Ka 2714/95).

Por. pismo nr KG CU-3766/I/BKi/15 z dnia 20 maja 2015 r.

23. W przypadku wniesienia przez cudzoziemca odwołania od decyzji o zobowiązaniu do powrotu, organ który wydał decyzję, w piśmie przekazującym odwołanie do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców zamieszcza informację czy cudzoziemiec aktualnie przebywa w strzeżonym ośrodku i – jeżeli tak – podaje dane teleadresowe tego ośrodka (patrz: pismo nr KG CU-5224/IV/KF/15 z dnia 21 lipca 2015 r.).

Przekazując do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców odwołanie należy załączyć do niego kompletne i uporządkowane akta sprawy (dokumenty spięte, ułożone w porządku chronologicznym, ponumerowane strony, załączona i wypełniona metryka sprawy).

24. Zaleca się gromadzenie wszelkiej dokumentacji dotyczącej prowadzonego postępowania administracyjnego oraz wchodzącej w skład prowadzonej teczki akt cudzoziemca umieszczanego/przebywającego w strzeżonym ośrodku/areszcie dla cudzoziemców poprzez zarejestrowanie jej w sposób elektroniczny (wskanowanie) w module

SOC CBD SG (patrz pisma: nr KG CU-5251/IV/MK/15 z dnia 21 lipca 2015 r., nr KG CU-5748/IV/PH/15 z dnia 13 sierpnia 2015 r. oraz KG CU-3592/I/PH/16 z dnia 21 czerwca 2016 r.).

25. Możliwe jest utajnienie części materiału dowodowego, jeżeli w ramach prowadzonego postępowania ocenia się materiał dowodowy w celu ustalenia, czy cudzoziemiec stwarza zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa, bezpieczeństwa i porządku publicznego albo interesu Rzeczypospolitej Polskiej (pismo nr KG/CU/4374/PC/16 z dnia 14 lipca 2016 r.).

26. Odstępując od uzasadnienia decyzji administracyjnej w części jej uzasadnienia faktycznego na podstawie art. 6 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach, należy w tej decyzji wyjaśnić powody przyjęcia takiego rozwiązania.

Należy pamiętać, że odstąpienie od sporządzenia uzasadnienia decyzji przewidziane w art. 6 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach dotyczy tylko uzasadnienia faktycznego, którego zakres określony został w art. 107 § 3 kpa. Zgodnie z powołanym przepisem uzasadnienie faktyczne decyzji powinno w szczególności zawierać wskazanie faktów, które organ uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, oraz przyczyn, z powodu których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. W uzasadnieniu znajdują się zatem ustalenia faktyczne, które uzasadniały zastosowanie normy prawnej, która stanowiła podstawę wydania decyzji. Nie jest możliwa rezygnacja z uzasadnienia prawnego decyzji, które zawiera wyjaśnienie podstawy prawnej decyzji z przytoczeniem przepisów prawa (art. 107 § 3 kpa *in fine*).

Z odmową sporządzenia uzasadnienia faktycznego decyzji wiąże się w praktyce odmowa dostępu do pełnych akt administracyjnych.

Por. pismo nr KG/CU/4374/PC/16 z dnia 14 lipca 2016 r.

27. W sytuacji gdy organ prowadząc postępowanie administracyjne w trakcie biegu postępowania zlecił innemu organowi wykonanie pomocy prawnej, w przypadku ewentualnego zawieszenia prowadzonego postępowania zobowiązany jest do bezzwłocznego pisemnego odwołania zleconej pomocy prawnej.

28. Rekomendacje dyrektora Departamentu Legalizacji Pobytu UdSC dotyczące formy i sposobów przekazywania niezbędnych odpisów akt sprawy wraz z ponagleniem:

- 1) Jeżeli niezbędne odpisy akt sprawy, o których mowa w art. 37 § 4 zdanie 2 K.p.a. mają formę „tradycyjną” (papierową), nie wymaga się, ażeby każda karta stanowiąca odpis oryginału karty akt administracyjnych organu została urzędowo poświadczona przez funkcjonariusza lub pracownika danej jednostki organizacyjnej Straży Granicznej.
- 2) Rekomenduje się jednak, ażeby – w przypadku braku takiego urzędowego poświadczenia – w piśmie przewodnim, za którym następuje jednoczesne przekazanie ponaglenia oraz niezbędnych odpisów akt sprawy, złożyć zapewnienie, że odpisy zostały sporządzone na podstawie oryginałów akt administracyjnych.
- 3) W przypadku skorzystania z możliwości, jaką daje art. 37 § 4 zdanie 3 K.p.a., tj. sporządzenia odpisów akt sprawy w formie dokumentu elektronicznego, Departament Legalizacji Pobytu UdSC rekomenduje w chwili obecnej korzystanie wyłącznie z elektronicznej skrzynki podawczej Urzędu do Spraw Cudzoziemców prowadzonej przy wykorzystaniu e-PUAP.
- 4) W przypadku przesłania niezbędnych odpisów akt sprawy w formie dokumentu elektronicznego na elektroniczną skrzynkę podawczą, mając na uwadze konieczność bardzo szybkiego procedowania również przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców, w treści wiadomości przewodniej należy wskazać:
  - 1) że adresem przesyłki jest Departament Legalizacji Pobytu,
  - 2) kto i kiedy wniósł ponaglenie i w jakiej formie (tradycyjnej, dokumentu elektronicznego),
  - 3) jaka jest sygnatura postępowania komendanta placówki Straży Granicznej lub komendanta oddziału Straży Granicznej,
  - 4) kiedy ponaglenie zostało wysłane do Urzędu do Spraw Cudzoziemców – jeżeli samo zostało złożone w formie tradycyjnej.

Jeżeli ponaglenie zostało wniesione w formie tradycyjnej, zaś organ I instancji zdecyduje się na przesłanie niezbędnych odpisów akt sprawy w formie dokumentu elektronicznego, to samo ponaglenie powinno zostać przekazane do Urzędu do Spraw Cudzoziemców w sposób właściwy dla odwołań czy zażaleń. W takim przypadku w piśmie przewodnim, za którym ponaglenie jest przekazywane należy wskazać, że niezbędne odpisy akt sprawy zostały sporządzone w formie dokumentu elektronicznego i przesłane na elektroniczną skrzynkę podawczą Urzędu do Spraw Cudzoziemców prowadzoną przy wykorzystaniu ePUAP.

Pod pojęciem „niezbędnych odpisów akt sprawy” należy rozumieć takie odpisy kart akt administracyjnych, które w całości (zsumowane) dadzą wyraźny obraz tego, jak postępowanie do tej pory przebiegało, jednakże bez konieczności poznania merytorycznej zawartości czynności postępowania.

Szczegóły – patrz: pismo nr KG/CU/5894/PC/17 z dnia 6 września 2017 r.

29. W przypadku wszczęcia postępowania w przedmiocie wydania decyzji o której mowa w art. 303a (decyzja o przekazaniu do innego państwa członkowskiego...) organ prowadzący postępowanie:

- 1) ustala czy Polska posiada umowę o readmisji z państwem do którego ma nastąpić przekazanie;
- 2) w podstawie prawnej decyzji nie wymienia umowy readmisyjnej jako podstawy wydania przedmiotowej decyzji;
- 3) nie stosuje pouczenia o którym mowa w art. 7 UoC;
- 4) nie bada przesłanek udzielenia zgody na pobyt tolerowany oraz ochrony humanitarnej, poza przypadkami o których mowa w art. 348 pkt 2 i 3 UoC.

## VI. POSTĘPOWANIE W SPRAWIE ZOBOWIĄZANIA CUDZOZIEMCA DO POWROTU

1. W przypadku gdy organ przed wszczęciem postępowania w przedmiocie zobowiązania cudzoziemca do powrotu powziął z urzędu informację o przeszkodach do wszczęcia postępowania o których mowa w art. 303 ust.1 UoC nie wszczyna postępowania, a fakt ten odnotowuje w formie notatki urzędowej opisując stan faktyczny sprawy. W przypadku, gdy okoliczności o których mowa w powyższym przepisie ujawniły się w trakcie prowadzonego postępowania organ wydaje decyzję o umorzeniu postępowania na podstawie art. 303 ust. 1 UoC.
2. Nie wszczyna się postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu a wszczęte umarza, w przypadku, gdy powrót (wydalenie) cudzoziemca przybiera postać czynności faktycznej (tj. w przypadkach, o których mowa w art. 303 ust. 1 pkt 9, 10, 11 (w zakresie w jakim ten pkt dotyczy przekazania w trybie uproszczonym) ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, kiedy możliwe jest niezwłoczne doprowadzenie cudzoziemca do granicy i/lub przekazanie go do innego państwa trzeciego lub innego państwa członkowskiego UE/EOG/CH na podstawie umowy o przekazywaniu i przyjmowaniu osób lub cudzoziemiec może zostać przekazany do innego państwa członkowskiego UE na podstawie rozporządzenia (UE) nr 604/2013), chyba że cudzoziemiec przedstawi wiarygodne okoliczności mogące świadczyć o konieczności udzielenia mu ochrony przed przekazaniem go do innego państwa (por. pismo nr KG/CU/1180/IV/PC/15 z dnia 16 lutego 2015 r.).

W przypadku nieprzekazania (w trybie readmisji uproszczonej) cudzoziemca właściwym organom państwa trzeciego albo członkowskiego w ciągu 48 godzin od zatrzymania, można go umieścić w strzeżonym ośrodku na podstawie art. 398a pkt 3 (przekazanie do państwa trzeciego) albo art. 398a pkt 4 lit. a w związku z art. 398 ust. 1 pkt 5 (przekazanie do innego państwa członkowskiego).

W przypadku odmowy przyjęcia osoby w trybie uproszczonym przez państwo, do którego wniosek w tej sprawie skierowano, należy wszcząć postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu, o ile nie wystąpią inne przeszkody prawne uniemożliwiające wydanie takiej decyzji lub ewentualnie ujawnione przeszkody będą wymagały wyjaśnienia w postępowaniu dowodowym.

Realizując zapisy umów o przekazywaniu i przyjmowaniu osób organy Straży Granicznej mają obowiązek przestrzegania zasady *non-refoulement* określonej w art. 33 ust. 1 Konwencji genewskiej z 1951 r. (pismo nr KG/CU/1180/IV/PC/15 z dnia 16 lutego 2015 r.).

W przypadku niezwłocznego (w trybie readmisji uproszczonej) przekazania cudzoziemca do państwa trzeciego albo państwa członkowskiego na podstawie umowy międzynarodowej o przekazywaniu i przyjmowaniu osób, gdy decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu/o przekazaniu do innego państwa członkowskiego nie jest wydawana, informację o tym fakcie – na formularzu – należy przekazać do Wydziału Wykazu w Departamencie Legalizacji Pobytu Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

3. Postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu nie należy wszczynać jeżeli bezpośrednio po zatrzymaniu cudzoziemca uzyskano dowody bezpośrednie świadczące o możliwości jego przekazania do innego państwa członkowskiego (przede wszystkim uzyskanie „trafienia” w systemie Eurodac).

W takim przypadku, zgodnie z art. 393a ustawy o cudzoziemcach organ Straży Granicznej przekazuje Szefowi Urzędu do Spraw Cudzoziemców ww. dowody w celu przeprowadzenia przez ten organ postępowania w sprawie ustalenia



odpowiedzialnego państwa członkowskiego i, w przypadku wyrażenia zgody przez to państwo na wtórne przejęcie cudzoziemca, wydania decyzji o przekazaniu cudzoziemca (art. 393b ustawy o cudzoziemcach).

W przypadku uzyskania dowodów poszlakowych świadczących o możliwości przekazania cudzoziemca do innego państwa członkowskiego na podstawie przepisów rozporządzenia (UE) nr 604/2013 należy wszcząć wobec niego postępowanie w sprawie zobowiązania do powrotu. W przypadku wydania przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców decyzji o przekazaniu do odpowiedzialnego państwa członkowskiego postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu należy umorzyć w oparciu o art. 105 § 1 kodeksu postępowania administracyjnego (w związku z art. 303 ust. 1 pkt 13 ustawy o cudzoziemcach). Jeżeli decyzja o przekazaniu do odpowiedzialnego państwa członkowskiego zostanie wydana po wydaniu decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, decyzję tę (o zobowiązaniu do powrotu) należy uchylić na podstawie art. 154 § 1 kodeksu postępowania administracyjnego.

Por. pismo nr KG/CU/8485/IV/PC/15 z dnia 21 grudnia 2015 r.

4. Należy mieć także na względzie, że osoba, o której mowa w art. 18 ust. 1 lit. d rozporządzenia (UE) nr 604/2013, której wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej został odrzucony w drodze ostatecznej decyzji w jednym państwie członkowskim i która przebywa bez dokumentu pobytu w drugim państwie członkowskim może natomiast podlegać – zgodnie z art. 24 ust. 4 tego rozporządzenia:

- 1) albo wtórnemu przejęciu przez państwo członkowskie, które odrzuciło jej wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej (w takim przypadku przepisy dyrektywy 2008/115/WE nie mają zastosowania),
- 2) albo procedurze powrotu zgodnie z dyrektywą 2008/115/WE.

W takim przypadku decyzję w sprawie zastosowania odpowiedniej procedury podejmuje organ, który cudzoziemca zatrzymał biorąc pod uwagę efektywność podejmowanych działań (szybkość przekazania lub powrotu, koszt) i najlepszy interes cudzoziemca (czas trwania danej procedury i konieczność umieszczenia w strzeżonym ośrodku).

Por. pismo nr KG/CU/8485/IV/PC/15 z dnia 21 grudnia 2015 r.

5. Nie wszczywa się postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu, gdy cudzoziemiec zostaje pouczone o obowiązku niezwłocznego wyjazdu do innego państwa stosującego dyrektywę 2008/115/WE w związku z posiadaniem zezwolenia na pobyt wydanego przez to państwo (art. 303 ust. 1 pkt 7 ustawy).

Pojęcie „dokument pobytowy lub inne zezwolenie na pobyt” (o których mowa w art. 6 ust. 2 dyrektywy 2008/115/WE) jest bardzo szerokie i obejmuje każdy status nadany przez państwo członkowskie lub zezwolenia przez nie wydane, które upoważniają do legalnego pobytu (za wyjątkiem dokumentów wydanych w związku z czasowym odroczeniem powrotu/wydalenia). Termin ten obejmuje następujące dokumenty (w szczególności):

- 1) wizę długoterminową (która jednoznacznie przyznaje prawo do pobytu);
- 2) tymczasową zgodę na pobyt ze względów humanitarnych (o ile taka zgoda upoważnia do pobytu, a nie stanowi tylko zwykłego odroczenia powrotu);
- 3) dokument pobytowy, którego okres ważności dobiegł końca i który wydano na podstawie statusu ochrony międzynarodowej, który nie stracił jednak jeszcze swojej ważności (status ochrony międzynarodowej nie zależy od ważności dokumentu potwierdzającego, że dana osoba jest objęta tym statusem);
- 4) ważną wizę w nieważnym dokumencie podróży (którego okres ważności dobiegł końca) (Uwaga: zgodnie z odpowiednimi przepisami Unii, nie dopuszcza się możliwości wydawania wizy o dłuższym okresie ważności niż okres ważności paszportu. Zatem w praktyce nigdy nie powinno dojść do sytuacji, w której w paszporcie, który stracił ważność, będzie znajdowała się ważna wiza. Jeżeli jednak dojdzie do takiej sytuacji, dany obywatel państwa trzeciego nie powinien być niesłusznie karany).

Za „dokument pobytowy lub inne zezwolenie na pobyt” nie uznaje się natomiast:

- 1) dokumentu pobytowego, którego okres ważności dobiegł końca i który wydano na podstawie dokumentu przyznającego prawo pobytu, którego okres ważności dobiegł końca;
- 2) podrobionych, fałszywych i sfałszowanych paszportów lub dokumentów pobytowych;
- 3) dokumentu potwierdzającego tymczasowe odroczenie wydalenia;
- 4) pobytu tolerowanego (w zakresie, w jakim pobyt tolerowany nie oznacza uprawnienia do legalnego pobytu).

Ponadto pojęcie „dokument pobytowy lub inne zezwolenie na pobyt” jest pojęciem wieloznacznym, obejmującym wszystkie przypadki, które są wyraźnie wyłączone z zakresu definicji „dokumentu pobytowego”, jak określono w art. 2 pkt 15 lit b tiret (i) i (ii) kodeksu granicznego Schengen.

Tym samym, wydane przez inne państwo członkowskie dokumenty tymczasowe, ważne do momentu rozpatrzenia pierwszego wniosku o wydanie zezwolenia pobytowego lub wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej można, a nawet należy uznać za „inne zezwolenie upoważniające do pobytu”.

Należy mieć na względzie, że osoby, które posiadają wydane przez inne państwo członkowskie dokumenty tymczasowe, ważne do momentu rozpatrzenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej mogą podlegać zarówno:

- 1) obowiązkowi określönemu w art. 6 ust. 2 dyrektywy 2008/115/WE, albo
- 2) przekazaniu do tego (odpowiedzialnego) państwa członkowskiego – zgodnie z art. 24 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 604/2013, na zasadzie odstępstwa od art. 6 ust. 2 dyrektywy 2008/115/WE – jeżeli państwo członkowskie, na terytorium którego ta osoba przebywa bez dokumentu pobytu (tj. nielegalnie), zdecyduje się na wyszukiwanie w systemie Eurodac, z tym, że w przypadku osoby, o której mowa w art. 18 ust. 1 lit. d rozporządzenia przekazanie jest możliwe jeżeli jej wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej w państwie członkowskim, które ww. dokument tymczasowy wydało, nie został odrzucony w drodze ostatecznej decyzji.

Tryb pouczenia, o którym mowa w art. 314 ustawy o cudzoziemcach należy stosować wyłącznie w przypadku, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że cudzoziemiec podda się obowiązkowi wynikającemu z art. 6 ust. 2 dyrektywy 2008/115/WE.

Patrz: pismo nr KG/CU/7025/IV/PC/15 z dnia 16 października 2015 r. oraz nr KG/CU/8485/IV/PC/15 z dnia 21 grudnia 2015 r.

6. Nie wszczyna się postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu, a wszczęte umarza, także w pozostałych przypadkach (art. 303 ust. 1 pkt 1-6, 8 i 12, tj. jeżeli przeszkody prawne do wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu wynikają z posiadanego przez cudzoziemca statusu, czy też jego wyjątkowej sytuacji, które umożliwiają mu pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej), gdy okoliczności (fakty) i dokumenty przedstawione przez cudzoziemca nie budzą jakichkolwiek wątpliwości oraz nie wymagają potwierdzenia w postępowaniu dowodowym.
7. Nie wszczyna się postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu, a wszczęte umarza, także w przypadku, gdy następuje przekazanie tego cudzoziemca do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym albo Konfederacji Szwajcarskiej, na podstawie obowiązującej w dniu 13 stycznia 2009 r. umowy międzynarodowej o przekazywaniu i przyjmowaniu osób, w trybie pełnym (art. 303a w związku z art. 303 ust. 1 pkt 11 ustawy o cudzoziemcach).

Do decyzji (postępowania) w tej sprawie stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu. Oznacza to, że zastosowanie mają np. odpowiednie przepisy dotyczące właściwości organów – decyzję o przekazaniu (...) wydaje komendant placówki lub komendant oddziału Straży Granicznej (art. 310), a organem wyższego stopnia w stosunku do nich jest Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców (art. 321).

W decyzji o przekazaniu cudzoziemca do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym albo Konfederacji Szwajcarskiej nie określa się terminu dobrowolnego powrotu i nie orzeka o zakazie ponownego wjazdu.

Każdorazowo, ze względu na brak możliwości samodzielnego wykonania decyzji przez cudzoziemca, na zasadach określonych dla decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, ustaleniu podlegać będą koszty związane z wydaniem i wykonaniem takiej decyzji – ust. 3 w art. 303a ustawy o cudzoziemcach.

Wydanie decyzji o przekazaniu cudzoziemca do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym albo Konfederacji Szwajcarskiej podlega odnotowaniu w rejestrze, który stanowi część krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (art. 428 ust. 1 pkt 2 lit. n oraz art. 449 ust. 2 pkt 1 ustawy o cudzoziemcach).

W związku z tym, że w decyzji o przekazaniu (...) nie orzeka się o zakazie ponownego wjazdu, przekazanie cudzoziemca na podstawie takiej decyzji stanowi przesłankę umieszczenia danych cudzoziemca w wykazie cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany, na okres 1 roku od dnia przekazania (art. 435 ust. 1 pkt 6 oraz art. 438 ust. 1 pkt 2a ustawy).

Decyzję, po tym gdy stanie się ostateczna, należy przekazać do Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

8. W przypadku, gdy postępowanie zostało wszczęte i w jego trakcie wyszły na jaw okoliczności, ze względu których decyzji o zobowiązaniu do powrotu nie wydaje się powinno się ono zakończyć decyzją o jego umorzeniu ze względu na stwierdzone okoliczności.
9. W przypadku wniesienia przez cudzoziemca do sądu skargi na decyzję, w której nie udzielono mu zezwolenia na pobyt albo ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wraz z wnioskiem o wstrzymanie jej wykonania, i nie opuszczenia przez niego terytorium RP w terminie, o którym mowa w art. 299 ust. 6 ustawy o cudzoziemcach należy wszcząć postępowanie w sprawie zobowiązania go do powrotu i wydać decyzję w tej sprawie (o ile zaistnieją ku temu przesłanki).

Nie wszczyna się postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu ani nie wydaje się decyzji w tej sprawie, w przypadku gdy cudzoziemiec złożył skargę do sądu administracyjnego na otrzymaną decyzję (w której nie udzielono mu zezwolenia na pobyt albo ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej) wraz z wnioskiem o wstrzymanie jej wykonania i sąd wstrzymał jej wykonanie.

Zgodnie z orzecnictwem sądów administracyjnych wstrzymanie wykonania decyzji, w której cudzoziemcowi nie udzielono zezwolenia na pobyt lub ochrony, wstrzymuje ustawowy obowiązek (bieg terminu), określony w art. 299 ust. 6 pkt 2 ustawy o cudzoziemcach.

W przypadku wydania przez WSA postanowienia o wstrzymaniu wykonania zaskarżonej decyzji, postępowanie w sprawie o zobowiązanie cudzoziemca do powrotu należy zawiesić do czasu uprawomocnienia się wyroku WSA, oddalającego skargę lub wyroku NSA, oddalającą skargę kasacyjną Skarżącego.

Należy pamiętać, że zaistnienie w takim przypadku innych przesłanek do wydania cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu do powrotu niż te wskazane w art. 302 ust. 1 pkt 1-3 lub 16 ustawy o cudzoziemcach, nie stanowi przeszkody dla wszczęcia postępowania i wydania decyzji w tej sprawie.

Por. pismo nr KG CU-8464/MŁ/14 z dnia 29 października 2014 r., nr KG-CU/2088/IV/KF/15 z dnia 19 marca 2015 r., nr KG-CU-2783/IP/15 z dnia 14 kwietnia 2015 r., KG-CU/5225/IV/KF/15 z dnia 21 lipca 2015 r., KG CU-6753/IV/GS/16 z dnia 12 października 2016 r. oraz KG/CU/83/PC/17 z dnia 4 stycznia 2017 r.

10. W przypadku, gdy z wnioskiem o wydanie cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu do powrotu występuje inny, uprawniony na podstawie przepisów prawa organ, a z okoliczności sprawy wynika, że postępowania nie wszczyna się i nie wydaje w tej sprawie decyzji, organ Straży Granicznej, do którego taki wniosek wpłynął informuje pisemnie organ wnioskujący o braku podstaw do wszczęcia postępowania w tej sprawie (patrz także [rozdział V](#) pkt 1).
11. Nie wszczyna się także postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu w terminie 14 dni od upływu terminu przeznaczanego na opuszczenie terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli cudzoziemiec wystąpił z wnioskiem do Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji o zorganizowanie mu dobrowolnego powrotu, w przypadku, gdy została mu wydana ostateczna decyzja o odmowie nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej, o ile wniosek ten został złożony w terminie przeznaczonym na dobrowolne opuszczenie terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (patrz: [rozdział IX](#) pkt 17).

Postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu wszczyna się w przypadku upływu ww. terminu, bez względu na ewentualny stan przygotowań do udzielenia pomocy w dobrowolnym powrocie przez IOM.

12. Dopuszcza się – wyjątkowo, ze względów humanitarnych – możliwość odstępiania od podejmowania czynności administracyjnych skutkujących zobowiązaniem cudzoziemca do powrotu wyłącznie gdy przeprowadzenie postępowania w tej sprawie spowodowałoby konieczność przerwania podróży cudzoziemca, i/a:
  - 1) rodziłoby to nieodwracalny dla niego skutek w postaci braku możliwości opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w późniejszym terminie lub
  - 2) sytuacja życiowa cudzoziemca wymaga od niego natychmiastowego wyjazdu lub
  - 3) cudzoziemiec należy do kategorii osób wymagających szczególnego traktowania, tj. małoletni, małoletni bez opieki, osoby niepełnosprawne, osoby starsze, kobiety w ciąży itd.

Powyższe pozostaje bez uszczerbku dla zaleceń przesłanych pismem nr CU-1366/IV/PC/10/fax z dnia 1 marca 2010 r. w sprawie możliwości odstępiania od podejmowania wobec cudzoziemca określonych czynności administracyjnych w przypadku, gdy „przeterminowanie” przez niego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej/państw obszaru Schengen spowodowane było przyczynami niezależnymi od samego cudzoziemca oraz miało charakter krótkotrwały (pismo nr KG/CU/351/IV/PC/15 z dnia 16 stycznia 2015 r. oraz nr KG/CU/1005/IV/PC/15 z dnia 9 lutego 2015 r.).

13. Za niewłaściwą i niedopuszczalną uznać należy praktykę uniemożliwiania opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i „zmuszania” do dalszego pobytu na tym terytorium cudzoziemców, którzy „przeterminowali” swój pobyt i zgłosili się na wyjazd, wyłącznie w związku wszczęciem postępowania w sprawie zobowiązania do powrotu (w szczególności gdy cudzoziemiec nie posiada środków finansowych i możliwości zamieszkiwania w Polsce). Postępowanie takie powinno zostać – co do zasady – zakończone jeszcze przed odjazdem/odlotem środka transportu, którym cudzoziemiec podróżuje. Jeżeli z uzasadnionych, niezależnych od organu SG przyczyn, nie jest to możliwe – po wręczeniu cudzoziemcowi zawiadomienia o wszczęciu postępowania administracyjnego w przedmiocie zobowiązania do powrotu (ze szczególnym zwróceniem cudzoziemcowi uwagi na obowiązek ustanowienia pełnomocnika do doręczeń w kraju w przypadku wyjazdu za granicę oraz na skutki niedopełnienia tego obowiązku (art. 40 § 4 i 5 kpa)) oraz pouczenia o zasadach i trybie postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu, a także ewentualnym przesłuchaniu go lub przyjęciu wyjaśnień – cudzoziemcowi należy umożliwić kontynuowanie podróży informując go jednocześnie, że decyzja taka zostanie wydana, oraz że zostanie orzeczony wobec niego zakaz ponownego wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i innych państw obszaru Schengen.

W takim przypadku można także nie pobierać od cudzoziemca odcisków linii papilarnych, jeżeli wykonanie tej czynności uniemożliwiłoby cudzoziemcowi opuszczenie terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Po wyjeździe cudzoziemca należy kontynuować prowadzone postępowanie.

W przypadku nie wskazania przez cudzoziemca pełnomocnika do doręczeń w kraju przeznaczone dla niego pisma będą mogły być pozostawiane w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. Jednocześnie jako dobrą praktykę można przyjąć przesyłanie korespondencji na zagraniczny adres cudzoziemca, ustalony podczas zawiadamiania go o wszczęciu postępowania administracyjnego i pozostawiania pism w aktach dopiero w przypadku nieobierania ich przez niego (pismo nr KG/CU/1005/IV/PC/15 z dnia 9 lutego 2015 r.).

Jeżeli postępowanie kończy się wydaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, a decyzja wydawana jest po wyjeździe cudzoziemca z terytorium RP, należy je umorzyć w części określenia, lub nie, terminu dobrowolnego wyjazdu (co oczywiście nie oznacza, że w decyzji nie określono terminu dobrowolnego wyjazdu w rozumieniu art. 315 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach – a jedynie to, że ze względu na wyjazd cudzoziemca z Polski, postępowanie w tej części stało się bezprzedmiotowe, por. także pismo nr KG CU-8291/IV/KF/15 z dnia 14 grudnia 2015 r.).

14. Priorytetem powinien być powrót obywatela państwa trzeciego do państwa jego pochodzenia, przed procedurą readmisji do innego państwa członkowskiego.

Za niedopuszczalne uznać należy występowanie z wnioskiem do innego państwa członkowskiego o przyjęcie obywatela państwa trzeciego, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że możliwy jest jego dobrowolny wyjazd (w oparciu o obowiązek wynikający z wydanej mu decyzji o zobowiązaniu do powrotu) do państwa pochodzenia lub każdego innego państwa trzeciego, przez które zostanie przyjęty.

Por. pismo nr KG/CU/2149/PC/16 z dnia 7 kwietnia 2016 r.

15. Ze względu na wyodrębnienie w ustawie o cudzoziemcach przesłanki wydania cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu do powrotu ze względu na nieopuszczenie terytorium Rzeczypospolitej Polskiej po wykorzystaniu dopuszczalnego okresu (...) pobytu wskazanego w wizie Schengen (...), lub po wykorzystaniu dopuszczalnego okresu pobytu na podstawie wizen krajowej (art. 302 ust. 1 pkt 3 ustawy), uznać należy, że w przypadku gdy:

- 1) cudzoziemiec przekroczył granicę Rzeczypospolitej Polskiej (stanowiącą granicę wewnętrzną) po „przeterminowaniu” pobytu (w rozumieniu dozwolonego okresu pobytu) na terytorium innego państwa obszaru Schengen podstawą zobowiązania go do powrotu powinien być art. 302 ust. 1 pkt 3 i 10 ustawy o cudzoziemcach (w zbiegu);
- 2) „przeterminowanie” pobytu nastąpiło na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (cudzoziemiec fizycznie przebywał w tym momencie na terytorium Polski) przesłanką zobowiązania go do powrotu powinien być art. 302 ust. 1 pkt. 3 ustawy o cudzoziemcach.

Przesłanka art. 302 ust. 1 pkt 1 będzie podstawą zobowiązania cudzoziemca do powrotu w takim stanie faktycznym, w którym:

- cudzoziemiec będzie przebywał na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, po upływie okresu, na jaki wiza została wydana (określonego w rubryce „OD... DO...”) lub

- wiza nie obejmuje swoim zasięgiem terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub
- została wykorzystana „krotność” dozwolonych na jej podstawie wjazdów.

Jednocześnie zauważyć należy, że może zaistnieć stan faktyczny, w którym wystąpi zbieg przesłanek określonych w art. 302 ust. 1 pkt 1, 3 oraz 10 ustawy o cudzoziemcach (np. cudzoziemiec przekroczy granicę wewnętrzną po upływie okresu pobytu do jakiego był uprawniony na podstawie wizy, której okres ważności upłynął).

Por. pismo nr KG/CU/4641/PC/16 z dnia 25 lipca 2016 r.

16. Wszczynając postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu funkcjonariusz wręcza cudzoziemcowi:

- a. zawiadomienie o wszczęciu postępowania administracyjnego;
- b. pouczenie o zasadach i trybie postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu, obejmujące informację o możliwości złożenia przez cudzoziemca wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, skorzystania z pomocy w dobrowolnym powrocie, a także o organizacjach pozarządowych zajmujących się udzielaniem cudzoziemcom pomocy, w tym pomocy prawnej.

17. Cudzoziemiec potwierdza fakt otrzymania pouczenia o zasadach i trybie postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu, i że zrozumiał treści w nim zawarte, składając pisemne oświadczenie w tej sprawie.

18. Po wszczęciu postępowania administracyjnego funkcjonariusz:

- 1) pobiera od cudzoziemca odciski linii papilarnych (w przypadku osób, które zostały zatrzymane – na podstawie art. 394 ust. 3, w przypadku osób niezatrzymywanych – na podstawie art. 324 pkt. 1);

Przy daktyloskopowaniu cudzoziemca stosuje się zasady, o których mowa w rozdziale II, pkt. 2 ppkt 2.

- 2) przekazuje Komendantowi Głównemu Policji (do Centralnej Registratury Daktyloskopijnej Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji):

- a) obraz linii papilarnych cudzoziemca,
- b) dane osobowe cudzoziemca: imię (imiona) i nazwisko, datę i miejsce urodzenia oraz obywatelstwo,
- c) informacje o podstawie prawnej pobrania odcisków linii papilarnych od cudzoziemca,
- d) informację o kartach daktyloskopijnych lub o pobraniu od cudzoziemca odcisków linii papilarnych za pomocą urządzenia do ich elektronicznego pobierania;

- 3) sporządza fotografię cudzoziemca,

- 4) odnotowuje fakt wszczęcia postępowania w rejestrze zobowiązań do powrotu wchodzącym w skład krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobyt).

Rejestrując w krajowym zbiorze rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców wniosek/zawiadomienie o wszczęciu postępowania w sprawie zobowiązania do powrotu należy obligatoryjnie umieszczać w nim także fotografię cudzoziemca. Pozwoli to na jej ewentualne „pobranie” do wykazu, bez konieczności fizycznego przesyłania do Wydziału Wykazu Departamentu Legalizacji Pobytu Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

19. W aktach sprawy funkcjonariusz ją prowadzący zakłada metrykę sprawy.

20. Organ prowadzi postępowanie przestrzegając ogólnych zasad postępowania administracyjnego określonych w kodeksie postępowania administracyjnego.

21. Organ prowadzący postępowanie administracyjnie rozstrzyga sprawę po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego – zebraniu materiału dowodowego i jego wyczerpującym rozpatrzeniu.

W szczególności organ może przeprowadzić dowody z dokumentów, zeznań świadków czy też opinii biegłych.

W toku prowadzonego postępowania można przeprowadzać wywiady środowiskowe, ustalać miejsce pobytu małżonka lub innego członka rodziny cudzoziemca, a także osoby, z którą cudzoziemca łączą więzi o charakterze rodzinnym oraz dokonywać sprawdzenia lokalu.

W postępowaniu w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu dotyczącym cudzoziemca będącego małżonkiem obywatela polskiego albo cudzoziemca posiadającego zezwolenie na pobyt stały lub zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej należy ustalić – jeżeli istnieją w tej sprawie wątpliwości – czy związek małżeński został zawarty lub istnieje w celu obejścia przepisów ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach.

Co do zasady w każdym postępowaniu w sprawie zobowiązania do powrotu należy rozpatrzyć, czy istnieją przesłanki do udzielenia cudzoziemcowi ochrony przed wydaleniem w postaci udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany – patrz: rozdział VI.

W przypadku zgłoszenia się cudzoziemca na wyjazd z RP za wystarczające do uznania braku przesłanek do udzielenia ochrony przed wydaleniem uznaje się wypełnienie jednocześnie następujących warunków: deklaracji chęci powrotu do kraju pochodzenia oraz braku obaw przed powrotem, co należy ująć w uzasadnieniu decyzji powrotowej.

W przypadku, gdy postępowanie toczy się wobec cudzoziemca, któremu wojewoda cofnął zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE udzielone cudzoziemcowi posiadającemu ochronę międzynarodową w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej należy – za pośrednictwem Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców (Departamentu Postępowań Uchodźczych) – ustalić czy cudzoziemiec nadal posiada ochronę międzynarodową w tym państwie.

22. W przypadku, gdy:

- 1) cudzoziemiec złożył pierwszy wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej;
- 2) cudzoziemcowi udzielono zezwolenia na pobyt czasowy dla ofiar handlu ludźmi;
- 3) zaistnieją okoliczności, o których mowa w art. 97 § 1 kodeksu postępowania administracyjnego, w szczególności, gdy rozpatrzenie sprawy i wydanie decyzji zależy od uprzedniego rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego przez inny organ lub sąd

– postępowanie zawieszają się wydając stosowne postanowienie.

Postanowienie wydaje się także w przypadku ponownego podjęcia sprawy.

23. Nie wszczynają się wobec cudzoziemca postępowania w sprawie zobowiązania do powrotu jeżeli toczy się postępowanie w sprawie udzielenia temu cudzoziemcowi ochrony międzynarodowej, chyba, że cudzoziemiec złożył kolejny wniosek o udzielenie mu takiej ochrony.

Kolejnym wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej jest wniosek złożony przez cudzoziemca lub w jego imieniu po tym, jak w odniesieniu do poprzedniego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, który go dotyczył, została wydana decyzja ostateczna, w tym także o umorzeniu postępowania (art. 2 pkt 7a ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...)). Nie mają znaczenia ewentualne zmiany stanu faktycznego, zmiany stanu prawnego, czy też uprzednie wykonanie obowiązków wynikających z decyzji merytorycznej.

Niezależnie od powyższego, w przypadkach, o których mowa w art. 40 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...), jeżeli osoby, których poprzedni wniosek dotyczył złożą przed upływem terminu, w którym są one zobowiązane do opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej kolejny wniosek we własnym imieniu, wniosek ten należy traktować jako pierwszy.

Jeżeli cudzoziemiec składa kolejny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej (zgodnie z powyższą definicją), po uprzednim otrzymaniu ostatecznej decyzji kończącej postępowanie w tej sprawie, w której to decyzji nie nadano mu statusu uchodźcy i nie udzielono ochrony uzupełniającej i upłynął termin, w którym cudzoziemiec obowiązany był opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (określony w art. 299 ust. 6 ustawy o cudzoziemcach), a postępowanie w sprawie zobowiązania do powrotu nie było dotychczas wszczęte, organ Straży Granicznej wręcza cudzoziemcowi zawiadomienie o wszczęciu postępowania o zobowiązanie do powrotu. W przypadku gdy postępowanie o zobowiązanie do powrotu zostało zawieszane na podstawie art. 305 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach, organ przyjmujący kolejny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej złożony po terminie, o którym mowa w art. 299 ust. 6 przekazuje informację o złożeniu przez cudzoziemca wniosku do organu, który wszczął postępowanie o zobowiązanie do powrotu, celem podjęcia postępowania przez ten organ (o ile nie zostało już podjęte).

Jeżeli cudzoziemiec składa kolejny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, po uprzednim otrzymaniu ostatecznej decyzji kończącej postępowanie w sprawie, w której to decyzji nie nadano mu statusu uchodźcy i nie udzielono ochrony uzupełniającej, przed upływem terminu, w którym cudzoziemiec obowiązany był opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej organ Straży Granicznej przyjmuje wniosek, a po upływie terminu, o którym mowa w art. 299 ust. 6 ustawy o cudzoziemcach właściwy organ Straży Granicznej wręcza cudzoziemcowi zawiadomienie o wszczęciu postępowania o zobowiązanie cudzoziemca do powrotu.

Złożenie przez cudzoziemca kolejnego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej nie powoduje zawieszenia wszczętego przed złożeniem tego wniosku postępowania w sprawie zobowiązania go do powrotu.

Tym samym złożenie przez cudzoziemca kolejnego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej nie stanowi przeszkody do wszczęcia ani prowadzenia wszczętego już wcześniej postępowania w sprawie zobowiązania tego cudzoziemca do powrotu. Równoległe prowadzenie przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców postępowania w sprawie uznania (bądź nie) dopuszczalności samego wniosku (art. 38 ust. 4 lub 5 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...)) nie powinno mieć wpływu na postępowanie powrotowe prowadzone przez właściwe organy Straży Granicznej. Niemniej jednak wynik przeprowadzonego przez Szefa Urzędu postępowania będzie miał już wpływ na możliwość wykonania wydanej cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu do powrotu.

Ewentualne nadanie cudzoziemcowi statusu uchodźcy lub udzielenie mu ochrony uzupełniającej (także w wyniku rozpatrzenia przez Szefa Urzędu kolejnego wniosku) spowoduje wygaśnięcie z mocy prawa wydanej mu decyzji o zobowiązaniu do powrotu (art. 306 ustawy o cudzoziemcach).

Biorąc powyższe pod uwagę w przypadku cudzoziemców, którzy składają po raz kolejny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej w trakcie okresu na wyjazd określonego w art. 299 ust. 6 pkt 2 ustawy o cudzoziemcach należy monitorować czy opuścili oni terytorium RP w wyznaczonym terminie, poprzez dokonanie szczegółowych sprawdzeń w systemach informatycznych Straży Granicznej.

Wobec cudzoziemców, którzy nie opuścili terytorium RP w wyznaczonym terminie, należy podjąć działania kontrolne. W pierwszej kolejności, należy ustalić aktualne miejsce pobytu za pomocą systemów informatycznych oraz za pośrednictwem Departamentu Pomocy Socjalnej Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Następnie podjąć działania zmierzające do wszczęcia postępowania o zobowiązanie cudzoziemca do powrotu. Należy pamiętać, że w postępowaniach o zobowiązanie cudzoziemca do powrotu wszczętych na podstawie art. 302 ust. 1 pkt 16 ustawy o cudzoziemcach, zgodnie z zapisem art. 302 ust. 2, nie ma zastosowania art. 302 ust. pkt 1-3 ustawy. Dodatkowo należy mieć na uwadze, że w stosunku do cudzoziemców, którzy są w kolejnej procedurze uchodźczej, nie ma zastosowania co do zasady art. 302 ust. 1 pkt 6 ustawy o cudzoziemcach, z uwagi na otrzymywaną pomoc socjalną z Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

Por. także: pismo nr KG CU-6753/IV/GS/16 z dnia 12 października 2016 r.

24. Postanowienia rejestruje się w rejestrze zobowiązań do powrotu wchodzącym w skład krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobyt).
25. Postępowanie kończy się wydaniem decyzji:
  - 1) o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu;

W decyzji tej:

- i. określa się termin dobrowolnego powrotu, który wynosi od 15 do 30 dni, liczony od dnia doręczenia decyzji bez względu czy decyzja była wydana przez organ I instancji czy też organ odwoławczy, termin dobrowolnego powrotu organ wydający decyzję ma obowiązek uzasadnić bez względu na jego wymiar (możliwe jest przedłużenie tego terminu do 1 roku – patrz: [rozdział V.1](#));

Przy obliczaniu terminu dobrowolnego powrotu nie uwzględnia się dnia, w którym cudzoziemcowi doręczono decyzję o zobowiązaniu do powrotu – por. pismo nr KG CU/8336/MŁ/15 z dnia 15 grudnia 2015 r.

W uzasadnieniu decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu w akapicie dotyczącym wskazania terminu dobrowolnego powrotu należy dodatkowo wpisać definicje powrotu określoną art. 3 ust. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich lub w ustawie o cudzoziemcach.

W przypadku wydania cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu do powrotu w trakcie toczącego się postępowania w przedmiocie udzielenia mu ochrony międzynarodowej w związku ze złożeniem przez niego drugiego (pierwszego kolejnego) wniosku w tej sprawie, termin dobrowolnego powrotu określa się na zasadach ogólnych. W takim przypadku rozpoczyna on bieg od dnia, w którym decyzja o uznaniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej za niedopuszczalny stanie się ostateczna, a w przypadku wydania takiej decyzji (o uznaniu wniosku za niedopuszczalny) przez organ wyższego stopnia, od dnia w którym decyzja ostateczna (o uznaniu wniosku za niedopuszczalny) zostanie cudzoziemcowi doręczona, gdyż skutki wstrzymania wykonania decyzji rozciągają się na wszystkie jej elementy – por. pismo nr KG/CU/3127/PC/16 z dnia 24 maja 2016 r.

- ii. nie określa się terminu dobrowolnego powrotu, w przypadku gdy:
  - istnieje prawdopodobieństwo ucieczki cudzoziemca lub
  - wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- iii. Co do zasady w decyzji o zobowiązaniu orzeka się o zakazie ponownego wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej i innych państw obszaru Schengen. Zakaz wjazdu tylko na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej orzeka się wyłącznie w enumeratywnie wskazanych przypadkach w art. 318 ust. 3 ustawy o cudzoziemcach.

Orzeczony zakaz ponownego wjazdu należy obligatoryjnie uzasadnić, jeżeli jest on określany na okres dłuższy, niż minimalny w świetle art. 319 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. *o cudzoziemcach*. W przedmiocie orzekania długości zakazu wjazdu należy odejść od schematycznego określania długości zakazu wjazdu z reguły wymierzanego w dolnej granicy ustawowego okresu. Orzekając długość zakazu ponownego wjazdu zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. należy uwzględnić wszystkie istotne dla danego przypadku okoliczności. Określając zakaz ponownego wjazdu, organ powinien wziąć pod uwagę między innymi: indywidualną sytuację cudzoziemca w której się znalazł, rodzaj naruszonego dobra prawnie chronionego, ilość naruszonych przepisów ustawy o cudzoziemcach.

- 2) o umorzeniu postępowania, np. ze względu na jego bezprzedmiotowość lub gdy po wszczęciu postępowania organ stwierdził istnienie przeszkód prawnych do wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, o których mowa w art.303 ust.1 ustawy o cudzoziemcach.

26. Jeżeli decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu zawierająca termin dobrowolnego wyjazdu jest wydawana w przejściu granicznym podczas kontroli wyjazdowej z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej należy dążyć do przyjęcia od cudzoziemca oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do odwołania od decyzji (o ile oczywiście cudzoziemiec wyrazi taką wolę) – pozwoli to na niezwłoczne umieszczenie jego danych wykazie i/lub SIS, począwszy od dnia wykonania decyzji (por. także pkt 35).

Patrz: pismo nr KG/CU/3263/PC/17 z dnia 18 maja 2017 r.

27. W przypadku wyjazdu cudzoziemca w trakcie prowadzonego postępowania, sposób dalszego procedowania powinien być uzależniony od przesłanek rozpatrywanych podczas tego postępowania, a decyzję w tej sprawie powinna podjąć jednostka SG prowadząca postępowanie (po otrzymaniu informacji o wyjeździe cudzoziemca od placówki SG, stwierdzającej wyjazd cudzoziemca). I tak w przypadku:

- 1) rozpatrywania przesłanek do zobowiązania do powrotu z art. 302 ust. 1 pkt. 1-5, 7, 10 i 16 ustawy o cudzoziemcach, przy braku jakichkolwiek przesłanek do udzielenia ochrony, zasadnym jest zakończenie postępowania poprzez wydanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu (zgodnie z ustaleniami przyjętymi na spotkaniu z Urzędem ds. Cudzoziemców w dniach 20-21 marca 2014 r. w Serocku) – bez uszczerbku dla algorytmu dot. osób z państw, do których powroty zostały wstrzymane,
- 2) rozpatrywania w toku postępowania o zobowiązanie do powrotu przesłanek do udzielenia ochrony z uwagi na zagrożenie w kraju pochodzenia, zasadnym jest wydanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, jeżeli przedmiotem wszczęcia postępowania była którakolwiek z przesłanek, o której mowa w pkt 1,
- 3) rozpatrywania w toku odrębnego postępowania o udzielenie zgody na pobyt ze względów humanitarnych przesłanek do udzielenia ochrony z uwagi na zagrożenie w kraju pochodzenia, zasadnym jest umorzenie postępowania,
- 4) rozpatrywania przesłanek do udzielenia ochrony z uwagi na prawo do życia rodzinnego i prywatnego (bez względu na to, w toku jakiego postępowania są rozpatrywane), lub też prawa dziecka, zasadnym jest kontynuowanie postępowania, pod warunkiem, że wyjazd ma mieć charakter krótkotrwały.

Wydając decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu postępowanie należy umorzyć w części dotyczącej określenia (lub nie) terminu dobrowolnego wyjazdu – por. pkt 10 *in fine*.

28. Samo dokonanie przez Szefa Urzędu do Cudzoziemców na wniosek uprawnionego organu wpisu danych cudzoziemca do wykazu na podstawie art. 435 ust. 1 pkt 4 ustawy o cudzoziemcach nie jest wystarczające do wydania decyzji o



zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu w oparciu o przesłankę art. 302 ust. 1 pkt 9 tej ustawy (pismo nr KG/CU/4374/PC/16 z dnia 14 lipca 2016 r.).

29. Wydając decyzję opartą o przesłankę zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa lub bezpieczeństwa i porządku publicznego lub naruszenia interesu Rzeczypospolitej Polskiej (art. 302 ust. 1 pkt 9 ustawy o cudzoziemcach) organ Straży Granicznej powinien zawrzeć w jej uzasadnieniu dokładnie umotywowaną ocenę stanu faktycznego oraz wskazać, jaki zachodzi związek między tą oceną, a treścią rozstrzygnięcia.

Tym samym wskazując w podstawie prawnej decyzji przesłankę art. 302 ust. 1 pkt 9 ustawy, organ w ramach przeprowadzonego postępowania administracyjnego winien ocenić, czy okoliczności faktyczne wynikające z zebranego materiału dowodowego uprawdopodobniają przyjęte przez niego stanowisko, że pobyt strony w Polsce stwarza zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego lub narusza interes Rzeczypospolitej Polskiej.

Należy zaznaczyć, że wielość przesłanek z art. 302 ust. 1 pkt 9 ustawy o cudzoziemcach, a także fakt, iż wymienione w tym przepisie okoliczności będące podstawą zobowiązania cudzoziemca do powrotu zostały określone w formie klauzul generalnych, obligują organ do dokładnego wskazania, która z nich dotyczy strony, aczkolwiek nie jest wykluczone, że podstawę także zobowiązania do powrotu stanowiły będą wszystkie przesłanki wskazane w tym przepisie, jeżeli stwierdzono, że strona stanowi zagrożenie dla wszystkich wskazanych tam wartości.

Por. pismo nr KG/CU/4374/PC/16 z dnia 14 lipca 2016 r.

30. W przypadku rodzin z dziećmi – w sprawach, w których prawa i obowiązki stron wynikają z tego samego stanu faktycznego oraz z tej samej podstawy prawnej – można wszcząć i prowadzić jedno postępowanie, z tym że odrębne decyzje wydaje się osobom dorosłym, a dzieci można ująć w decyzji jednego z rodziców. W przypadku, gdy podstawy prawne zobowiązania rodziców (rodzica) oraz dzieci są różne wobec każdej z osób należy przeprowadzić odrębne postępowanie.

Np. w przypadku nielegalnego zatrudnienia ojca oraz nielegalnego pobytu matki wraz dziećmi, oddzielną decyzję należy wydać ojcu i matce, z tym że dzieci (przy wystąpieniu tych samych przesłanek do zobowiązania) można „dopisać” do decyzji matki.

31. Małoletni cudzoziemiec jako osoba fizyczna posiadająca zdolność prawną, jest stroną postępowania w przedmiocie zobowiązania go do powrotu. Jako osoba fizyczna pozbawiona zdolności do czynności prawnych lub osoba mająca ograniczoną zdolność do czynności prawnych (o ile na mocy przepisów szczególnych lub prawa ojczystego nie nabył pełnej zdolności do czynności prawnych) małoletni cudzoziemiec działa w tym postępowaniu przez swoich przedstawicieli ustawowych.

Małoletniemu cudzoziemcowi można wydać decyzję o zobowiązaniu do powrotu wyłącznie w przypadku, gdy zaistnieją ku temu przesłanki materialne, określone w art. 302 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach.

O ile jest to możliwe w danej sprawie, małoletniego należy objąć decyzją wydaną jednemu z jego rodziców (jeżeli istnieje przedmiot postępowania wobec małoletniego i wynika on z tego samego stanu faktycznego oraz z tej samej podstawy prawnej co przedmiot postępowania wobec rodzica).

Brak możliwości wydania małoletniemu cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu do powrotu (brak jest przedmiotu postępowania) nie stanowi przeszkody do wydania i wykonania takiej decyzji wydanej jego rodzicowi, jeżeli małoletni może opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wraz z tym rodzicem.

Wyjątkowo, w uzasadnionych przypadkach, wymagających szybkiego i skutecznego działania ze strony organów państwa, w szczególności gdy rodzicowi małoletniego cudzoziemca wydana została decyzja o zobowiązaniu do powrotu ze względów zagrożenia jakie rodzic ten stanowi dla obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego możliwe jest odstąpienie od wydania decyzji o zobowiązaniu do powrotu małoletniemu pozostającemu pod opieką cudzoziemca, któremu wydano decyzję nakazującą powrót, jeżeli małoletni może opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wraz tym cudzoziemcem (a wobec małoletniego istniałby przedmiot postępowania w sprawie zobowiązania go do powrotu).

Por.: pismo nr KG-CU-ZSS.024.2.2019.PC z dnia 8 stycznia 2019 r.

32. W myśl zasady określonej w art. 28 kodeksu postępowania administracyjnego, organ Straży Granicznej zobowiązany jest do uznawania jako stronę postępowania, każdego czyjego interesu prawnego lub obowiązku dotyczy postępowanie albo kto żąda czynności organu ze względu na swój interes prawny lub obowiązek.

W związku z powyższym zasadne jest uznawanie podmiotu powierzającego wykonywanie pracy cudzoziemcowi jako stronę, w przypadku wszczęcia postępowania, w oparciu o przesłankę określoną w art. 302 ust. 1 pkt 4 ustawy o cudzoziemcach, które zakończy się wydaniem decyzji, bez określenia terminu dobrowolnego powrotu. Będzie to dotyczyło podmiotu, który powierzył nielegalne wykonywanie pracy cudzoziemcowi, stwierdzone w toku kontroli, o której mowa w art. 1 ust. 2 pkt 13a ustawy o Straży Granicznej. Konsekwencją wydania takiej decyzji, będzie - w myśl art. 337 ust. 1 pkt 3 i pkt 4 ustawy o cudzoziemcach - wszczęcie postępowania administracyjnego, zmierzającego do nałożenia na podmiot powierzający wykonywanie pracy cudzoziemcowi obowiązku poniesienia kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu. W związku z tym, że przepisy ustawy o cudzoziemcach (art. 315 ust. 2 i ust. 3), wskazują okoliczności uzasadniające wydanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określania terminu dobrowolnego powrotu, organ Straży Granicznej niezwłocznie po ich stwierdzeniu powinien podjąć działania w celu poinformowania podmiotu o wszczęciu postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu.

Ponadto uzasadnione jest również uznawanie podmiotu powierzającego wykonywanie pracy cudzoziemcowi za stronę postępowania administracyjnego w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu, w sytuacji wszczęcia postępowania w przypadku, gdy cudzoziemiec posiada ważne zezwolenie na pracę. Taki sposób postępowania wynika z konsekwencji wydania decyzji, która wywołuje m.in. skutek w postaci wygaśnięcia z mocy prawa zezwolenia na pracę - po tym jak stanie się ona ostateczna (w myśl art. 307 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach). Opierając się na zasadzie ujętej w art. 28 kodeksu postępowania administracyjnego, jako element o istotnym znaczeniu, uzasadniający takie działanie, jest istnienie stosunku pracy lub związanie podmiotu z cudzoziemcem umową cywilno-prawną, które w konsekwencji wydania decyzji mogą zostać zerwane w następstwie wygaśnięcia zezwolenia na pracę. Stwierdzenie takiej okoliczności w przypadku cudzoziemca posiadającego ważne zezwolenie na pracę, może świadczyć o występowaniu interesu prawnego po stronie podmiotu powierzającego wykonywanie pracy cudzoziemcowi, a tym samym prowadzi do uznania go jako strony postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu. Nie jest natomiast konieczne każdorazowe uznawanie jako stronę podmiotu, który jedynie uzyskał dla cudzoziemca zezwolenie na pracę, natomiast aktualnie (tj. w momencie wykonywania czynności kontrolnych przez organ Straży Granicznej) nie istnieje (z różnych powodów) stosunek pracy, ani inna forma związania z tym cudzoziemcem, wynikająca z zawartej umowy cywilno-prawnej.

Jednoznaczne ustalenie podmiotu, z którym cudzoziemiec jest związany stosunkiem pracy lub zobowiązaniami wynikającymi z umowy cywilno-prawnej jest możliwe jedynie w toku kontroli, o której mowa w art. 1 ust. 2 pkt 13a ustawy o Straży Granicznej. Wskazane uwarunkowania uzasadniają również zawężenie możliwości uznawania podmiotu jako stronę postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu, jedynie do postępowań wszczynanych na podstawie przesłanki określonej w art. 302 ust. 1 pkt 4 ustawy o cudzoziemcach (pismo nr KG/CU/6342/IV/PK/14 z dnia 8 sierpnia 2014 r. oraz nr KG/CU/8184/IV/PK/14 z dnia 17 października 2014 r.).

33. Po wydaniu decyzji należy dokonać w języku zrozumiałym dla cudzoziemca ustnego lub pisemnego tłumaczenia jej podstawy prawnej, rozstrzygnięcia oraz pouczenia, czy i w jakim trybie służy od niej odwołanie.  
W przypadku, gdy cudzoziemiec przebywa w strzeżonym ośrodku tłumaczenia dokonuje się pisemnie i dostarcza się je wraz z decyzją administracji ośrodka.
34. Po wydaniu decyzji funkcjonariusz odnotowuje ten fakt w dokumencie podróży cudzoziemca.  
W przypadku, gdy decyzja została doręczona cudzoziemcowi w formie uzyskanej w wyniku przekazania jej za pośrednictwem urzędnika umożliwiającego odczyt i zapis znaków pisma na nośniku papierowym lub za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej, fakt jej wydania zostanie odnotowany przez jednostkę, która będzie tę decyzję wykonywała (rozpoczynając wykonanie decyzji).
35. W przypadku, gdy decyzja została wydana na wniosek innego organu, funkcjonariusz niezwłocznie informuje o tym ten organ.
36. Po wydaniu decyzji funkcjonariusz:
  - 1) odnotowuje ten fakt w rejestrze zobowiązań do powrotu wchodzącym w skład krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobyłt);
  - 2) przekazuje decyzję do Wydziału Wykazu Departamentu Legalizacji Pobyłtu Urzędu do spraw Cudzoziemców:
    - z chwilą jej wydania, jeżeli decyzja nie zawiera terminu dobrowolnego powrotu lub
    - po jej uprawomocnieniu się, jeżeli w decyzji orzeczono termin dobrowolnego powrotu, wraz z informacją czy i kiedy decyzja została wykonana przez cudzoziemca.

37. Jeżeli cudzoziemiec posiada zezwolenie na pobyt czasowy oraz/lub zezwolenie na pracę, po uprawomocnieniu się decyzji o zobowiązaniu go do powrotu decyzję (lub informację o tym fakcie) należy przekazać do właściwego wojewody (pismo nr KG CU-6693/IV/JM/15 z dnia 2 października 2015 r.).
38. Fakt (tj. datę) opuszczenia terytorium RP przez cudzoziemca, który realizuje decyzję o zobowiązaniu do powrotu odnotowuje się – zgodnie z art. 329 ust. 5 ustawy o cudzoziemcach – w rejestrze spraw dotyczących zobowiązania cudzoziemca do powrotu wchodzącym w skład krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobyt) – nie przesyła się w wersji papierowej informacji w tej sprawie do Wydziału Wykazu Departamentu Legalizacji Pobytu Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

Powyższego dokonuje upoważniony funkcjonariusz placówki właściwej ze względu na miejsce, w którym cudzoziemiec przekracza granicę.

39. Należy mieć na względzie, że już fakt orzeczenia wobec cudzoziemca zakazu (ponownego) wjazdu, a nie wyłącznie dokonany na tej podstawie wpis do krajowej bazy danych, i w konsekwencji do SIS do celów odmowy wjazdu, wpływa negatywnie na uprawnienia cudzoziemca do przekraczania granicy i pobytu na terytorium Polski oraz pozostałych państw członkowskich Unii (za wyjątkiem Zjednoczonego Królestwa i Irlandii), a także państw stowarzyszonych w ramach Schengen.

Okres zakazu (ponownego) wjazdu orzeczonego w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu rozpoczyna bieg:

- 1) z dniem, w którym nastąpił ostatni wyjazd cudzoziemca z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (oraz Unii Europejskiej i państw stowarzyszonych w ramach Schengen), zanim decyzja ta stała się ostateczna (choćby decyzja została wydana *in absentia*, tj. pod nieobecność cudzoziemca), albo
- 2) z dniem, w którym nastąpił wyjazd cudzoziemca z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (oraz Unii Europejskiej i państw stowarzyszonych w ramach Schengen), jeżeli decyzja stała się ostateczna podczas jego pobytu na tym terytorium (także w wyniku zrzeczenia się przez cudzoziemca prawa do odwołania), choćby w momencie jego opuszczania upłynął już określony w decyzji termin dobrowolnego wjazdu (powrotu), albo
- 3) z dniem, w którym nastąpiło wykonanie wydanej cudzoziemcowi decyzji, jeżeli decyzja podlegała natychmiastowemu wykonaniu z mocy ustawy.

Jeżeli wydana cudzoziemcowi decyzja o zobowiązaniu do powrotu, w której określony został termin dobrowolnego wjazdu (powrotu) i termin ten upłynął, stała się ostateczna podczas gdy przebywał on na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa członkowskiego Unii albo państwa stowarzyszonego w ramach Schengen (choćby cudzoziemiec wcześniej opuścił lub opuszczał to terytorium i ponownie na nie wjechał) i nadal na nim przebywa, to:

- 1) decyzja ta nie została przez cudzoziemca wykonana i jako taka podlega przymusowemu wykonaniu, ponieważ cudzoziemiec – jak stwierdził ETS w wyroku w sprawie C-225/16 – w takim przypadku *znajduje się w sytuacji nielegalności wynikającej z początkowego nielegalnego pobytu, a nie z późniejszego nielegalnego pobytu, który byłby konsekwencją naruszenia zakazu wjazdu w rozumieniu art. 11 dyrektywy 2008/115/[WE]*, a także to, że
- 2) orzeczony w decyzji zakaz (ponownego) wjazdu jeszcze nie obowiązuje (stanowisko w zakresie ustalania początku biegu okresu zakazu (ponownego) wjazdu zostanie przedstawione w pkt. 8 pisma).

Z kolei jeżeli wydana cudzoziemcowi decyzja o zobowiązaniu do powrotu, w której określony został termin dobrowolnego wjazdu (powrotu), stała się ostateczna podczas gdy przebywał on w państwie trzecim, tj. poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i innych państw członkowskich Unii, a także państw stowarzyszonych w ramach Schengen, to:

- 1) decyzja ta została przez cudzoziemca wykonana, w konsekwencji czego
- 2) obowiązuje orzeczony w niej zakaz (ponownego) wjazdu.

Tym samym jeżeli cudzoziemiec, pomimo obowiązywania zakazu (ponownego) wjazdu wjechał na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (np. przez granicę zewnętrzną innego państwa członkowskiego lub stowarzyszonego w ramach Schengen), uznać należy, że nie stosując się do orzeczonego w decyzji administracyjnej środka (tj. zakazu wjazdu), narusza porządek publiczny i tym samym podlega on zobowiązaniu do powrotu w oparciu o przesłankę art. 302 ust. 1 pkt 9 ustawy o cudzoziemcach (tj. wymagają tego względy ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego). Należy zauważyć, że w takiej sytuacji wydawana będzie decyzja w nowej sprawie administracyjnej, tym samym nie wystąpi przesłanka stwierdzenia nieważności decyzji, o której mowa w art. 156 § 1 pkt 3 kpa.

Szczegółowe wyjaśnienia odnoszące się do powyższej kwestii zawiera pismo nr KG-CU-ZSS.024.3.2019.2.PC z dnia 21 maja 2019 r.

## VI.1. PRZEDŁUŻENIE TERMINU DOBROWOLNEGO POWROTU

1. Termin dobrowolnego powrotu może zostać przedłużony w decyzji o zobowiązaniu do powrotu (z urzędu), lub już po wydaniu takiej decyzji cudzoziemcowi (na jego wniosek).
2. W przypadku gdy cudzoziemiec złoży wniosek o przedłużenie terminu dobrowolnego powrotu wskazanego w decyzji o zobowiązaniu go do powrotu wszczynają się postępowanie administracyjne w tej sprawie (nawet gdy decyzja nie uprawomocniła się). Ryzyko związane z terminem złożenia wniosku i możliwością jego nierozpatrzenia przez organ przed upływem terminu dobrowolnego powrotu określonego w decyzji o zobowiązaniu do powrotu ponosi cudzoziemiec. Jednakże organ rozpatrujący sprawę powinien w miarę możliwości wziąć pod uwagę wpływający termin dobrowolnego powrotu, w szczególności w przypadku wystąpienia prawdopodobieństwa wydania decyzji negatywnej (nieprzedłużenia tego terminu).

W przypadku wydania – po upływie terminu dobrowolnego powrotu – decyzji negatywnej w sprawie jego przedłużenia, decyzja o zobowiązaniu do powrotu podlega przymusowemu wykonaniu.

3. Organem właściwym (I instancji) w sprawie rozpatrzenia wniosku cudzoziemca o przedłużenie terminu dobrowolnego powrotu jest komendant placówki lub oddział Straży Granicznej, który wydał decyzję o zobowiązaniu do powrotu – w przypadku gdy cudzoziemiec nie złożył odwołania od decyzji powrotowej lub w przypadku, gdy taki wniosek został złożony już po uprawomocnieniu się decyzji powrotowej lub po wydaniu decyzji ostatecznej w tej sprawie.

Nie należy wszynąć odrębnego postępowania o przedłużenie terminu dobrowolnego powrotu (ze względu na zapis art. 316 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach):

- 1) w przypadku wniesienia przez cudzoziemca odwołania od decyzji „powrotowej” i jednoczesnego złożenia wniosku w sprawie przedłużenia terminu dobrowolnego powrotu; w takim przypadku organem właściwym w sprawie jego rozpatrzenia (wniosku) jest Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców – tym samym przedmiotowy wniosek wraz z odwołaniem należy przesłać do organu II instancji;
  - 2) jeżeli wniosek został złożony przez cudzoziemca w trakcie toczącego się przed organem drugiej instancji postępowania (odwoławczego) w sprawie o zobowiązanie go do powrotu; w takim przypadku wniosek należy „dosłać” do tego organu.
4. Termin dobrowolnego powrotu może zostać przedłużony jednorazowo; nie może być jednak dłuższy niż 1 rok.
  5. Za przyjęcie wniosku pobiera się opłatę skarbową w wysokości określonej przepisami ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej z uwzględnieniem wyłączeń, o których mowa w piśmie dyrektora Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG nr KG CU-2384/MŁ/14 z dnia 21 marca 2014 r.
  6. W decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, w której przedłużono mu termin dobrowolnego powrotu lub w decyzji o przedłużeniu cudzoziemcowi terminu dobrowolnego powrotu można go zobowiązać do:
    - 1) zgłaszania się w określonych odstępach czasu do organu wskazanego w decyzji – do dnia, w którym nastąpi dobrowolny powrót;
    - 2) wpłaty zabezpieczenia pieniężnego w wysokości określonej w decyzji, nie niższej niż dwukrotność minimalnego wynagrodzenia przewidzianego w przepisach o minimalnym wynagrodzeniu za pracę;
    - 3) przekazania do depozytu organowi wskazanemu w decyzji dokumentu podróży albo innego dokumentu tożsamości;
    - 4) zamieszkiwania w wyznaczonym w decyzji miejscu – do dnia, w którym nastąpi dobrowolny powrót.

Jeżeli znajduje to uzasadnienie istnieje możliwość określenia jednego lub więcej niż jednego z powyższych środków.

W przypadku zastosowania środka, o którym mowa w pkt 1 realizację obowiązku przez cudzoziemca dokumentuje się krótkimi notatkami służbowymi, załączanymi do akt sprawy.

W przypadku zastosowania środka, o którym mowa w pkt 2 w decyzji wskazuje się numer konta, na który cudzoziemiec powinien dokonać wpłaty zabezpieczenia. Dopuszcza się także możliwość zdeponowania zabezpieczenia pieniężnego w gotówce – w takim przypadku wydaje się cudzoziemcowi kwit wpłaty.

W przypadku zastosowania środka, o którym mowa w pkt 3 cudzoziemcowi wydaje się zaświadczenie o zdeponowaniu dokumentu podróży. Zaświadczenie to sporządza się w dwóch egzemplarzach (jeden pozostaje w aktach sprawy).

## VI.2. COFNIĘCIE ZAKAZU PONOWNEGO WJAZDU

1. Po otrzymaniu wniosku o cofnięcie zakazu ponownego wjazdu prowadzi się postępowanie administracyjne w tej sprawie. W przypadku równoczesnego wpływu odwołania od decyzji o zobowiązaniu oraz wniosku o cofnięcie zakazu ponownego wjazdu należy odmówić wszczęcia postępowania na podstawie art.61a KPA. Identycznie należy postąpić w przypadku gdy w trakcie procedury odwoławczej w przedmiocie zobowiązania wpłynął wniosek o cofnięcie zakazu ponownego wjazdu.

Decyzję w tej sprawie podejmuje się w granicach uznania administracyjnego (odwołuje się wytyczne w tym zakresie przesłane pismem nr KG-CU-4731/MŁ/13 z dnia 1 lipca 2013 r.).

Przepis art. 320 ust. 1 daje organowi możliwość cofnięcia zakazu (według uznania administracyjnego), natomiast przepis art. 320 ust. 2 wskazuje przesłanki, kiedy zakazu się nie cofa.

W postępowaniu o cofnięcie zakazu ponownego wjazdu obligatoryjnie rozpatruje się przesłanki negatywne, o których mowa w art. 320 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach.

2. Organem właściwym w sprawie rozpatrzenia wniosku cudzoziemca o cofnięcie zakazu ponownego wjazdu jest komendant placówki lub oddziału Straży Granicznej, który wydał decyzję o zobowiązaniu do powrotu.
3. W przypadku gdy na podstawie zebranego materiału dowodowego organ zamierza wydać decyzję negatywną w przedmiocie cofnięcia zakazu ponownego wjazdu zgodnie z dyspozycją art. 79A KPA informuje o możliwości wypowiedzenia się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych zadań, organ zobowiązany jest do wskazania stronie okoliczności zależnych od strony, które nie zostały spełnione lub wykazane na dzień wysyłania informacji co może skutkować wydaniem decyzji niezgodnej z żądaniem strony.
4. Przedmiotem postępowania w sprawie o cofnięcie zakazu ponownego wjazdu określonego w art. 320 ustawy o cudzoziemcach może być wyłącznie zakaz orzeczony przez organ Straży Granicznej w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

Tym samym jeżeli decyzja o zobowiązaniu (...) została wydana cudzoziemcowi w oparciu o przesłankę art. 302 ust. 1 pkt 7 ustawy o cudzoziemcach (obowiązujący wpis do wykazu) i cudzoziemiec złożył wniosek o cofnięcie zakazu ponownego wjazdu, organ rozpatrując ten wniosek rozważa wyłącznie możliwość cofnięcia zakazu ponownego wjazdu orzeczonego w wydanej przez siebie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu – przedmiotem postępowania nie jest wpis (i wynikający z niego zakaz wjazdu na terytorium RP) do wykazu będący podstawą wydania tej decyzji.

5. Rozpatrując wniosek cudzoziemca o cofnięcie zakazu ponownego wjazdu:
  - 1) w pierwszej kolejności należy ustalić, czy spełnione zostały przesłanki ujęte w art. 320 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach (ich spełnienie nie gwarantuje cofnięcia zakazu, natomiast niespełnienie oznacza niedopuszczalność cofnięcia);
  - 2) po drugie, należy ustalić czy zachodzą przeszkody wymienione w ust. 2 art. 320 (niestwierdzenie ich występowania też jeszcze nie gwarantuje cofnięcia zakazu), względnie czy wjazd cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ma nastąpić ze względów humanitarnych, co wyłączy stosowanie art. 320 ust. 2 pkt 3 i 4 ustawy;
  - 3) po trzecie, dokonać w ramach uznania administracyjnego oceny relacji słusznego interesu jednostki oraz interesu społecznego i rozstrzygnąć na podstawie tejże oceny sprawę, biorąc pod uwagę przykładowe okoliczności, o których mowa w art. 320 ust. 1a ustawy.
6. Do akt postępowania w sprawach o cofnięcie zakazu ponownego wjazdu należy dołączać kopie akt postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu. Powyższe podyktowane jest brzmieniem art. 320 ust. 1a ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. *o cudzoziemcach* tj. organ rozpatrując wniosek o cofnięcie zakazu ponownego wjazdu uwzględnia w szczególności okoliczności, w jakich cudzoziemcowi została wydana decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.
1. Za przyjęcie wniosku pobiera się opłatę skarbową w wysokości określonej przepisami ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej z uwzględnieniem wyłączeń, o których mowa w piśmie dyrektora Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG nr KG CU-2384/MŁ/14 z dnia 21 marca 2014 r.

## **VII. POSTĘPOWANIE W SPRAWIE UDZIELENIA CUDZOZIEMCOWI OCHRONY PRZED WYDALeniem Z TERYTORIUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ (ZGODA NA POBYT ZE WZGLĘDÓW HUMANITARNYCH LUB ZGODA NA POBYT TOLEROWANY)**

### **VII.1. PROWADZENIE POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO W SPRAWIE UDZIELENIA OCHRONY PRZED WYDALeniem**

1. Przesłanki udzielenia cudzoziemcowi ochrony przed wydaleniem rozpatruje się obligatoryjnie podczas prowadzonego postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu.

Jeżeli okoliczności uzasadniające udzielenie cudzoziemcowi ochrony przed wydaleniem wyjdą na jaw w postępowaniu powrotowym, w decyzji kończącej to postępowanie rozstrzyga się w przedmiocie udzielenia takiej ochrony, tj. wydaje się decyzję o odmowie zobowiązania cudzoziemca do powrotu i udzieleniu mu zgody na pobyt ze względów humanitarnych (art. 348) lub zgody na pobyt tolerowany (art. 351 pkt. 1).

**UWAGA:** W przypadku zgłoszenia się cudzoziemca na wyjazd z RP za wystarczające do uznania braku przesłanek do udzielenia ochrony przed wydaleniem przyjmuje się wypełnienie jednocześnie następujących warunków: deklaracji chęci powrotu do kraju pochodzenia oraz braku obaw przed powrotem, co należy ująć w uzasadnieniu decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

2. Ochrony przed wydaleniem z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej można udzielić cudzoziemcowi także w odrębnym postępowaniu, wszczynanym z urzędu w przypadku, gdy okoliczności, uzasadniające jej udzielenie – istotne, nowe i nierozpatrywane w postępowaniu powrotowym – wyjdą na jaw po wydaniu ostatecznej decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

W przypadku, gdy decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu została wydana przez organ II instancji, a w I instancji wydał ją komendant OSG lub PSG, postępowanie wszczyna się w oparciu o art. 356 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach. W przypadku, gdy przesłanki do udzielenia ochrony przed wydaleniem istniały już w dniu wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, organ SG, który wydał tę decyzję, nie wszczyna odrębnego postępowania, lecz wznowia postępowanie o zobowiązanie cudzoziemca do powrotu na podstawie art. 145 kpa.

W pozostałych przypadkach (tj. gdy decyzja powrotowa została wydana tylko w I instancji, lub też decyzję wydał organ II instancji, lecz organem I instancji był organ Policji lub wojewoda), postępowanie wszczyna się w oparciu o przepisy kodeksu postępowania administracyjnego – art. 61 § 1.

W przypadku wszczęcia odrębnego postępowania w sprawie udzielenia ochrony przed wydaleniem cudzoziemca, którego dane umieszczone zostały w wykazie cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany, informację o tym fakcie należy przesłać do Wydziału Wykazu Departamentu Legalizacji Pobytu Urzędu ds. Cudzoziemców, w celu zawieszenia obowiązywania tego wpisu. Korespondencję w tej sprawie załącza się do akt sprawy.

3. W przypadku odrębnych postępowań o udzielenie ochrony przed wydaleniem, właściwość organów do wszczęcia postępowania określa się zgodnie z art. 21 kpa, a w przypadku, o którym mowa w art. 356 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach – zgodnie z art. 356 ust. 5 tej ustawy (właściwość organu SG, który wydał decyzję powrotową w I instancji, a decyzja ostateczna została wydana przez organ II instancji – artykuł ten wyklucza przypadki, gdy organem I instancji był organ Policji lub wojewoda).

Art. 21 kpa w następującej kolejności wskazuje określanie właściwości:

- ze względu na miejsce zameldowania,
- ze względu na miejsce zamieszkania,
- ze względu na miejsce pobytu,
- ze względu na miejsce zdarzenia.

Oznacza to, że w przypadku wyjścia na jaw przesłanek do wszczęcia postępowania w zakresie ochrony przed wydaleniem przy zatrzymaniu cudzoziemca, jednostka SG, która zatrzymała cudzoziemca, powinna ustalić, czy jest jednostką właściwą do wszczęcia postępowania, tj. czy cudzoziemiec nie posiada miejsca zameldowania lub zamieszkania, które wskazywałoby na inną placówkę SG. Jeżeli tak, to wszelkie zebrane informacje powinna przekazać do tejże placówki SG celem wszczęcia przez nią postępowania w tej sprawie. Należy podkreślić, że w wielu przypadkach jednostka zatrzymująca będzie również właściwa z uwagi na miejsce zamieszkania cudzoziemca.

Podobnie w przypadku wyjścia na jaw przesłanek do wszczęcia takiego postępowania w strzeżonym ośrodku, ośrodek powinien ustalić, która jednostka jest właściwa do wszczęcia postępowania, tj. czy cudzoziemiec nie posiada miejsca zameldowania lub zamieszkania, które wskazywałoby na właściwość innej jednostki SG. Jeżeli nie, to jednostką właściwą do wszczęcia postępowania jest wydział (grupa) ds. cudzoziemców przy danym ośrodku.

Jeżeli właściwa do wszczęcia jest inna jednostka SG (czy to w oparciu o zasady art. 21 kpa, czy też w związku z zajęciem przesłanki z art. 356 ust. 5 ustawy o cudzoziemcach) należy sporządzić notatkę służbową zawierającą opis sytuacji i przekazać ją (za pismem) do tej jednostki SG. W przypadku wszczęcia postępowania przez dany organ SG, a następnie uznania braku swojej właściwości do prowadzenia tego postępowania, organ ten powinien umorzyć postępowanie, a następnie sporządzić notatkę służbową i za pismem przekazać ją do organu właściwego, celem rozważenia wszczęcia postępowania w tej sprawie (por. pismo nr KG-CU-6875/IP/15 z dnia 12 października 2015 r.).

W przypadku umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku, jednostka prowadząca postępowanie może zwracać się do wydziału ds. cudzoziemców przy danym ośrodku lub do samej administracji ośrodka z wnioskiem o przeprowadzenie stosownych czynności wobec cudzoziemca w ramach pomocy prawnej.

4. Nie wszczyna się postępowania w sprawie udzielenia ochrony przed wydaleniem na wniosek cudzoziemca. Pisma cudzoziemców w tej sprawie, a także wszelkie inne formy przekazania informacji, np. poczta elektroniczna, czy też doniesienia ustne, należy traktować jako źródło informacji na temat cudzoziemca, które może być samo w sobie przesłanką do wszczęcia postępowania z urzędu (czy to postępowania o zobowiązanie cudzoziemca do powrotu, czy też postępowania o udzielenie zgody na pobyt ze względów humanitarnych).
5. Wyjątkiem jest postępowanie o udzielenie zgody na pobyt tolerowany w przypadku, gdy zobowiązanie cudzoziemca do powrotu może nastąpić jedynie do państwa, do którego wydanie go jest niedopuszczalne na mocy orzeczenia sądu, lub z uwagi na rozstrzygnięcie Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie odmowy wydania cudzoziemca. Postępowanie to wszczyna się na wniosek cudzoziemca. Rozpatrując przesłanki do udzielenia na tej podstawie cudzoziemcowi zgody na pobyt tolerowany należy:
  - potwierdzić fakt wydania takiego orzeczenia sądu lub takiego rozstrzygnięcia Ministerstwa Sprawiedliwości,
  - oraz ustalić, czy wykonanie decyzji o zobowiązaniu do powrotu nie może być zrealizowane do innego państwa, które przyjąłoby cudzoziemca – w ścisłej współpracy z Zarządem ds. Cudzoziemców KGSG.
6. W przypadku wszczęcia odrębnego postępowania w sprawie udzielenia ochrony przed wydaleniem cudzoziemcowi wręcza się zawiadomienie o jego wszczęciu.
7. Organ prowadzący postępowanie administracyjnie rozstrzyga sprawę po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego – zebraniu materiału dowodowego i jego wyczerpującym rozpatrzeniu. Do materiału dowodowego można włączyć również informacje wynikające z uzasadnienia decyzji o odmowie nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej, o ile była wydana, czy też z decyzji administracyjnych w sprawach prowadzonych przez wojewodów.
8. Postępowanie kończy się wydaniem decyzji:
  - 1) o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, jeżeli przesłanki do udzielenia ochrony przed wydaleniem rozpatrywano podczas postępowania w tej sprawie i nie znaleziono powodów do udzielenia jej cudzoziemcowi;
  - 2) odmawiającej zobowiązania do powrotu i udzieleniu zgody na zgody na pobyt ze względów humanitarnych
  - 3) odmawiającej zobowiązania do powrotu i odmawiającej udzieleniu zgody na zgody na pobyt ze względów humanitarnych i udzielenia zgody na pobyt tolerowany
  - 4) odmawiającej udzielenia cudzoziemcowi zgody na pobyt ze względów humanitarnych i zgody na pobyt tolerowany, jeżeli zostało wszczęte odrębne postępowanie z urzędu, jeżeli nie znaleziono powodów do udzielenia takiej ochrony cudzoziemcowi;
  - 5) o odmowie udzielenia cudzoziemcowi zgody na pobyt tolerowany, jeżeli postępowanie zostało wszczęte na wniosek cudzoziemca i nie znaleziono powodów do udzielenia jej cudzoziemcowi;
  - 6) o udzieleniu cudzoziemcowi zgody na pobyt ze względów humanitarnych jeżeli zostało wszczęte odrębne postępowanie z urzędu i podjęto decyzję o jej udzieleniu cudzoziemcowi.

- 7) odmawiającej udzielenia cudzoziemcowi zgody na pobyt ze względów humanitarnych i udzieleniu zgody na pobyt tolerowany jeżeli zostało wszczęte odrębne postępowanie z urzędu i podjęto decyzję o jej udzieleniu cudzoziemcowi.

Informację o wydaniu decyzji, o której mowa w pkt 2-6 cudzoziemcowi, którego dane zostały zamieszczone w wykazie cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany należy przesać do Wydziału Wykazu Departamentu Legalizacji Pobytu Urzędu ds. Cudzoziemców w celu „odwieszenia” obowiązywania tego wpisu, „podtrzymania” jego zawieszenia lub usunięcia danych cudzoziemca z wykazu. Korespondencję w tej sprawie załącza się do akt sprawy.

9. W przypadku wszczęcia wobec cudzoziemca posiadającego zezwolenie na pobyt czasowy udzielone ze względu na okoliczności, o których mowa w art. 160 pkt 3 ustawy o cudzoziemcach postępowania o zobowiązanie cudzoziemca do powrotu, w którym rozpatrywane są przesłanki udzielenia cudzoziemcowi zgody na pobyt ze względów humanitarnych, o których mowa w art. 348 pkt 2 ustawy, postępowanie to należy umorzyć ze względu na jego bezprzedmiotowość.

Powyższy tryb należy także przyjąć – odpowiednio – wobec cudzoziemca, któremu wojewoda udzielił zezwolenia na pobyt czasowy ze względu na inne okoliczności, o którym mowa w art. 187 pkt 6 lub 7 ustawy o cudzoziemcach.

Por. pismo nr KG/CU/4935/PC/17 z dnia 24 lipca 2017 r.

10. W decyzji o udzieleniu cudzoziemcowi zgody na pobyt tolerowany zobowiązuje się cudzoziemca do zgłaszania się w określonych odstępach czasu do komendanta oddziału Straży Granicznej lub komendanta placówki Straży Granicznej, wskazanego w decyzji lub właściwego ze względu na miejsce aktualnego pobytu cudzoziemca oraz do informowania go o każdej zmianie swojego miejsca zamieszkania.
11. Przed wydaniem cudzoziemcowi (z wyjątkiem cudzoziemca, który nie ukończył 13. lat) decyzji o udzieleniu zgody na pobyt ze względów humanitarnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej należy zwrócić się do komendanta wojewódzkiego Policji i Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby również do innych organów z wnioskiem o przekazanie informacji, czy istnieją poważne podstawy, aby sądzić, że cudzoziemiec:
- 1) popełnił zbrodnię przeciwko pokojowi, zbrodnię wojenną lub zbrodnię przeciwko ludzkości, w rozumieniu prawa międzynarodowego, lub
  - 2) jest winny działań sprzecznych z celami i zasadami Narodów Zjednoczonych określonymi w Preambule i art. 1 i 2 Karty Narodów Zjednoczonych, lub
  - 3) popełnił na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zbrodnię lub popełnił poza tym terytorium czyn, który jest zbrodnią według prawa polskiego, lub
  - 4) stanowi zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, lub
  - 5) podlegał albo w inny sposób brał udział w popełnieniu zbrodni lub czynów, o których mowa w pkt 1–3.

Przed wydaniem decyzji o udzieleniu cudzoziemcowi zgody na pobyt tolerowany (za wyjątkiem cudzoziemca, który nie ukończył 13 lat) należy zwrócić się do komendanta wojewódzkiego Policji i Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby także do innych organów z wnioskiem o przekazanie informacji, czy pobyt cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może stanowić zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. W przypadku wystąpienia uzasadnionych wątpliwości co do aktualności opinii przekazanych w trybie art. 359 ustawy o cudzoziemcach, dopuszczalne jest wydanie decyzji odbiegającej od stanowiska organu opiniującego.

12. Wszczęcie postępowania oraz wydanie decyzji w przedmiocie udzielenia ochrony przed wydaleniem funkcjonariusz wprowadza do rejestru zobowiązań do powrotu (jeżeli decyzja została wydana w wyniku postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu) lub zgód na pobyt ze względów humanitarnych lub zgód na pobyt tolerowany (jeżeli decyzja została wydana w wyniku odrębnego postępowania) krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobyt).
13. Każdą decyzję o udzieleniu cudzoziemcowi zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany należy przesać również do Departamentu Legalizacji Pobytu Urzędu ds. Cudzoziemców.
14. Dokonanie czynności urzędowej, wydanie zaświadczenia i zezwolenia albo złożenie dokumentu stwierdzającego udzielenie pełnomocnictwa albo jego odpisu, wypisu lub kopii w sprawach udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych i zgody na pobyt tolerowany nie podlega opłacie skarbowej.



15. Jeżeli wobec cudzoziemca, któremu udzielono zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wystąpią przesłanki do udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych należy wszcząć odrębne postępowanie w tej sprawie (udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych) – decyzja o udzieleniu cudzoziemcowi zgody na pobyt tolerowany wygasa z mocy prawa z dniem udzielenia mu zgody na pobyt ze względów humanitarnych (art. 354 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach) (pismo nr KG-CU-9457/IP/14 z dnia 2 grudnia 2014 r.).

## **VII.2. PROWADZENIE POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO W SPRAWIE COFNIĘCIA OCHRONY PRZED WYDALENIEM**

1. Postępowanie w sprawie cofnięcia zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany wszczynają się z urzędu, a w przypadku gdy pobyt cudzoziemca może stanowić zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku bezpiecznego (przy pobycie tolerowanym dotyczy wyłącznie zgody na pobyt tolerowany wydanej w związku z niewykonalnością decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu lub w związku z orzeczeniem sądu lub rozstrzygnięciem MS, tj. na podstawie art. 351 pkt. 2 i pkt. 3), także na wniosek komendanta wojewódzkiego Policji lub Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.
2. Z uwagi na fakt, iż dokument „zgoda na pobyt tolerowany” w okresie swojej ważności potwierdza tożsamość cudzoziemca podczas jego pobytu na terytorium RP lecz nie potwierdza obywatelstwa cudzoziemca i nie uprawnia do przekraczania granicy (art. 274 ustawy o cudzoziemcach) należy kierować stosowny wniosek o cofnięcie zgody na pobyt tolerowany do właściwego organu, który wydał ten dokument w przypadku stwierdzenia, że w szczególności:
  - ustąpiła przyczyna udzielenia zgody (np.: cudzoziemiec w trakcie kontroli granicznej lub legitymowania na terytorium kraju posiada ważny dokument podróży na podstawie którego możliwe jest wykonanie decyzji o zobowiązaniu go do powrotu),
  - cudzoziemiec opuścił terytorium RP (np.: po przekazaniu cudzoziemca do kraju w ramach umów o przyjmowaniu i przekazywaniu osób, po przekazaniu cudzoziemca w ramach przepisów Dublin III, po przekroczeniu przez cudzoziemca granicy zewnętrznej UE itp.),
  - cudzoziemiec uchylił się od nałożonego na niego w decyzji o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany zobowiązania do zgłaszania się w określonych odstępach czasu do komendanta oddziału Straży Granicznej lub komendanta placówki Straży Granicznej.

Istnienie ewentualnych przesłanek do cofnięcia udzielonej cudzoziemcowi zgody na pobyt tolerowany należy sprawdzać każdorazowo przy wymianie dokumentu „zgoda na pobyt tolerowany”.

Cudzoziemiec, któremu cofnięto zgodę na pobyt tolerowany zobowiązany jest niezwłocznie zwrócić kartę pobytu, nie później niż w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja o cofnięciu zgody na pobyt tolerowany stała się ostateczna.

3. W przypadku wszczęcia postępowania w sprawie cofnięcia zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany i stwierdzenia w wyniku przeprowadzonego postępowania, że nie ma podstaw do cofnięcia tejże zgody, należy wydać decyzję o umorzeniu postępowania w sprawie cofnięcia zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany z uwagi na jego bezprzedmiotowość.
4. Samo odnotowanie wyjazdu cudzoziemca posiadającego zgodę na pobyt ze względów humanitarnych do kraju pochodzenia nie należy traktować jako automatyczną przesłankę do cofnięcia ochrony. Udzielenie cudzoziemcowi zgody na pobyt ze względów humanitarnych ma charakter wyjątkowy i ma na celu uchronienie cudzoziemca przed koniecznością wykonania obowiązku wynikającego z decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu z uwagi na wystąpienie odpowiednich przesłanek. Jej celem nie jest kategoryczne uniemożliwienie wyjazdu cudzoziemcowi na pobyt krótkotrwały do kraju pochodzenia. Należy wszcząć postępowanie w sprawie cofnięcia ww. zgody w przypadku opuszczenia przez cudzoziemca na stałe terytorium RP lub powrotu cudzoziemca do kraju pochodzenia, jeżeli opuszczenie przez cudzoziemca terytorium RP miało na celu przeniesienie swojego centrum życiowego poza Polskę. Nie można do tej kategorii zakwalifikować wyjazdów na pobyt krótkotrwały – wyjazd ten musi mieć charakter trwały.

### VII.3. BADANIE PRZESŁANEK DO UDZIELENIA OCHRONY PRZED WYDALENIEM

1. Po zatrzymaniu cudzoziemca i ustaleniu, że została wobec niego uprzednio wydana decyzja o zobowiązaniu do powrotu (w tym w oparciu o przepisy ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach), której cudzoziemiec nie wykonał, należy ustalić sytuację aktualną cudzoziemca, w tym czy nie zachodzą przesłanki do wszczęcia odrębnego postępowania w sprawie udzielenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany, lub też czy nie pojawiła się możliwość wykonania decyzji o zobowiązaniu do powrotu. W tym celu należy:

- w przypadku niepotwierdzonej tożsamości i/lub braku dokumentu podróży zweryfikować stan procedury identyfikacyjnej prowadzonej przez Wydział II Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG i w razie stwierdzenia przez Wydział II, że uzyskanie dla cudzoziemca dokumentu podróży jest niemożliwe z przyczyn niezależnych od organu SG i od cudzoziemca (i tym samym nie jest możliwe wykonanie decyzji) – wszcząć postępowanie w sprawie udzielenia zgody na pobyt tolerowany,
- rozpytać cudzoziemca odnośnie ewentualnych przesłanek do udzielenia ochrony związanych z pojawieniem się wartości chronionych (życie rodzinne, życie prywatne, prawa dziecka), czy też ewentualnych nowych przesłanek wynikających z obawy przed powrotem do kraju (np. zmiana sytuacji politycznej w kraju pochodzenia w stopniu mogącym zagrażać życiu lub zdrowiu cudzoziemca);;

Nie wyklucza się możliwości udzielenia cudzoziemcowi, którego zobowiązanie do powrotu jest niewykonalne, zgody na pobyt ze względów humanitarnych nawet w przypadku braku dokumentu potwierdzającego tożsamość, w szczególności z uwagi na „przesłanki rodzinne”, ale z zastrzeżeniem wyraźnego wskazania w decyzji, że tożsamość cudzoziemca jest domniemana.

W przypadku gdy cudzoziemiec nie posiada żadnych dokumentów tożsamości w decyzji kończącej postępowanie należy posługiwać się sformułowaniem: „cudzoziemiec podający się za obywatela (...)”, natomiast przy dokumencie podróży należy wpisać „brak” (w przypadku posiadania przez cudzoziemca wyłącznie dokumentu TZTC nie wpisuje się w decyzji go jako dokumentu tożsamości).

W przypadku gdy cudzoziemiec posiadał uprzednio dokument podróży, a dokument ten utracił ważność, lub też istnieje tylko kserokopia stron dokumentu, w dalszym ciągu należy prowadzić czynności identyfikacyjne (do momentu potwierdzenia tożsamości, bądź też uznania, że potwierdzenie tożsamości przez daną placówkę jest niemożliwe). W przypadku rozstrzygnięcia, że istnieją przesłanki do udzielenia cudzoziemcowi zgody na pobyt ze względów humanitarnych, decyzję można wydać na podstawie danych osobowych z uprzedniego dokumentu (w takim szczególnym przypadku dopuszczalne jest jednocześnie wpisanie w decyzji danych dokumentu, który utracił ważność).

2. Rozpatrując przesłanki udzielenia cudzoziemcowi zgody na pobyt ze względów humanitarnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (zagrożenie praw wynikających z Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, tj. prawa do życia, zakazu tortur, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, zakazu niewolnictwa, zakazu pracy przymusowej, prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego, prawa do rzetelnego procesu sądowego, zakazu karania bez podstawy prawnej oraz prawo do poszanowania życia rodzinnego lub prywatnego i prawa dziecka) lub zgody na pobyt tolerowany (zagrożenie praw wynikających z Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, tj. prawa do życia, zakazu tortur, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, zakazu niewolnictwa, zakazu pracy przymusowej, prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego, prawa do rzetelnego procesu sądowego, zakazu karania bez podstawy prawnej – gdy istnieją okoliczności do odmowy zgody na pobyt ze względów humanitarnych), należy:

- 1) odnieść się do sytuacji w kraju pochodzenia cudzoziemca poprzez wzięcie pod uwagę aspektów prawnych, instytucjonalnych, politycznych, społecznych, religijnych, a także kulturalnych (zbadać należy stosunek do przestrzegania praw człowieka w kraju pochodzenia, poziom przemocy czy też możliwość uzyskania ochrony ze strony władz państwa pochodzenia – należy wziąć pod uwagę sytuację w kraju w momencie wyjazdu cudzoziemca, jak też obecnie, o ile mogły zaistnieć znaczące zmiany);
- 2) zindywidualizować sytuację cudzoziemca na tle sytuacji w kraju pochodzenia;
- 3) ustalić, czy mamy do czynienia z wartością chronioną (życie rodzinne, życie prywatne, prawa dziecka), tj. ustalić:
  - czy życie rodzinne na terytorium RP rzeczywiście istnieje,
  - czy życie prywatne (więzi społeczne, kulturowe, międzyludzkie łączące cudzoziemca z naszym krajem) na terytorium Polski rzeczywiście istnieje,

- czy wydalenie naruszałoby prawa dziecka w stopniu istotnie zagrażającym rozwojowi psychofizycznemu tego dziecka (zarówno w przypadku wydalenia dziecka z rodzicem, jak też w przypadku wydalenia jednego z rodziców dziecka);

4) ocenić wiarygodność cudzoziemca.

Zdobywaniem informacji pomocnych w dokonaniu powyższych ustaleń powinny się co do zasady zajmować osoby niezaangażowane bezpośrednio w prowadzenie postępowań administracyjnych w tym zakresie. W tym celu w wydziałach ds. cudzoziemców OSG, a także w placówkach SG dysponujących odpowiednimi zasobami kadrowymi, wskazane byłoby wyznaczenie 2-3 osób wspierających w ten sposób proces decyzyjny w zakresie udzielenia ochrony przed wydaleniem.

3. Przy weryfikacji wiarygodności cudzoziemca oraz przy dokonywaniu oceny ryzyka wystąpienia naruszeń Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności czy też Konwencji o Prawach Dziecka w przypadku powrotu cudzoziemca do kraju pochodzenia, należy korzystać z bazy informacji o krajach pochodzenia cudzoziemców Urzędu do Spraw Cudzoziemców „ŚWIATOWID” oraz z innych wiarygodnych źródeł, których lista została przesłana za pismem FAX-KG-CU-4994/IP/14 z dnia 23 czerwca 2014 r., w tym z baz znajdujących się na poniższych stronach internetowych:

- [www.refworld.org](http://www.refworld.org) – baza informacji UNHCR,
- [www.ecoi.net](http://www.ecoi.net) – baza informacji austriackiego Czerwonego Krzyża.

Przy zdobywaniu informacji o krajach pochodzenia można korzystać również z wiedzy ekspertów, takich jak m.in. członkowie danej grupy religijnej, czy też pracownicy naukowcy uczelni.

4. Należy pamiętać, że na stopień wiarygodności cudzoziemca mają wpływ w szczególności:

- wewnętrzna spójność oświadczeń cudzoziemca i ich szczegółowość,
- brak rozbieżności i sprzeczności,
- historia migracyjna cudzoziemca,
- zbieżność oświadczeń z innymi dowodami (dokumentami, oświadczeniami świadków),
- zbieżność z informacjami uzyskanymi z dostępnych źródeł informacji o krajach pochodzenia

Rozbieżności, które nie zostały wyjaśnione, nie powinny być wykorzystywane na niekorzyść cudzoziemca.

5. W przypadku przekazywania cudzoziemca do innego państwa członkowskiego zarówno na podstawie rozporządzenia Dublin III jak i readmisji nie rozpatruje się przesłanek do ochrony przed wydaleniem wskazujących na istnienie zagrożenia w kraju pochodzenia cudzoziemca. W uzasadnieniu decyzji o zobowiązaniu do powrotu (o ile cudzoziemiec nie jest przekazywany na podstawie decyzji Szefa Urzędu) należy wskazać, że cudzoziemiec jest przekazywany w związku z zaistnieniem przesłanek z rozporządzenia Dublin III do danego państwa członkowskiego, które to państwo jest odpowiedzialne za rozpatrzenie jego sprawy w zakresie udzielenia ochrony międzynarodowej, lub że cudzoziemiec jest przekazywany tam w ramach readmisji. Tym samym nie mają tu zastosowania przepisy art. 348 pkt 1 i 351 pkt 1 ustawy o cudzoziemcach, które odnoszą się do przeszkód przed zobowiązaniem cudzoziemca do powrotu do państwa trzeciego.

Natomiast w przypadku przekazywania cudzoziemca do innego państwa członkowskiego rozpatrzeniu podlegają przesłanki udzielenia ochrony przed wydaleniem ze względu na życie rodzinne lub prywatne oraz prawa dziecka. W przypadku związków konkubenckich w toku postępowania zbadaniu powinny podlegać w szczególności dowody wskazujące na siłę więzi, a za orzeczeniem pozytywnym powinny przemawiać jedynie wyraźne chęci utrzymywania tych więzi, trwające w czasie, nie wskazujące, że ich celem jest obejście przepisów ustawy.

6. Jeżeli w trakcie prowadzonego postępowania wyjdzie na jaw fakt, że cudzoziemiec jest **małżonkiem** obywatela RP lub cudzoziemca posiadającego zezwolenie na pobyt stały lub zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE, należy w pierwszej kolejności ustalić, czy związek małżeński nie został zawarty, lub też nie jest utrzymywany w celu obejścia przepisów ustawy o cudzoziemcach. W tym celu należy dokonać przesłuchań współmałżonków (w miarę możliwości w tym samym czasie), przesłuchania te powtórzyć uzyskując w ten sposób materiał porównawczy, przeprowadzić wywiady środowiskowe. Prowadząc ustalenia należy pamiętać, że zawarcie związku małżeńskiego w celu obejścia przepisów ustawy mogło mieć miejsce wyłącznie po stronie cudzoziemca (intencje obywatela RP mogły być całkowicie odmienne), co w konsekwencji prowadzi do uznania, że jest to tzw. „fikcyjne małżeństwo” i pozwala na przeprowadzenie postępowania w sprawie zobowiązania do powrotu i wydanie w tej sprawie albo decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu albo decyzji o udzieleniu zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany (o ile będą zachodziły przesłanki art. 348 lub 351 ustawy o cudzoziemcach). Jednakże

w przypadku potwierdzenia istnienia faktycznych więzi między małżonkami **należy postępowanie umorzyć z uwagi na jego bezprzedmiotowość**, nie wydając orzeczenia ani w przedmiocie zobowiązania do powrotu, ani też w przedmiocie ochrony. Ponadto należy pouczyć cudzoziemca będącego małżonkiem:

- 1) obywatela RP – o możliwości złożenia do właściwego wojewody wniosku o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy w oparciu o art. 158 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach (pobyt czasowy dla członka rodziny obywatela RP),
  - 2) cudzoziemca posiadającego zezwolenie na pobyt stały, na pobyt rezydenta długoterminowego UE – o możliwości złożenia do właściwego wojewody wniosku o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy w oparciu o art. 159 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach (pobyt czasowy w celu połączenia się z rodziną).
7. Rozpatrując przesłanki ochrony życia rodzinnego zaleca się posługiwanie następującym algorytmem:
- 1) czy w rozpatrywanej sprawie mamy do czynienia ze stanem faktycznym stanowiącym wartość chronioną, a więc z życiem rodzinnym cudzoziemca? W tym celu należy ocenić następujące elementy:
    - a) rodzaj kontaktów między członkami rodziny,
    - b) fakt wspólnego zamieszkiwania,
    - c) długość okresu wspólnego zamieszkiwania,
    - d) przejawianie wspólnego zamieszkiwania,
    - e) występowanie wzajemnych zależności,
    - f) fakt posiadania dzieci;
  - 2) czy mamy do czynienia z ingerencją władzy publicznej w daną wartość chronioną? [*odpowiedź pozytywna z uwagi na fakt, że realizacja zobowiązania do powrotu ingeruje w wartość chronioną, jeżeli taka wartość istnieje – patrz pytanie 1*]
  - 3) czy ingerencja nie wykroczyła poza jej dopuszczalny zakres wyznaczony klauzulą limitacyjną zawartą w art. 8 ust. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka?, tj.:
    - a) czy jest przewidziana przez prawo (test legalności)? [*co do zasady odpowiedź pozytywna, z uwagi na istniejące podstawy prawne do zobowiązania cudzoziemca do powrotu*]
    - b) czy realizuje co najmniej jeden z celów wymienionych w tym ust. 2 (bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochrona porządku i zapobieganie przestępstwom, ochrona zdrowia i moralności lub ochrona praw i wolności innych osób) (test celowości)? [*co do zasady odpowiedź pozytywna, z uwagi na konieczność zapewnienia w rozumieniu ogólnym ochrony porządku*]
    - c) czy jest konieczna w demokratycznym społeczeństwie dla osiągnięcia tych celów przy uwzględnieniu przede wszystkim zasady proporcjonalności (test konieczności)?

#### VII.4. KOORDYNATORZY DS. OCHRONY PRZED WYDALENIEM

1. Rolę doradczą wobec placówek SG oraz wydziałów ds. cudzoziemców pełnią ustanowieni na poziomie oddziałów (z wydziałów ds. cudzoziemców) koordynatorzy ds. ochrony przed wydalaniem. Ich rolą jest kontaktowanie się w sprawach wymagających konsultacji z koordynatorem krajowym ustanowionym w Zarządzie ds. Cudzoziemców KGSG. Koordynator ds. ochrony przed wydalaniem OSG sprawuje merytoryczny nadzór nad wydawaniem decyzji w zakresie udzielania ochrony przed wydalaniem poprzez wstępną weryfikację treści decyzji o udzieleniu ochrony przed wydalaniem.  
Nie dotyczy to projektów decyzji o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany na podstawie art. 351 pkt. 2 i pkt. 3 ustawy o cudzoziemcach.
2. W przypadku braku możliwości odnalezienia w systemie ŚWIATOWID lub innych wiarygodnych źródłach aktualnych informacji mogących być podstawą weryfikacji oświadczeń cudzoziemca, funkcjonariusz prowadzący postępowanie kieruje drogą elektroniczną zapytanie do koordynatora ds. ochrony przed wydalaniem OSG. W razie wątpliwości lub trudności z uzyskaniem jakichkolwiek informacji na dany temat koordynator oddziałowy zwraca się do koordynatora krajowego w Zarządzie do Spraw Cudzoziemców KGSG z prośbą o podjęcie dalszych ustaleń.
3. Koordynator krajowy w możliwie krótkim terminie podejmuje działania mające na celu uzyskanie stosownych informacji od instytucji, ośrodków naukowo-badawczych itp. umożliwiających opracowanie odpowiedzi i po jej opracowaniu niezwłocznie odsyła ją – poprzez koordynatora na poziomie oddziału – do osoby prowadzącej postępowanie. Jednocześnie opracowaną odpowiedź (uzyskane materiały, raporty) zamieszcza na stronie

intranetowej Zarządu, w zakładce „Zespół Stanowisk Samodzielnych”, w folderze „Ochrona przed Wydaleniem”, w podfolderze „Informacje o krajach pochodzenia”, w celu poinformowania wszystkich zainteresowanych osób.

## VII.5. POBYT TOLEROWANY ZE WZGLĘDU NA BRAK MOŻLIWOŚCI (NIEWYKONALNOŚĆ) WYDALENIA

1. Decyzję w sprawie udzielenia cudzoziemcowi zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z zaistnieniem przesłanki, o której mowa w art. 351 pkt 2 ustawy (zobowiązanie do powrotu jest niewykonalne z przyczyn niezależnych od organu właściwego do przymusowego wykonania decyzji i od cudzoziemca) wydaje się po uprzednim wydaniu decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu. Decyzję o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany można wydać dopiero po przesłaniu do Wydziału II Identyfikacji i Powrotów Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG, lub Wydziału ds. Cudzoziemców Podlaskiego OSG, w przypadku wykonywania readmisji na Litwę, lub Wydziału ds. Cudzoziemców Bieszczadzkiego OSG, w przypadku wykonywania readmisji na Ukrainę, zapytania dotyczącego wyniku przeprowadzonych czynności związanych z potwierdzeniem tożsamości cudzoziemca. Dalsze działania dotyczące udzielenia zgody na pobyt tolerowany mogą być podejmowane wyłącznie po udzieleniu odpowiedzi, stwierdzającej brak możliwości zorganizowania powrotu cudzoziemca wraz z informacją, że na taki stan rzeczy nie miało wpływu działanie lub zachowanie cudzoziemca.
2. W przypadku wydania przez właściwy organ decyzji o udzieleniu cudzoziemcowi zgody na pobyt tolerowany w związku z zaistnieniem przesłanki, o której mowa w art. 351 pkt 2 ustawy (zobowiązanie do powrotu jest niewykonalne z przyczyn niezależnych od organu właściwego do przymusowego wykonania decyzji i od cudzoziemca) należy – w systemie półrocznym – dokonywać konsultacji z naczelnikiem Wydziału II Identyfikacji i Powrotów Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG, naczelnikiem WCU Podlaskiego lub Bieszczadzkiego OSG dotyczących możliwości realizacji decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.
3. Konsultacji należy dokonywać także każdorazowo w przypadku złożenia przez cudzoziemca wniosku o wymianę dokumentu „zgoda na pobyt tolerowany”.
4. Konsultacje w powyższych sprawach będą prowadzone przez okres 3 lat od dnia udzielenia cudzoziemcowi zgody na pobyt tolerowany na terytorium RP. Po upływie tego terminu dodatkowe czynności w przedmiotowych sprawach będą wykonywane w przypadku wystąpienia nowych okoliczności mogących mieć wpływ na możliwość realizacji decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.
5. Przesyłany w ramach tych konsultacji materiał powinien, obok *wniosku o identyfikację cudzoziemca, któremu udzielono zgody na pobyt tolerowany* (wzór przesłany pismem KG-CU-4301/II/PS/14 z dnia 27 maja 2014 r.) zawierać:
  - kwestionariusz paszportowy lub deklarację readmisyjną (zgodnie obowiązującymi zasadami dotyczącymi potwierdzania tożsamości danej kategorii cudzoziemców),
  - komplet 4 zdjęć paszportowych,
  - kserokopie innych dokumentów cudzoziemca.
6. Powyższe działania powinny być prowadzone w sposób wszechstronny z dokładnym rozpytaniem osoby, w szczególności w sytuacji, gdy po dokonaniu sprawdzeń zidentyfikowano elementy, które powinny być poddane dalszemu wyjaśnieniu (np.: przekroczenie granicy państwowej, identyfikacja osoby jako osoby daktyloskopowanej na terytorium innych państw obszaru Schengen itp.). Rezultat tych ustaleń i sprawdzeń powinien zostać opisany w części III *wniosku o identyfikację cudzoziemca, któremu udzielono zgody na pobyt tolerowany*.
7. W przypadku pobytu nieudokumentowanego cudzoziemca przebywającego w strzeżonym ośrodku należy wszcząć wobec niego procedurę identyfikacyjną (tj. przesłać wniosek identyfikacyjny do Wydziału II Zarządu). Niezależnie od procedury identyfikacyjnej należy prowadzić postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu i w przypadku niezidentyfikowania przesłanek do udzielenia cudzoziemcowi ochrony (w szczególności z uwagi na niepotwierdzone obywatelstwo danego państwa, do którego wstrzymano powroty) zmierzać do wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu jeszcze przed upływem terminu pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku (co umożliwi przedłużenie pobytu cudzoziemca). W przypadku uzyskania z Wydziału II Zarządu, WCU Podlaskiego lub Bieszczadzkiego OSG informacji o braku możliwości potwierdzenia tożsamości cudzoziemca, po wydaniu cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu należy wszcząć odrębne postępowanie w sprawie udzielenia zgody na pobyt tolerowany w oparciu o przesłankę art. 351 pkt 2 ustawy i wydać decyzję w tej sprawie. Cudzoziemca należy zwolnić z ośrodka/aresztu na podstawie postanowienia o zwolnieniu (w oparciu o art. 406 ust. 1 pkt. 6) po wszczęciu postępowania w sprawie udzielenia mu zgody na pobyt tolerowany. Jednostka, która

umieściła cudzoziemca w ośrodku/areszcie wydaje postanowienie o zastosowaniu środka(-ów) alternatywnego(-ych) do umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku (za wyjątkiem cudzoziemca małoletniego bez opieki, wobec którego nie stosuje się środków alternatywnych).

Należy zwrócić szczególną uwagę, że postępowanie w oparciu o przesłankę art. 351 pkt. 2 ww. ustawy wszczyna się, gdy zachodzą przesłanki określone w tym przepisie – tym samym w przypadku gdy cudzoziemiec nie współpracuje i utrudnia proces identyfikacji, nie należy rozpatrywać udzielenia mu zgody na pobyt tolerowany – cudzoziemcowi należy wydać postanowienie o zwolnieniu ze strzeżonego ośrodka i postanowienie o zastosowaniu środków alternatywnych do umieszczenia w strzeżonym ośrodku.

8. W przypadku przekazania do Rzeczypospolitej Polskiej w trybie readmisji lub procedur dublińskich cudzoziemca, któremu udzielono zgody na pobyt tolerowany na podstawie art. 351 pkt 2 ustawy o cudzoziemcach i potwierdzeniu istnienia dotychczasowych przesłanek jej udzielenia:
  - 1) postępowania w sprawie cofnięcia zgody na pobyt tolerowany nie należy wszczynać, informując jednocześnie cudzoziemca o jego uprawnieniach (możliwość pobytu tylko i wyłącznie na terytorium RP, brak uprawnień do przekraczania granicy) i obowiązkach (zgłaszanie się w określonych odstępach czasu do komendanta oddziału lub placówki Straży Granicznej, wskazanego w decyzji lub właściwego ze względu na miejsce aktualnego pobytu cudzoziemca oraz informowanie go o każdej zmianie swojego miejsca zamieszkania) wynikających z posiadanego statusu – jeżeli wyjazd cudzoziemca i jego przekazanie mają charakter jednokrotny;
  - 2) należy wszcząć postępowanie w sprawie cofnięcia udzielonej mu zgody na pobyt tolerowany i wydać odpowiednią decyzję – jeżeli wyjazdy cudzoziemca i jego przekazania mają charakter wielokrotny i uporczywy; ponowne udzielenie cudzoziemcowi zgody na pobyt tolerowany w oparciu o przesłankę art. 351 ust. 2 ustawy będzie możliwe tylko i wyłącznie w przypadku podjęcia próby wykonania wydanej cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu do powrotu oraz stwierdzeniu dalszego istnienia tej okoliczności.

Potwierdzając ewentualny brak możliwości wykonania wydanej cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu do powrotu, należy każdorazowo dokonać konsultacji z naczelnikiem Wydziału II Identyfikacji i Powrotów Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG lub naczelnikiem WCU Podlaskiego lub Bieszczadzkiego OSG (w formie wskazanej w piśmie nr KG-CU-4301/II/PS/14 z dnia 27 maja 2014 r.) (patrz: pismo nr KG/CU/6701/IV/PC/14 z dnia 25 sierpnia 2014 r.).

### **VIII. WYDANIE/ODMOWA WYDANIA ORAZ WYMIANA/ODMOWA WYMIANY KARTY POBYTU ORAZ DOKUMENTU „ZGODA NA POBYT TOLEROWANY”, STWIERDZANIE NIEWAŻNOŚCI TYCH DOKUMENTÓW ORAZ ICH UNIEWAŻNIANIE**

1. Kartę pobytu/dokument „zgoda na pobyt tolerowany” wydaje się na okres 2 lat na wniosek cudzoziemca, który otrzymał odpowiednio decyzję o udzieleniu zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub decyzję o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany. Za złożenie wniosku w tej sprawie nie pobiera się opłaty skarbowej. Cudzoziemiec składając wniosek okazuje ważny dokument podróży, lub w przypadku braku takiego dokumentu – inny dokument potwierdzający tożsamość. Jeżeli cudzoziemiec nie posiada żadnego dokumentu potwierdzającego jego tożsamość, nie ma możliwości złożenia wniosku o wydanie karty pobytu, czy też dokumentu „zgoda na pobyt tolerowany”, dlatego też istotne jest, aby w trakcie postępowania administracyjnego, w wyniku którego udzielono cudzoziemcowi ochrony, zainicjować czynności identyfikacyjne.

W przypadku gdy cudzoziemiec, któremu udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych utracił uprzednio swój dokument podróży, albo dokument ten uległ zniszczeniu, bądź też utracił ważność i nie ma on możliwości uzyskania ważnego dokumentu podróży, lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość, może on uzyskać polski dokument podróży dla cudzoziemca wydawany przez wojewodę właściwego ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca (art. 252 ustawy o cudzoziemcach).

2. Po przyjęciu wniosku o wydanie karty pobytu/dokumentu „zgoda na pobyt tolerowany” funkcjonariusz:
  - 1) pobiera od cudzoziemca opłatę za wydanie dokumentu w wysokości określonej przepisami, za wyjątkiem przypadku, gdy cudzoziemiec zwraca się z wnioskiem o wydanie pierwszej karty pobytu wydawanej cudzoziemcowi, który uzyskał zgodę na pobyt ze względów humanitarnych; cudzoziemiec może wnieść opłatę

na wskazane konto – w takim przypadku dowód wpłaty załącza do wniosku (wniosku nie rozpatruje się, jeżeli cudzoziemiec nie wniesie opłaty);

- 2) pobiera i utrwała w wersji elektronicznej dane biometryczne cudzoziemca (wizerunek twarzy oraz odciski linii papilarnych);

Odciski linii papilarnych pobiera się od osób, które ukończyły szósty rok życia. Z obowiązku składania odcisków palców zwolnione są osoby, od których pobranie ich jest fizycznie niemożliwe.

- 3) rejestruje wniosek w rejestrze zobowiązań do powrotu lub zgód na pobyt ze względów humanitarnych i zgód na pobyt tolerowany Krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobyt) i przesyła go wraz pobranymi od cudzoziemca identyfikatorami biometrycznymi do Centrum Personalizacji Dokumentów MSW.
3. W karcie pobytu wydawanej cudzoziemcowi, któremu udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych, zgodnie z art. 244 ust. 1 pkt. 11 ustawy o cudzoziemcach, zamieszcza się adnotację „dostęp do rynku pracy” (por. pismo nr FAX-KG-CU-1824/IP/16 z dnia 21 marca 2016 r.).
4. Kartę pobytu/dokument „zgoda na pobyt tolerowany” cudzoziemiec odbiera osobiście, a w przypadku gdy dokument wydawany jest osobie, które nie ukończyła 13. roku życia, dokument odbiera jego przedstawiciel ustawowy lub kurator.
5. Wydając cudzoziemcowi kartę pobytu/dokument „zgoda na pobyt tolerowany” funkcjonariusz sprawdza zgodność jego danych osobowych z danymi zamieszczonymi w dokumencie, poprzez udostępnienie mu czytnika elektronicznego.
6. W przypadku posiadania przez cudzoziemca, któremu wydaje się kartę pobytu polskiego nr Eurodac z kat. 2, funkcjonariusz przekazuje do CLKP wnioski o usunięcie z systemu Eurodac danych z kat. 2 zgodnie z art. 16 ust. 2 rozporządzenia 603/2013 (art. 16.2.a) – patrz: Eurodac (wersja przekształcona)-algorytm, pismo nr KG-CU-4947/IP/15 z dnia 7 lipca 2015 r.
7. Wymiany karty pobytu/dokumentu „zgoda na pobyt tolerowany” dokonuje się na wniosek cudzoziemca (zwolniony z opłaty skarbowej) wg procedury określonej w pkt 1-4.
8. Odmowa wydania/wymiany karty pobytu/dokumentu „zgoda na pobyt tolerowany” następuje w drodze decyzji.
9. Odmawia się wszczęcia postępowania w sprawie wydania karty pobytu/dokumentu „zgoda na pobyt tolerowany” lub jej/jego wymiany, gdy cudzoziemiec nie złożył odcisków linii papilarnych. Odmowa wszczęcia postępowania w tej sprawie następuje w drodze postanowienia.
10. W przypadku gdy karta pobytu/dokument „zgoda na pobyt tolerowany” zostały wydane osobie nieuprawnionej wydaje się decyzję o stwierdzeniu jej/jego nieważności (wszczyna i prowadzi się postępowanie administracyjne w tej sprawie).
11. Unieważniając kartę pobytu/dokument „zgoda na pobyt tolerowany” funkcjonariusz:
  - 1) odnotowuje we właściwym rejestrze Krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobyt) datę i przyczynę unieważnienia karty pobytu/dokumenty „zgoda na pobyt tolerowany”;
  - 2) oznacza unieważnioną kartę pobytu/dokument „zgoda na pobyt tolerowany” przez nacięcie dokumentu w połowie jego dłuższego boku na odcinku nie krótszym niż 3 cm – jeżeli karta/dokument jest dostępna(-y);
  - 3) zwraca oznaczony dokument jego posiadaczowi lub członkowi najbliższej rodziny zgłaszającego zgon posiadacza dokumentu, jeśli osoba ta wyraża wolę zachowania unieważnionego dokumentu.
12. Decyzje i postanowienia wydawane w powyższych sprawach rejestruje się we właściwych rejestrach Krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobyt).
13. W przypadku konieczności wymiany karty pobytu, wydanej cudzoziemcowi w związku z udzieleniem mu zgody na pobyt ze względów humanitarnych (brak adnotacji „dostęp do rynku pracy”, istotne w związku z zapisami tzw. ustawy 500+), należy po stawieniu się cudzoziemca:
  - 1) dokonać rejestracji wniosku cudzoziemca o wymianę karty pobytu i pobrać od niego odciski linii papilarnych,
  - 2) zwolnić cudzoziemca z obowiązku uiszczenia opłaty za wymianę karty na podstawie art. 236 pkt. 3 ustawy o cudzoziemcach (wady techniczne),

- 3) z dniem odbioru nowej karty pobytu, unieważnić dotychczasową kartę na podstawie art. 250 pkt. 2 lit. b ustawy o cudzoziemcach.

#### **IX. REALIZACJA PRZEZ CUDZOZIEMCA OBOWIĄZKU OPUSZCZENIA TERYTORIUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

1. Fakt (tj. datę) wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu odnotowuje się – zgodnie z art. 329 ust. 5 ustawy o cudzoziemcach – w rejestrze spraw dotyczących zobowiązania cudzoziemca do powrotu wchodzącym w skład krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobyt) – nie przesyła się w wersji papierowej informacji w tej sprawie do Wydziału Wykazu Departamentu Legalizacji Pobytu Urzędu do Spraw Cudzoziemców.
2. W przypadku wykonywania przez cudzoziemca decyzji o zobowiązaniu do powrotu wydanej cudzoziemcowi, który został zarejestrowany w systemie Eurodac z kat. 1 lub 2, funkcjonariusz placówki właściwej ze względu na miejsce, w którym cudzoziemiec przekracza granicę dodatkowo przekazuje do CLKP wniosek o:
  - a. przesłanie do systemu Eurodac informacji zgodnie z art. 10 rozporządzenia 603/2013 (art. 10d) – w przypadku posiadania przez osobę polskiego nr Eurodac z kat. 1;
  - b. usunięcie z systemu Eurodac danych z kat. 2 zgodnie z art. 16 ust. 2 rozporządzenia 603/2013 (art. 16.2.b) – w przypadku posiadania przez osobę polskiego nr Eurodac z kat. 2.
3. W przypadku realizacji przez cudzoziemca obowiązku, o którym mowa w art. 299 ust. 6 pkt 2 (cudzoziemiec opuszcza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie 30 dni od dnia, w którym decyzja o odmowie nadania mu statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej albo decyzja o umorzeniu postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej stała się ostateczna, a w przypadku wydania takiej decyzji przez organ wyższego stopnia, od dnia, w którym decyzja została mu doręczona) funkcjonariusz przekazuje do CLKP wniosek o przesłanie do systemu Eurodac informacji zgodnie z art. 10 rozporządzenia 603/2013 (art. 10c).

#### **X. TRYB POSTĘPOWANIA Z CUDZOZIEMCAMI UBIELAJĄCYMI SIĘ O UDZIELENIE POMOCY W DOBROWOLNYM POWROCIE ORAZ Z TYMI, KTÓRYM TAKIEJ POMOCY UDZIELONO**

1. Pomoc w dobrowolnym powrocie w zakresie właściwości SG może być udzielana nw. kategoriom cudzoziemców:
  - 1) ubiegającym się o udzielenie ochrony międzynarodowej, których wnioski o udzielenie tej ochrony ze względów formalnych zostały pozostawiony bez rozpoznania,
  - 2) którym wydano decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, z wyjątkiem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, w której nie określono terminu dobrowolnego powrotu, lub z wyjątkiem innego przypadku, gdy decyzja ta podlega przymusowemu wykonaniu,
  - 3) przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zaświadczenia, o którym mowa w art. 170 ustawy lub na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy, o którym mowa w art. 176 ustawy (osoby będące ofiarami przestępstwa handlu ludźmi),
  - 4) którym wydano decyzję o odmowie nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej.
2. W przypadku zadeklarowania przez cudzoziemca zamiaru ubiegania się o pomoc w dobrowolnym powrocie przy spełnieniu przesłanek, o których mowa w pkt. 1, wypełnioną przez cudzoziemca deklaracją pomocy w dobrowolnym powrocie (zwaną dalej deklaracją, stanowiącą załącznik do pisma nr KG-CU-5476/III/MS/14 z dnia 10 lipca 2014 r.) należy przesyłać do IOM (nr fax 22 538 91 85) a następnie drogą elektroniczną (dane adresowe e-mail: [dobrowolne.powroty@strazgraniczna.pl](mailto:dobrowolne.powroty@strazgraniczna.pl), poczta wewnętrzna) powiadomić o tym fakcie naczelnika Wydziału III Zarządu do Spraw Cudzoziemców KGSG. W treści informacji należy uwzględnić dane osobowe cudzoziemca (imię, nazwisko, data urodzenia, obywatelstwo) oraz miejsce i datę złożenia deklaracji.

Cudzoziemca należy poinformować, że IOM skontaktuje się z nim zgodnie ze wskazanymi w deklaracji danymi kontaktowymi oraz przekazać mu kontaktowe do IOM (np. ulotka IOM o pomocy w dobrowolnym powrocie).
3. Złożenie przez cudzoziemca deklaracji nie wiąże się z automatycznym przyznaniem cudzoziemcowi takiej pomocy. Decyzja w sprawie finansowania takiej pomocy podejmowana jest przez Dyrektora Zarządu do Spraw Cudzoziemców KGSG z upoważnienia Komendanta Głównego Straży Granicznej po przeanalizowaniu indywidualnie każdego przypadku.



4. W przypadku, gdy cudzoziemiec nieposiadający prawa pobytu zgłosi się w celu udzielenia pomocy w dobrowolnym powrocie do siedziby IOM, po zweryfikowaniu możliwości finansowania tej pomocy przez Dyrektora Zarządu do Spraw Cudzoziemców, osoba taka zostanie skierowana do właściwej jednostki organizacyjnej Straży Granicznej w celu wszczęcia postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu.

W toku postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu przesłanki do udzielenia cudzoziemcowi ochrony przed wydaleniem rozpatruje się analogicznie do przypadku dotyczącego zgłoszenia się cudzoziemca na wyjazd z terytorium RP. Za wystarczające do uznania braku przesłanek do udzielenia cudzoziemcowi ochrony przed wydaleniem uznaje się wypełnienie jednocześnie następujących warunków: deklaracji chęci powrotu do kraju pochodzenia oraz braku obaw przed powrotem, co należy ująć w uzasadnieniu decyzji powrotowej.

5. IOM w terminie określonym do dobrowolnego powrotu w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu organizuje cudzoziemcowi wyjazd z terytorium RP.
6. Do czasu zorganizowania przez IOM powrotu cudzoziemiec objęty programem pomocy w dobrowolnym powrocie może przebywać wyłącznie na terytorium RP. Potwierdzeniem udziału cudzoziemca w programie pomocy w dobrowolnym powrocie jest kopia deklaracji wydanej przez IOM.
7. W przypadku cudzoziemców objętych programem pomocy w dobrowolnym powrocie należy odstąpić od nałożenia grzywny w postaci mandatu karnego za wykroczenie związane z nielegalnym pobytem na terytorium RP. Dotyczy to w szczególności sytuacji, gdy cudzoziemiec przebywający nielegalnie na terytorium RP i zgłosił się do siedziby IOM a następnie (w przypadku potwierdzenia braku przeszkód do finansowania pomocy w dobrowolnym powrocie) cudzoziemiec został skierowany do właściwej jednostki Straży Granicznej w celu wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.
8. W przypadku kontroli legalności pobytu prowadzonej w stosunku do cudzoziemca, który deklaruje, że jest objęty programem pomocy w dobrowolnym powrocie, funkcjonariusze Straży Granicznej powinni zażądać okazania kserokopii deklaracji, o której mowa w pkt. 6, jak również w miarę możliwości potwierdzić w/w informację w Sekcji Organizacji Dobrowolnych Powrotów Wydziału III Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG (IP: 660 45 73, 660 45 76, 660 45 77, 660 41 27).
9. W przypadku gdy cudzoziemiec objęty programem pomocy w dobrowolnym powrocie przekroczył lub usiłował przekroczyć granicę państwa wbrew przepisom cofa się możliwość udzielenia pomocy w dobrowolnym powrocie. Decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu podlegać będzie przymusowemu wykonaniu poprzez doprowadzenie cudzoziemca do granicy albo do portu lotniczego albo morskiego państwa, do którego zostaje doprowadzony. Jednostka organizacyjna Straży Granicznej przesyła taką informację do naczelnika Wydziału III Zarządu do Spraw Cudzoziemców KG SG, który następnie informuje o tym IOM.
10. Cudzoziemcy przebywający w strzeżonych ośrodkach nie są kwalifikowani do programu pomocy w dobrowolnym powrocie (w tych przypadkach decyzje o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu nie są wydawane z terminem dobrowolnego powrotu).
11. W przypadku, gdy cudzoziemiec nie opuści terytorium RP w terminie wyznaczonym w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu z przyczyn niezależnych od siebie (zdarzenia natury losowej), IOM niezwłocznie informuje o zaistniałej sytuacji naczelnika Wydziału III ZCU KG SG potwierdzając fakt kontynuowania wobec osoby działań zmierzających do jego powrotu z terytorium RP.

Naczelnik Wydziału III informuje o zaistniałej sytuacji jednostkę organizacyjną Straży Granicznej, która wydała decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu. Powyższa informacja wraz z wnioskiem o przedłużenie terminu do dobrowolnego powrotu złożonym przez cudzoziemca powinny być podstawą do przedłużenia tego terminu. Niniejszy tryb postępowania będzie miał zastosowanie w przypadku, gdy informacje o tym będą przekazywane przez IOM w terminie obowiązywania dobrowolnego wyjazdu z terytorium RP.

12. W przypadku gdy cudzoziemiec zrezygnuje z udziału w programie pomocy w dobrowolnym powrocie decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu podlegać będzie przymusowemu wykonaniu o ile cudzoziemiec nie wykona decyzji samodzielnie w terminie wskazanym w tej decyzji. IOM niezwłocznie w formie pisemnej (elektronicznie) przekazuje do Naczelnika Wydziału III Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG informację o rezygnacji cudzoziemca z programu.

W przypadku, gdy brak jest kontaktu z cudzoziemcem, który został objęty programem pomocy w dobrowolnym powrocie, IOM informuje o tym fakcie niezwłocznie Zarząd ds. Cudzoziemców KGSG. Brak kontaktu z cudzoziemcem oznacza jednoznacznie rezygnację z programu.

Powyższe informacje zamieszczane będą (przez Zarząd) w systemie Ewidencji Zleceń (EZ) po upływie terminu na samodzielne wykonanie decyzji o zobowiązaniu do powrotu, po potwierdzeniu, że cudzoziemiec nie wykonał tej decyzji. Dokonanie wpisu do EZ pozwoli zapobiec nadużyciom korzystania z programu pomocy w dobrowolnym powrocie z Polski poprzez przymusowe wykonanie obowiązku powrotu cudzoziemca z terytorium RP.

13. Tryb postępowania, o którym mowa w pkt. 12 ma również zastosowanie do osób, wobec których brak jest możliwości kontynuowania działań związanych z pomocą w dobrowolnym powrocie, o czym IOM niezwłocznie powiadamia naczelnika Wydziału III Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG.
14. Złożenie przez cudzoziemca kolejnego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium RP, który wcześniej został objęty programem pomocy w dobrowolnym powrocie, powoduje cofnięcie uprzednio wyrażonej zgody na finansowanie pomocy w dobrowolnym powrocie.
15. W przypadku cudzoziemców posiadających decyzje administracyjne, z których wynika obowiązek opuszczenia terytorium RP, które zostały wydane przed dniem 1 maja 2014 roku, organ Straży Granicznej realizuje wobec cudzoziemca przymusowe wykonanie tej decyzji chyba, że deklaracja złożona będzie przed upływem terminu dobrowolnego powrotu.

Dopuszcza się wyjątkowo w takich przypadkach możliwość wyrażenia zgody na finansowania pomocy w dobrowolnym powrocie wyłącznie w stosunku do osób należących do tzw. grupy wrażliwej (małoletni bez opieki, osoby samotne z dziećmi, rodziny wielodzietne, osoby chore oraz niepełnosprawne itp.).

16. Udzielenie zgody przez Komendanta Głównego Straży Granicznej na finansowanie pomocy w dobrowolnym powrocie nie następuje w formie decyzji administracyjnej, tak jak ma to miejsce w przypadku decyzji wydawanej przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców na podstawie art. 75 ust. 3 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
17. W przypadku cudzoziemców obowiązanych do opuszczenia terytorium RP w terminie do 30 dni od dnia kiedy decyzja o odmowie nadania statusu uchodźcy lub udzieleniu ochrony uzupełniającej lub decyzja o umorzeniu postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej stała się ostateczna, a w przypadku wydania takiej decyzji przez organ wyższego stopnia, od dnia w którym decyzja ostateczna została cudzoziemcowi doręczona, IOM, po udzieleniu zgody na finansowanie pomocy w dobrowolnym powrocie przez Komendanta Głównego Straży Granicznej (dot. decyzji o odmowie nadania statusu uchodźcy (...)) lub Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców (dot. decyzji o umorzeniu postępowania (...)), organizuje cudzoziemcowi tę pomoc w tym terminie.  
W uzasadnionych przypadkach termin ten może zostać przedłużony do kolejne 14 dni. W takim przypadku cudzoziemiec, któremu udzielono pomocy w dobrowolnym powrocie opuszcza terytorium RP wyłącznie na podstawie decyzji kończącej postępowanie w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej bez konieczności uzyskania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.
18. W przypadku braku możliwości zorganizowania przez IOM cudzoziemcowi pomocy w dobrowolnym powrocie w terminach określonych w pkt. 17 z powodu przedłużającej się procedury wydania cudzoziemcowi dokumentu podróży, wobec cudzoziemca wydaje się decyzję do powrotu określając 30-dniowy termin dobrowolnego powrotu. W przypadku dalszej niezależnej od cudzoziemca zwłoki w powrocie (uzyskanie np. dokumentu podróży), termin dobrowolnego powrotu może zostać przedłużony na wniosek cudzoziemca na czas niezbędny w zależności od zaistniałej sytuacji, nie dłuższy jednak, co do zasady, niż 6 miesięcy liczony od daty złożenia deklaracji.
19. W przypadku gdy cudzoziemiec nie opuści terytorium RP w terminie określonym w pkt. 17 organ Straży Granicznej właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca wszczyna wobec niego postępowanie w sprawie zobowiązania go do powrotu. Wydanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu nie zamyka cudzoziemcowi możliwości udzielenia pomocy w dobrowolnym powrocie finansowanej przez Komendanta Głównego Straży Granicznej, o ile w decyzji tej będzie określony termin do dobrowolnego jej wykonania, a cudzoziemiec podtrzyma swoją wcześniejszą deklarację.
20. Informację dotyczącą wyjazdu cudzoziemca IOM przesyła co najmniej 3 dni przed planowanym powrotem do naczelnika Wydziału III Zarządu, która dalej przekazywana jest przez Zarząd do Komendanta Placówki SG, w której następuje przekroczenie granicy w związku z powrotem.

21. Kontrola graniczna cudzoziemca objętego pomocą w dobrowolnym powrocie z Polski na kierunku wyjazdowym odbywa się na zasadach ogólnych.
22. Po zakończeniu kontroli oraz opuszczeniu przez cudzoziemca terytorium RP funkcjonariusz Straży Granicznej odnotowuje w systemie „POBYT II” oraz w SWK wyjazd cudzoziemca z terytorium RP.

## **XI. ZASTOSOWANIE WOBEC CUDZOZIEMCA ŚRODKÓW „ALTERNATYWNYCH” DO UMIESZCZENIA W STRZEŻONYM OŚRODKU**

1. Cudzoziemca można nie umieszczać w strzeżonym ośrodku i wówczas zobowiązać do:
  - 1) zgłaszania się w określonych odstępach czasu do wskazanego organu Straży Granicznej,
  - 2) wpłaty zabezpieczenia pieniężnego w wysokości nie niższej niż dwukrotność minimalnego wynagrodzenia przewidzianego w przepisach o minimalnym wynagrodzeniu za pracę,
  - 3) przekazania dokumentu podróży do depozytu,
  - 4) zamieszkiwania w wyznaczonym miejscu– do czasu wykonania decyzji o zobowiązaniu do powrotu.
2. Jeżeli znajduje to uzasadnienie, istnieje możliwość określenia jednego lub więcej niż jednego z powyższych środków w jednym postanowieniu. Postanowienie podlega natychmiastowemu wykonaniu (po przetłumaczeniu ustnym), a cudzoziemiec zostaje zwolniony. Postanowienie powinno zostać przetłumaczone również pisemnie i przesłane na wskazany przez cudzoziemca adres (o ile tłumacz nie dokona tłumaczenia pisemnego na miejscu). Z chwilą doręczenia cudzoziemcowi postanowienia, cudzoziemiec ma 7 dni na złożenie zażalenia do sądu rejonowego na to postanowienie.
3. W przypadku zastosowania środka, o którym mowa w pkt 1 ppkt 1 realizację obowiązku przez cudzoziemca dokumentuje się krótkimi notatkami służbowymi, załączanymi do akt sprawy.
4. W przypadku zastosowania środka, o którym mowa w pkt 1 ppkt 2 w postanowieniu wskazuje się numer konta bankowego, na który cudzoziemiec powinien dokonać wpłaty zabezpieczenia (wyłącznie w walucie polskiej). Dopuszcza się także możliwość wpłaty zabezpieczenia pieniężnego w gotówce – w takim przypadku wydaje się cudzoziemcowi kwit wpłaty. Wpłacone przez cudzoziemca środki w gotówce przekazuje się na konto bankowe.

W przypadku niewywiązywania się cudzoziemca z określonych w postanowieniu środków alternatywnych (jednym z których była wpłata zabezpieczenia pieniężnego, z którego cudzoziemiec się wywiązał) – zabezpieczone środki pieniężne nie podlegają przepadkowi. W przypadku ponownego zatrzymania cudzoziemca i umieszczenia go w ośrodku, środki te podlegają zwrotowi.

5. W przypadku zastosowania środka, o którym mowa w pkt 1 ppkt 3 cudzoziemcowi wydaje się zaświadczenie o zdeponowaniu dokumentu podróży. Zaświadczenie to sporządza się w dwóch egzemplarzach (jeden pozostaje w aktach sprawy). W przypadkach, w których bezpośredni zwrot dokumentu cudzoziemcowi nie jest możliwy np. z uwagi na opuszczenie przez niego terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (ucieczka), dokument ten należy przesłać (po upływie 9 miesięcy od dnia, w którym ustalono okoliczności uniemożliwiające jego zwrot) do Wydziału II Identyfikacji i Powrotów Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG, który – po wykonaniu odpowiedniej dokumentacji – przesyła go do placówki dyplomatycznej państwa, które go wydało.

Należy pamiętać, że w przypadku ewentualnego późniejszego złożenia przez cudzoziemca wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej konieczne byłoby wydanie nowego postanowienia w tym zakresie, ponieważ dokument podróży w takim przypadku powinien zostać przekazany do depozytu Szefa Urzędu na mocy ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP.

6. Mając na względzie fakt, że ustawodawca umiejscowił procedurę stosowania środków „alternatywnych” do umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku w art. 398 ustawy o cudzoziemcach oraz że postanowienie o ich zastosowaniu podlega zaskarżeniu do właściwego sądu rejonowego (a nie do organu wyższego stopnia) należy przyjąć, że stosowanie tych środków można uznać za element rozstrzygnięcia w sprawie umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku.

Tym samym w przypadku zaistnienia konieczności zmiany lub uchylecia zastosowanego wobec cudzoziemca środka, o którym mowa w art. 398 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach zastosowanie będą miały odpowiednio przepisy art. 253 (zmiana lub uchYLENIE postanowienia z urzędu) lub art. 254 (zmiana lub uchYLENIE postanowienia na wniosek cudzoziemca) ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2016 r.-poz. 1749).

- 1) Cudzoziemiec ma prawo do wielokrotnego (w każdym czasie) składania wniosku o uchylenie lub zmianę środków, o których mowa w art. 398 ust. 1 ustawy. Wniosek taki należy rozstrzygnąć w terminie 3 dni a rozstrzygnięcie powinno mieć formę postanowienia, na które przysługuje zażalenie do sądu rejonowego właściwego ze względu na siedzibę organu Straży Granicznej, który to postanowienie wydał.
- 2) Organem uprawnionym do uchylenia lub zmiany środków, o których mowa w art. 398 ust. 1 ustawy, zastosowanych przez sąd, jest organ Straży Granicznej, który wystąpił do sądu z wnioskiem o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub o zastosowanie wobec niego aresztu dla cudzoziemców.
- 3) W przypadku:
  - i) umorzenia postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu,
  - ii) uchylenia decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu na podstawie art. 154 § 1 kpa,
  - iii) uchylenia przez organ wyższego stopnia decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu i umorzenia postępowania w tej sprawie,
  - iv) stwierdzenia przez organ wyższego stopnia nieważności decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, czy też
  - v) umorzenia postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu i udzielenia mu zgody na pobyt ze względów humanitarnych/zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,nie ma konieczności wydawania odrębnego postanowienia o uchyleniu środka(-ów), o którym(-ych) mowa w art. 398 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach (o ile środek(-i) taki(-e) wobec cudzoziemca zastosowano), gdyż postanowienie o jego (ich) zastosowaniu wygasa z chwilą uprawomocnienia się ww. decyzji.
- 4) Przypadkiem, w którym konieczne będzie wydanie postanowienia o uchyleniu zastosowanego(-ych) wobec cudzoziemca środka(-ów), o którym(-ych) mowa w art. 398 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach będzie przypadek, w którym środek(-i) taki(-te) orzeczono w związku z wystąpieniem przesłanki art. 398 ust. 1 pkt 1 ustawy, a w związku ze zmianą okoliczności sprawy (ustaniem prawdopodobieństwa ucieczki) cudzoziemcowi wydano decyzję o zobowiązaniu do powrotu, w której określono termin dobrowolnego powrotu.
- 5) Zmiana postanowienia o zastosowaniu środka zapobiegawczego, o której mowa w art. 253 k.p.k. (z urzędu) może nastąpić – zgodnie z orzecnictwem sądów i literaturą przedmiotu (komentarze do k.p.k.) – wyłącznie w kierunku zamiany orzeczonego środka na łagodniejszy (mniej dolegliwy). W takim przypadku wydaje się stosowne postanowienie.

Patrz pisma: nr KG/CU-5307/MŁ/15 z dnia 23 lipca 2015 r. oraz nr KG/CU/5397/IV/PC/15 z dnia 28 lipca 2015 r.

8. Zasadniczo wobec rodzin z dziećmi należy w pierwszej kolejności stosować środki alternatywne do umieszczenia w strzeżonym ośrodku.
9. W przypadku cudzoziemca, który złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej i został zatrzymany w związku z zaistnieniem okoliczności, o których mowa w art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, po uznaniu zasadności zastosowania środków, o których mowa w art. 88 ust. 1 ww. ustawy, **należy zastosować łącznie:**
  - 1) środek, o którym mowa w art. 88 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy, tj. zgłaszanie się w określonych odstępach czasu do wskazanego organu (organem tym powinien być organ SG właściwy terytorialnie ze względu na położenie ośrodka recepcyjnego), przy czym obowiązek ten powinien być określony raz w tygodniu, a dniem tygodnia właściwym do stawiennictwa należy wyznaczyć dzień następujący po dniu wydania postanowienia o zastosowaniu środków alternatywnych,
  - 2) oraz środek, o którym mowa w art. 88 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy, tj. zamieszkiwanie w wyznaczonym miejscu, przy czym miejscem tym powinien być ośrodek recepcyjny, do którego kierowany jest cudzoziemiec.

Organ Straży Granicznej, który wydał wobec cudzoziemca postanowienie o zastosowaniu środków alternatywnych, przekazuje niezwłocznie tę informację do organu SG właściwego ze względu na położenie ośrodka recepcyjnego (który to w postanowieniu został wskazany jako organ, do którego cudzoziemiec winien się zgłosić w ramach realizacji obowiązku wynikającego z przedmiotowego postanowienia).

Organy SG, na terenie służbowej odpowiedzialności których znajdują się otwarte ośrodki dla cudzoziemców, mają obowiązek, co najmniej **dwa razy w tygodniu, dokonywać weryfikacji** obecności osób, wobec których zastosowano środki alternatywne określone w art. 88 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy. Weryfikacja ta może być dokonywana na bazie kontaktów telefonicznych i kontaktów drogą elektroniczną.

Patrz: pismo nr KG-CU-6575/IV/GS/IP/16 z dnia 6 października 2016 r (w zakresie jakim dotyczy przekazywania informacji o zastosowanym środku alternatywnym do organu SG właściwego ze względu na położenie ośrodka recepcyjnego oraz weryfikacji obecności w ośrodkach osób, wobec których zastosowano te środki).

10. W przypadku nałożenia na cudzoziemca, który złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej obowiązkowej (-ów), o którym(-ych) mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i:
  - 1) umorzenia przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej ze względu na okoliczności, o których mowa w art. 40 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...), wydane postanowienie o zastosowaniu środków „alternatywnych” do umieszczenia w strzeżonym ośrodku wygasa z dniem uprawomocnienia się decyzji Szefa Urzędu;
  - 2) podjęcia przez Szefa Urzędu – na wniosek cudzoziemca – postępowania na nowo, konieczne jest wydanie nowego postanowienia w sprawie zastosowania środków, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...) (o ile będzie to uzasadnione okolicznościami sprawy) lub skierowanie do sądu wniosku o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku/areszcie dla cudzoziemców.

Por. pismo nr KG/CU/5343/IV/PC/15 z dnia 24 lipca 2015 r.

11. Możliwe jest zastosowanie środków, o których mowa w art. 398a ust. 1 ustawy o cudzoziemcach, w przypadku zwalniania cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka – patrz rozdział XV.
12. Postanowienie o zastosowaniu środków alternatywnych do umieszczenia w strzeżonym ośrodku rejestruje się w krajowym zbiorze rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobyt) – rejestrze spraw dotyczących zobowiązań do powrotu (w przypadku środków, o których mowa w art. 398 a ust. 1 ustawy o cudzoziemcach), a w przypadku cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej – rejestrze spraw o udzielenie lub pozbawienie ochrony międzynarodowej oraz o udzielenie pomocy cudzoziemcom ubiegającym się o udzielenie ochrony międzynarodowej (w polu „Komentarz” – w przypadku środków, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...)) (pismo nr KG CU-10161/I/SP/14 z dnia 23 grudnia 2014 r.).

## **XII. UMIESZCZENIE CUDZOZIEMCA W STRZEŻONYM OŚRODKU/ARESZCIE DLA CUDZOZIEMCÓW**

1. Przed skierowaniem do sądu wniosku o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku/areszcie dla cudzoziemców funkcjonariusz:
  - 1) dokonuje sprawdzenia w zakresie możliwości umieszczenia cudzoziemca w ośrodku/areszcie (tj. ewentualnych wcześniejszych pobytów cudzoziemca w ośrodku/areszcie w celu uniknięcia przekroczenia dopuszczalnego przepisami prawa okresu pobytu);

Należy pamiętać, że do 12-miesięcznego okresu, na jaki cudzoziemiec może maksymalnie zostać umieszczony w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców na podstawie przepisów ustawy o cudzoziemcach, nie wlicza się okresu pobytu cudzoziemca w ośrodku lub areszcie w związku ze złożonym przez niego wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej (pobytu na podstawie przepisów ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej).

Dotyczy to również pobytów cudzoziemca w ośrodku/areszcie, w związku ze złożonym przez niego wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej, przed 1 maja 2014 r. – zarówno w przypadku przedłużania okresu pobytu cudzoziemca w tym ośrodku/areszcie po tej dacie jak i umieszczenia w strzeżonym ośrodku/areszcie w związku z prowadzonym postępowaniem w sprawie zobowiązania do powrotu lub w celu zabezpieczenia wykonania wydanej już decyzji.
  - 2) dokonuje „rezerwacji” miejsca we właściwym ośrodku (poprzez moduł *Strzeżone Ośrodki i Areszty* Systemu Obsługi Cudzoziemców Centralnej Bazy Danych Straży Granicznej – patrz: pismo nr KG/CU-5251/IV/MK/15 z dnia 21 lipca 2015 r.);
  - 3) informuje koordynatora ds. doprowadzeń o konieczności zorganizowania doprowadzenia cudzoziemca do wskazanego ośrodka/aresztu.
2. W momencie dokonywania „rezerwacji” miejsca we właściwym ośrodku przez użytkowników końcowych z placówek Straży Granicznej należy załączać do SOC CBD SG dokumentację wytworzoną w trakcie zatrzymania cudzoziemca, tj. m.in. zdjęcie (osoby dorosłej i dzieci), kserokopię strony dokumentu tożsamości z danymi personalnymi, notatkę

urzędową (jeśli została sporządzona), protokół zatrzymania osoby wraz z pouczeniem, postanowienie sądu o umieszczeniu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców wraz z nakazem jego przyjęcia.

W przypadku, gdy postanowienie sądu zostało wydane po potwierdzeniu rezerwacji przez ośrodek i zakończeniu jej w module Areszty, należy dokument ten załączyć przez uprawnionego użytkownika końcowego z poziomu struktury strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców w folderze „Dokumentacja PSG”.

Por. pisma: nr KG CU-5748/IV/PH/15 z dnia 13 sierpnia 2015 r. oraz KG CU-3592/I/PH/16 z dnia 21 czerwca 2016 r.

3. Wniosek kierowany do sądu powinien zostać sporządzony z należytą starannością i właściwie uzasadniony.

Uzasadnienie wniosku o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku albo o zastosowanie wobec niego aresztu dla cudzoziemców powinno zawierać, w zależności od okoliczności (por: pismo nr KG CU-4861/MŁ/15 z dnia 2 lipca 2015 r.):

- 1) dowody, które wskazują, że wobec cudzoziemca zachodzą okoliczności uzasadniające wydanie mu decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określania terminu dobrowolnego powrotu lub
- 2) dowody, które wskazują, że cudzoziemiec uchyla się od wykonania obowiązków określonych w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu lub
- 3) dowody, które wskazują, że cudzoziemiec nie wywiązuje się z obowiązków określonych w postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków „alternatywnych” lub
- 4) dowody, które wskazują na konieczność zabezpieczenia przekazania cudzoziemca zgodnie z art. 28 rozporządzenia 604/2013 oraz
- 5) okoliczności, z których wynika obawa bezprawnego utrudniania przez cudzoziemca prowadzonego wobec niego postępowania w sprawie wydania lub wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu lub w sprawie wydania i wykonania decyzji o przekazaniu go do innego państwa członkowskiego.

W przedmiotowym uzasadnieniu należy również wykazać konieczność umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku albo konieczność zastosowania wobec niego aresztu dla cudzoziemców jako ostatecznego, ale niezbędnego środka w określonej sytuacji dla zabezpieczenia cudzoziemca do czasu powrotu (lub przekazania) z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (tj. brak możliwości zastosowania środków alternatywnych ze względu na np. brak miejsca pobytu (nawet o charakterze czasowym) na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, brak możliwości wpłaty zabezpieczenia pieniężnego w związku z posiadaniem niewystarczającej ilości środków finansowych, brak dokumentu podróży podlegającego zabezpieczeniu, a w przypadku osób nieposiadających jakichkolwiek dokumentów tożsamości należy wskazać konieczność zidentyfikowania osoby jako strony postępowania administracyjnego prowadzonego w sprawie o zobowiązanie do powrotu jako warunku niezbędnego do dokonania jego prawidłowego rozstrzygnięcia; proces identyfikacji wymaga stałego kontaktu organu z cudzoziemcem np. w celu organizacji wywiadu konsularnego – to natomiast nie wydaje się możliwe w przypadku zastosowania wobec niego środka alternatywnego do umieszczenia w strzeżonym ośrodku; jako powód takiego domniemania należy wskazać istnienie dużego prawdopodobieństwa ucieczki cudzoziemca do kraju docelowego jego podróży (o ile cudzoziemiec podał takie informacje do protokołu przesłuchania)).

Oznacza to, iż we wniosku należy wykazać konkretne okoliczności wskazujące na określone ze strony cudzoziemca zagrożenia dla prowadzonego wobec niego postępowania w sprawie wydania lub wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

Dodatkowo należy wskazać, iż zgodnie z art. 249a k.p.k. podstawą orzeczenia o umieszczeniu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku albo o zastosowaniu wobec niego aresztu dla cudzoziemców mogą być jedynie ustalenia poczynione na podstawie jawnych dla cudzoziemca oraz jego pełnomocnika dowodów. W związku z czym w przypadku złożenia wniosku o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku albo o zastosowanie wobec niego aresztu dla cudzoziemców oraz o przedłużenie okresu pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku albo w areszcie dla cudzoziemców, zgodnie z art. 156 § 5a k.p.k. cudzoziemcowi i jego pełnomocnikowi – na wniosek złożony w dowolnej formie (pisemnie lub ustnie) – udostępnia się niezwłocznie akta sprawy w części zawierającej treść dowodów wskazanych w przedmiotowym wniosku.

Uzasadnienie wniosku o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku albo o zastosowanie wobec niego aresztu dla cudzoziemców powinno także zawierać informacje o braku zidentyfikowanych okoliczności zdrowotnych skutkujących odmową umieszczenia osoby w strzeżonym ośrodku/areszcie dla cudzoziemców (w tym informacje o braku zidentyfikowanych na chwilę składania wniosku przeżyć traumatycznych, wynikających głównie z poddania osoby przemocy).

4. W przypadku zatrzymania cudzoziemca, uzyskania dowodów bezpośrednich świadczących o możliwości jego przekazania do innego państwa członkowskiego na podstawie rozporządzenia (UE) nr 604/2013 (przede wszystkim uzyskanie „trafienia” w systemie Eurodac) i nie wszczęcia postępowania o zobowiązanie go do powrotu podstawą wniosku o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców będzie art. 398 ust. 1 pkt 4 ustawy o cudzoziemcach.

Wskazać należy na brak możliwości przedłużenia pobytu cudzoziemca w ośrodku lub areszcie, jeżeli przesłanką jego tam umieszczenia jest konieczność zabezpieczenia przekazania na podstawie przepisów rozporządzenia (UE) nr 604/2013.

Tym samym, mając na względzie terminy przewidziane na odpowiedź państwa członkowskiego na wniosek o wtórne przejście, a także możliwość odwołania się przez cudzoziemca od decyzji o jego przekazaniu do odpowiedzialnego państwa członkowskiego we wniosku do sądu należy wskazywać konieczność umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców na okres 3 miesięcy.

W przypadku uzyskania dowodów poszlakowych świadczących o możliwości przekazania cudzoziemca do innego państwa członkowskiego na podstawie przepisów rozporządzenia (UE) nr 604/2013 i wszczęciu wobec niego postępowania w sprawie zobowiązania do powrotu, podstawą ewentualnego umieszczenia w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców będzie art. 398 ust. 1 pkt 1 ustawy o cudzoziemcach.

Jeżeli decyzja o przekazaniu do odpowiedzialnego państwa członkowskiego nie zostanie wydana przed upływem okresu na jaki cudzoziemiec został umieszczony w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców cudzoziemcowi należy wydać decyzję o zobowiązaniu do powrotu. Ewentualne przedłużenie pobytu cudzoziemca w ośrodku lub areszcie będzie możliwe, o ile zaistnieją przesłanki określone w art. 403 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach.

W przypadku umorzenia postępowania lub uchylecia decyzji w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu ze względu na wydanie przez Szefa Urzędu decyzji o przekazaniu do odpowiedzialnego państwa członkowskiego cudzoziemiec podlega zwolnieniu ze strzeżonego ośrodka (art. 406 ust. 1 pkt 1 ustawy o cudzoziemcach w przypadku umorzenia postępowania; art. 406 ust. 5 pkt 4 ustawy w przypadku uchylecia decyzji). Jednocześnie należy wskazać, że możliwe jest ponowne zatrzymanie cudzoziemca i umieszczenie go w ośrodku lub areszcie w oparciu o przesłankę art. 398 ust. 1 pkt 3a ustawy o cudzoziemcach.

Por. pismo nr KG/CU/8485/IV/PC/15 z dnia 21 grudnia 2015 r. (patrz także rozdział VI pkt 2 i rozdział XIV pkt 6).

5. W przypadku cudzoziemców przekazywanych do RP na podstawie rozporządzenia Dublin III, wobec których zachodzą przesłanki do zatrzymania, określone w art. 87 ust. 1 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...), a którzy przekazywani są w ramach tzw. procedury ponownego przyjęcia („take back”, tj. gdy wobec osoby wszczynano wcześniej postępowanie w sprawie ochrony międzynarodowej), należy każdorazowo kierować wnioski do sądu rejonowego o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców (z wyłączeniem kategorii osób należących do grup szczególnie wrażliwych, wymienionych w art. 88a ust. 3 ww. ustawy lub posiadających tytuł pobytowy uprawniający do pobytu na terytorium RP – z wyłączeniem TZTC). Wobec cudzoziemców, których umieszczenie w ośrodku lub areszcie nie jest możliwe, należy zastosować środki alternatywne, zgodnie ze schematem określonym w punkcie 9 rozdziału XI. W przypadku określania miejsca zamieszkania, należy ustalić w Departamencie Pomocy Socjalnej UdSC, bądź bezpośrednio w otwartym ośrodku dla cudzoziemców, czy cudzoziemiec ma prawo dalszego pobytu w ośrodku w którym przebywał. Wobec cudzoziemców, którzy utracili prawo pobytu w otwartym ośrodku jako miejsce przebywania należy wskazać ośrodek recepcyjny do którego został skierowany. W sytuacji braku możliwości skontaktowania się z pracownikami UdSC, należy dokonać sprawdzeń w SI POBYT v.2 w zakładce pomoc socjalna, gdzie znajdują się aktualne informacje dotyczące miejsca zamieszkania cudzoziemca. W celu uzyskania dostępu do przedmiotowej zakładki, należy wystąpić do UdSC o nadanie takich uprawnień.

Patrz: pismo nr KG-CU-6575/IV/GS/IP/16 z dnia 6 października 2016 r.

6. Niedopuszczalne jest umieszczanie w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców na podstawie art. 398 ust. 1 pkt 4 ustawy o cudzoziemcach lub art. 87 ust. 1 pkt 5 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...) osób, o których mowa w art. 9 i 10 rozporządzenia (UE) nr 604/2013. Ich przekazanie do odpowiedzialnego państwa członkowskiego może nastąpić wyłącznie po wyrażeniu przez nie zgody (osoby takie nie podlegają przymusowemu przekazaniu) – por. pismo nr KG/CU/2128/PC/16 z dnia 7 kwietnia 2016 r.

7. Po wydaniu przez sąd postanowienia o umieszczeniu cudzoziemca w ośrodku/areszcie, nakazu doprowadzenia oraz osadzenia go tam, koordynator ds. doprowadzeń organizuje doprowadzenie cudzoziemca do ośrodka/aresztu, w którym dokonano rezerwacji.

W przypadku zaistnienia przeszkody uniemożliwiającej doprowadzenie cudzoziemca do aresztu dla cudzoziemców lub uniemożliwiającej przyjęcie go tam, cudzoziemiec może być umieszczony do czasu usunięcia tej przeszkody w wydzielonym pomieszczeniu Straży Granicznej lub Policji przeznaczonym dla osób zatrzymanych.

8. Przyjęcie cudzoziemca do strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców następuje na podstawie postanowienia sądu oraz nakazu umieszczenia/przyjęcia cudzoziemca do ośrodka/aresztu.

Wraz z oryginałem postanowienia i nakazów wydanych przez sąd do ośrodka należy dostarczyć:

- kopię protokołu zatrzymania cudzoziemca,
- podpisane przez cudzoziemca pouczenie o uprawnieniach cudzoziemca umieszczonego w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców (patrz: pismo nr KG/CU/2945/PC/16 z dnia 16 maja 2016 r.),
- zaświadczenie o braku przeciwwskazań do umieszczenia cudzoziemca w ośrodku/areszcie jeżeli cudzoziemiec uskarża się na stan zdrowia (oryginał lub kopia poświadczona za zgodność z oryginałem),
- notatkę o użyciu środków przymusu bezpośredniego lub wystąpieniu innych nadzwyczajnych zdarzeń, które wystąpiły podczas doprowadzenia (jeżeli środki takie zostały użyte lub takie zdarzenia miały miejsce np. próba ucieczki, samookaleczenia, agresywne zachowanie, pobyt w szpitalu, konsultacja lekarska itp.),
- dokument tożsamości cudzoziemca lub inny dokument stwierdzający jego tożsamość (jeśli jest w posiadaniu) lub kartę identyfikacyjną cudzoziemca (ze zdjęciem cudzoziemca i podpisem osoby ją sporządzającej),
- kserokopię wniosku o identyfikację cudzoziemca, jeżeli był kierowany do Zarządu do spraw Cudzoziemców KGSG (czynności identyfikacyjne wobec cudzoziemca przebywającego w ośrodku/areszcie prowadzi administracja ośrodka, w którym cudzoziemiec przebywa),
- depozyt,
- informację o posiadanym majątku, który mógłby zostać wykorzystany na pokrycie kosztów wydania i wykonania ewentualnej decyzji o zobowiązaniu do powrotu.

Jednostka, która zatrzymała cudzoziemca i prowadzi postępowanie w sprawie zobowiązania go do powrotu nie przekazuje do ośrodka dotychczas zgromadzonej w tej sprawie dokumentacji.

9. W przypadku wątpliwości dotyczących wieku cudzoziemca przyjmowanego do strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców, który podaje się za małoletniego, poddaje się go, za jego zgodą lub za zgodą jego przedstawiciela ustawowego, badaniom lekarskim w celu ustalenia rzeczywistego wieku cudzoziemca.

Badanie lekarskie jest przeprowadzane wyłącznie w sytuacji kiedy ustalenie wieku cudzoziemca nie jest możliwe na podstawie zgromadzonej w sprawie dokumentacji dotyczącej identyfikacji lub sprawdzeń w systemie VIS.

Przed wykonaniem badania cudzoziemiec jest informowany w języku, który jest dla niego zrozumiały, o sposobie jego przeprowadzenia i ewentualnych konsekwencjach uzyskanego wyniku, oraz konsekwencjach odmowy poddania się takiemu badaniu.

Do chwili ustalenia rzeczywistego wieku cudzoziemca, cudzoziemca podającego swój wiek poniżej 18 lat traktuje się jako małoletniego – zgodnie z zasadą domniemania małoletności.

Cudzoziemca uważa się za osobę w wieku określonym dolną granicą błędu dla oszacowanego badaniem wieku. W przypadku, gdy w wyniku przeprowadzenia badań lekarskich wiek osoby oszacowano na powyżej 18 lat, a z przyjętej granicy błędu wynika, że osoba może mieć poniżej 18 lat osobą taką traktuje się jako osobę małoletnią.

W sytuacji kiedy badanie lekarskie nie może zostać przeprowadzone przez jednostkę zatrzymującą w okresie 48 godzin, należy niezwłocznie o tym fakcie poinformować strzeżony ośrodek/areszt dla cudzoziemców w celu podjęcia czynności związanych z przeprowadzeniem badania.

W przypadku, kiedy ustalenie wieku cudzoziemca na podstawie zgromadzonej w sprawie dokumentacji dotyczącej identyfikacji lub sprawdzeń w systemie VIS nie jest możliwe, wynik badania lekarskiego stanowi ostateczne rozstrzygnięcie w sprawie ustalenia wieku cudzoziemca oraz determinuje o dalszym sposobie postępowania z cudzoziemcem w zakresie:

- czynności identyfikacyjno-powrotowych,
- postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu,



- postępowania w sprawie udzielenia cudzoziemcowi ochrony międzynarodowej,
- innych postępowań administracyjnych będących we właściwości Straży Granicznej, prowadzonych wobec cudzoziemca.

Mając na względzie konieczność ujednoczenia danych cudzoziemca wykorzystywanych do czynności identyfikacyjno-powrotowych oraz postępowań administracyjnych, zaleca się, aby wątpliwości co do ustalenia wieku cudzoziemca zostały rozstrzygnięte przed wysłaniem do Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG wniosku o identyfikację cudzoziemca oraz wszczęciem postępowania administracyjnego.

Jeśli w wyniku czynności identyfikacyjnych prowadzonych wobec cudzoziemca, uzyskano dokument podróży lub oficjalną korespondencję w której znajdują się dane personale osoby (w tym data urodzenia), dane wskazane w dokumencie/oficjalnej korespondencji są ostateczne i mają charakter wiążący (bez względu na wynik wcześniejszych ustaleń).

W przypadku cudzoziemca przebywającego w ośrodku strzeżonym, wobec którego zachodzą wątpliwości co do jego rzeczywistego wieku, i wobec którego istnieje uzasadnione przypuszczenie, że jest osobą pełnoletnią pozostawia się w tym ośrodku do czasu uzyskania ekspertyzy.

W przypadku braku zgody na przeprowadzenie badań lekarskich cudzoziemca podającego się za małoletniego uważa się za osobę pełnoletnią.

Patrz: pismo nr CU-8301/II/IW/16 z dnia 9 grudnia 2016 r.

10. Podczas przyjmowania cudzoziemca do ośrodka/aresztu poucza się go pisemnie w języku dla niego zrozumiałym o przysługujących mu prawach i o obowiązkach oraz zapoznaje się z przepisami regulującymi pobyt w ośrodku/areszcie.

Fakt zapoznania się z powyższymi informacjami cudzoziemiec potwierdza własnoręcznym podpisem na pierwszej stronie otrzymanego pouczenia.

11. Po przyjęciu cudzoziemca do ośrodka/aresztu poddaje się go szczegółowemu sprawdzeniu, polegającemu na oględzinach ciała oraz sprawdzeniu odzieży, bielizny i obuwia, a także przedmiotów przez niego posiadanych lub do niego należących.

Szczegółowego sprawdzenia dokonuje się z poszanowaniem godności osobistej cudzoziemca, w sposób minimalizujący poczucie dyskomfortu. Osoba nie powinna być zobowiązana do zdjęcia całej odzieży jednocześnie. Sprawdzenie powinno odbywać się etapami: od pasa w górę i, po ubraniu przez cudzoziemca górnych partii ciała, od pasa w dół.

Por. pismo nr KG/CU/3246/IW/16 z dnia 31 maja 2016 r.

Znalezione przedmioty zabronione podlegają zatrzymaniu i przekazaniu do depozytu lub przesyła się je – co do zasady na koszt cudzoziemca – wskazanej przez niego osobie.

12. Cudzoziemca przyjętego do strzeżonego ośrodka umieszcza się w pokoju dla cudzoziemców, a cudzoziemca przyjętego do aresztu dla cudzoziemców – w celi mieszkalnej.
13. Cudzoziemca przyjętego do strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców poddaje się niezwłocznie badaniu lekarskiemu oraz w miarę potrzeby zabiegom sanitarnym.

### **XIII. POSTĘPOWANIE W SPRAWIE USTALENIA KOSZTÓW ZWIĄZANYCH Z WYDANIEM I WYKONANIEM DECYZJI O ZOBOWIĄZANIU CUDZOZIEMCA DO POWROTU**

1. Decyzję w sprawie ustalenia kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu do powrotu wydaje jednostka realizująca (lub rozpoczynająca realizację w przypadku doprowadzenia etapowego) przymusowe wykonanie decyzji powrotowej.

Zgodnie z art. 508 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, z dniem wejścia w życie tej ustawy wydane na podstawie dotychczasowych przepisów decyzje o zobowiązaniu cudzoziemca do opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i decyzje o wydaleniu (którymi także są decyzje Szefa Urzędu jak i Rady zawierające orzeczenie o wydaleniu) (...) stają się decyzjami o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu. Tym samym, w przypadku przymusowego wykonywania takiej decyzji należy każdorazowo ustalić – w drodze decyzji, koszty związane z jej wydaniem i wykonaniem.-

Postępowanie w sprawie ustalenia kosztów wydalenia cudzoziemca, który został przyjęty do strzeżonego ośrodka przed 1 maja 2014 r. i posiada decyzję o wydaleniu wydaną przez wojewodę a nie posiada decyzji o ustaleniu kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem tej decyzji (nie toczy się również postępowanie w tej sprawie) nie może zostać przeprowadzone na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach. Tym samym, jeżeli do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, wojewoda nie wszczął postępowania w sprawie ustalenia kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o wydaleniu cudzoziemca z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, postępowanie to powinien przeprowadzić organ Straży Granicznej wykonujący tę decyzję.

2. W przypadku, o którym mowa w art. 337 ust. 3 i 4 ustawy o cudzoziemcach, jeżeli cudzoziemiec wykonywał (nielegalnie) pracę pracodawcy i wynika to z decyzji o zobowiązaniu go do powrotu (protokołu przeprowadzenia kłz), koszty wydania i wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu ponosi pracodawca a nie cudzoziemiec (organ nie ma możliwości wyboru podmiotu) – wtedy pracodawca jest stroną postępowania administracyjnego w tej sprawie. W przypadku gdy cudzoziemiec pracował u kilku pracodawców każdy z nich jest stroną postępowania.
3. Przepisy ustawy o cudzoziemcach dotyczące decyzji o ustaleniu kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu nie dają podstawy do orzekania w przedmiocie terminu do ich uiszczenia – terminu takiego w decyzji nie określa się w ogóle.

Zgodnie z art. 336 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach decyzja o ustaleniu wysokości kosztów (...) podlega natychmiastowemu wykonaniu, tym samym obowiązek uiszczenia kosztów przez cudzoziemca staje się wymagalny z chwilą doręczenia decyzji. Świadczenie to powinno zostać spełnione przez cudzoziemca niezwłocznie, po wezwaniu go do jego wykonania, przez co można rozumieć samo doręczenie decyzji cudzoziemcowi.

Z chwilą tą – jeżeli cudzoziemiec nie uiszcza należności i uchyla się od wykonania określonego w decyzji obowiązku – wierzyciel (organ Straży Granicznej) może już podjąć określone działania celem przeprowadzenia postępowania egzekucyjnego zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 czerwca 1996 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2018 r. 1314 t. j.), z uwzględnieniem przepisów art. 343-345 ustawy o cudzoziemcach w przypadku cudzoziemców przebywających w strzeżonych ośrodkach lub aresztach dla cudzoziemców.

Obowiązek podjęcia przez wierzyciela czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych w przypadku uchylania się zobowiązanego od wykonania obowiązku wynika z art. 6 § 1 ww. ustawy. Zgodnie z art. 342 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach do wszczęcia postępowania egzekucyjnego nie jest konieczne uprzednie doręczenie upomnienia.

Należy mieć jednak na względzie treść art. 342 ust. 3 ustawy o cudzoziemcach, zgodnie z którym organ Straży Granicznej, który wydał decyzję o ustaleniu wysokości kosztów (...) nie wystawia tytułu wykonawczego, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że egzekucja byłaby bezskuteczna oraz w postępowaniu egzekucyjnym nie uzyska się kwoty wyższej od kosztów dochodzenia i egzekucji tych kosztów, w szczególności gdy cudzoziemiec nie posiada majątku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Natomiast jeżeli okoliczności, o których mowa w ust. 3 uległy zmianie należy niezwłocznie wystawić tytuł wykonawczy o których mowa w art. 342 ust. 4 ww. ustawy.

4. W przypadku, gdy cudzoziemiec został umieszczony w strzeżonym ośrodku/areszcie jednostka prowadząca postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu przekazuje w terminie 5 dni (od dnia umieszczenia cudzoziemca w ośrodku/areszcie) do ośrodka informację o poniesionych przez nią kosztach związanych z wydaniem decyzji powrotowej – jeżeli decyzja taka została wydana przed umieszczeniem cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie.

Jeżeli decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu została wydana podczas pobytu cudzoziemca w ośrodku lub areszcie powyższy termin liczony jest od dnia wydania tej decyzji.

W przypadku gdy cudzoziemiec zostaje doprowadzony do ośrodka/aresztu etapowo informację zbiorczą dotyczącą kosztów jakie poniosły wszystkie jednostki uczestniczące w jego doprowadzeniu przekazuje do ośrodka – z zachowaniem powyższego terminu – jednostka prowadząca postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu (osobą odpowiedzialną za realizację tego zadania jest „oddziałowy” koordynator ds. doprowadzeń) .

5. Ryczałt należy ustalić każdemu cudzoziemcowi który zostaje umieszczony w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców bez względu na to czy został umieszczony w ośrodku na podstawie przepisów ustawy o cudzoziemcach czy ustawy o udzieleniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP, w terminie 14 dni od dnia przyjęcia cudzoziemca do strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców, ryczałt na pokrycie należności z tytułu kosztów wydania i wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

Ustalając ryczałt pod uwagę bierze się – zgodnie z art. 343 ust. 3 ustawy o cudzoziemcach – okres pobytu w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców wskazany w postanowieniu sądu. Niemniej jednak za pierwszy dzień pobytu cudzoziemca w ośrodku/areszcie należy uznać dzień, w którym został on tam „fizycznie” umieszczony (tj. jeżeli w pierwszym dniu wskazanym w postanowieniu sądu cudzoziemiec znajduje się „w doprowadzeniu” i zostaje umieszczony w ośrodku/areszcie dopiero następnego dnia, to tego dnia (pierwszego) nie uwzględnia się przy ustalaniu ryczałtu ani wysokości kosztów (...)).

O ustaleniu ryczałtu zawiadamia się pisemnie cudzoziemca – w formie zawiadomienia.

W przypadku przeniesienia cudzoziemca do innego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców ryczałtu nie ustala się ponownie. Oryginał ustalonego ryczałtu czy też ryczałtów zmieniających (art. 343 ust. 3a ustawy o cudzoziemcach) należy przekazać wraz z informacją sporządzoną przez depozytariuszy dotyczącej ilości posiadanych oraz wydanych przez cudzoziemca środków finansowych w danym ośrodku/areszcie do strzeżonego ośrodka docelowego, w którym następuje zmiana miejsca pobytu danego cudzoziemca.

Zgodnie z art. 343 ust. 3a wysokość ryczałtu może ulec zmianie, w szczególności jeżeli pobyt cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców został przedłużony. Pozwala to organom Straży Granicznej na zabezpieczenie wyższej kwoty na poczet należności z tytułu kosztów wydania i wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu. O zmianie wysokości ryczałtu cudzoziemca należy zawiadomić pisemnie.

Środki pieniężne cudzoziemca znajdujące się w depozycie ośrodka, w kwocie do wysokości ustalonego ryczałtu są przechowywane w tym depozycie i nie podlegają zwrotowi – w okresie pobytu cudzoziemca w ośrodku/areszcie – do czasu wydania decyzji o ustaleniu wysokości kosztów wydania i wykonania decyzji powrotowej lub dokonania z nich potrącenia.

Cudzoziemcowi pozostawia się środki pieniężne, o których mowa w ust. 1, w kwocie nie niższej niż 600 zł dla każdego członka rodziny umieszczonego w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców, na zaspokojenie bieżących potrzeb podczas pobytu w tym ośrodku lub w tym areszcie.

W przypadku wydawania ryczałtu rodzinie która została umieszczona w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców, gdzie jedno z małżonków (np. matka) posiada wszystkie środki finansowe w depozycie, wówczas należy zezwolić na możliwość wydawania kwoty ryczałtowej 600 zł ze środków finansowych zdeponowanych w depozycie jednego z małżonków na np. dzieci i męża jako członka rodziny.

Jeżeli jedno z małżonków posiada wszystkie środki finansowe w depozycie na całą rodzinę, w momencie wydania decyzji o ustaleniu kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, cudzoziemiec może z własnej woli dobrowolnie opłacić swoją „decyzję kosztową” oraz decyzję kosztową swojej rodziny. Natomiast w przypadku jeśli cudzoziemiec nie wyrazi dobrowolnej chęci zapłaty za decyzję o ustaleniu kosztów (...) ani swojej rodziny, wówczas dopuszczalne jest wydanie postanowienia o potrąceniu należności z tytułu kosztów tylko i wyłącznie na osobę która posiada środki finansowe w depozycie.

Możliwe jest potrącenie należności z tytułu kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o wydaleniu wydanej przez wojewodę, a także Szefa Urzędu lub Radę (która z dniem 1 maja 2014 r. stała się decyzją o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu) ze środków pieniężnych cudzoziemca znajdujących się w depozycie strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców.

W przypadku zwolnienia cudzoziemca z ośrodka przed terminem, w którym decyzja o ustaleniu kosztów wydania i wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu została wydana, zdeponowane przez cudzoziemca środki pieniężne podlegają zwrotowi w pełnej wysokości (art. 343 ust. 5 ustawy o cudzoziemcach odnosi się do okresu pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku/areszcie dla cudzoziemców). Jeżeli decyzja o ustaleniu kosztów (...) została wydana, pieniądze zwraca się cudzoziemcowi w kwocie uwzględniającej wysokość ewentualnego potrącenia (pomniejszonej o nią) -

W przypadku zdeponowania środków pieniężnych w walucie obcej potrąceniu podlega kwota należności pieniężnych ustalona według średniego kursu tej waluty ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski w dniu poprzedzającym dzień wydania postanowienia o potrąceniu (średni kurs waluty tabela A).

6. Odstępuje się od potrącenia ze środków pieniężnych cudzoziemca znajdujących się w depozycie strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców należności z tytułu kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, jeżeli koszty potrącenia miałyby przewyższać uzyskaną w ten sposób kwotę (art. 343 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach).

7. Potrącenia można dokonać także z zabezpieczenia pieniężnego orzeczonego jako środek alternatywny do umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku. W takim przypadku potrącenia – w drodze postanowienia – dokonuje jednostka, która realizuje doprowadzenie (lub rozpoczyna realizację w przypadku doprowadzenia etapowego), tj. ta która wydała decyzję o ustaleniu kosztów wydania i wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

W przypadku cudzoziemca, wobec którego orzeczono – zamiast umieszczenia w strzeżonym ośrodku – środek w postaci obowiązku wpłaty zabezpieczenia pieniężnego (art. 398-ust. 2 pkt 2 ustawy o cudzoziemcach) i który nie uiszczył należności wynikających z decyzji o ustaleniu wysokości kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu – a kwota uzyskana w wyniku potrącenia tych należności (zgodnie z art. 345 ustawy) jest niższa niż orzeczona w decyzji o ustaleniu wysokości kosztów (...) – właściwy organ Straży Granicznej powinien wystawić tytuł egzekucyjny i przekazać go właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego wraz z kopią decyzji o ustaleniu wysokości kosztów (...) oraz postanowienia o dokonaniu potrącenia należności z wpłaconego przez cudzoziemca zabezpieczenia pieniężnego.

8. Przepisy nie uzależniają możliwości wydania decyzji o ustaleniu kosztów (...) od faktu uprawomocnienia się wydanej cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu go do powrotu, ale od samego faktu wydania cudzoziemcowi takiej decyzji (jest jej konsekwencją). Tym samym decyzja o ustaleniu kosztów (...) może zostać wydana przed uprawomocnieniem się decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

W związku z faktem, że decyzja o ustaleniu kosztów (...) może uwzględniać tylko wydatki faktycznie poniesione na dzień jej wydania, powinna ona zostać wydana w momencie umożliwiającym jak najdokładniejsze ujęcie w niej rzeczywiście poniesionych nakładów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji powrotowej, jak też ich ewentualną egzekucję.

Należy także pamiętać, że niezbędnym warunkiem wszczęcia postępowania w sprawie ustalenia wysokości kosztów (...) jest zaistnienie realnej możliwości wykonania wydanej cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu do powrotu.

W przypadku kiedy wykonanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu zostało wstrzymane (np. wskutek wydania przez Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców postanowienia na podstawie art. 33 ust. 4 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej) a postępowanie w sprawie ustalenia wysokości kosztów (...) zostało wszczęte i niezakończone, postępowanie to należy zawiesić do czasu wydania rozstrzygnięcia (decyzji) przez organ, który wstrzymał wykonanie tej decyzji. Po ponownym podjęciu tego postępowania należy – w zależności od rozstrzygnięcia tego organu – wydać decyzję o ustaleniu wysokości kosztów (...) (w przypadku gdy decyzja o zobowiązaniu do powrotu może być wykonana) lub jego umorzeniu (jeżeli skutkiem rozstrzygnięcia innego organu brak jest możliwości wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu).

W przypadku zwolnienia cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców przed wykonaniem decyzji o zobowiązaniu do powrotu (np. ze względu na stan zdrowia) decyzji o ustaleniu kosztów (...) nie wydaje się.

9. Postępowanie w sprawie ustalenia wysokości kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu jest odrębnym postępowaniem administracyjnym prowadzonym na podstawie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego i ustawy o cudzoziemcach.

Szczególną uwagę należy zwrócić na ogólne zasady postępowania administracyjnego określone w rozdziale 2 (art. 6-16) kodeksu postępowania administracyjnego, których niezastosowanie, bądź nieprawidłowe zastosowanie w prowadzonym postępowaniu, stanowi rażące naruszenie przepisów postępowania administracyjnego, stanowiące w konsekwencji podstawę do uchylecia wydanej decyzji przez organ II instancji.

W szczególności należy cudzoziemcowi wręczyć zawiadomienie o wszczęciu postępowania w tej sprawie, zawierające pouczenie o prawach i obowiązkach cudzoziemca jako strony postępowania administracyjnego.

Zawiadomienie należy wręczyć cudzoziemcowi zarówno w przypadku jego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (także, gdy przebywa w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców), jak również poza jej granicami (a wszczynane jest np. postępowanie w sprawie zmiany wydanej już decyzji o ustaleniu wysokości kosztów (...)). W przypadku wyjazdu cudzoziemca za granicę (także wskutek przymusowego wykonania decyzji o zobowiązaniu do powrotu) konieczne jest ustalenie adresu jego pobytu za granicą.

Powyższe ma szczególne znaczenie w związku z brzmieniem przepisów art. 40 § 4 i 5 kodeksu postępowania administracyjnego, które na mocy art. 9 ust. 3 ustawy o cudzoziemcach mają zastosowanie w sytuacji wyjazdu cudzoziemca za granicę, i zgodnie z którymi cudzoziemiec w takim przypadku ma obowiązek ustanowić pełnomocnika

do doręczeń w kraju (Polsce), a niedopełnienie przez niego tego obowiązku, będzie skutkowało tym, że przeznaczone dla niego pisma będą mogły być pozostawiane w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, o czym cudzoziemiec powinien zostać pouczony przy pierwszym doręczeniu (np. w zawiadomieniu o wszczęciu postępowania administracyjnego).

Dopiero po wykonaniu powyższych czynności i udokumentowaniu niedopełnienia ww. obowiązku przez cudzoziemca, przeznaczone dla niego pisma sporządzane w prowadzonym postępowaniu administracyjnym będą mogły być pozostawiane w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia (pismo nr KG/CU/6282/IV/PC/14 z dnia 7 sierpnia 2014 r.).

10. Postępowanie w sprawie ustalenia wysokości kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu nie wymaga przesłuchania cudzoziemca (przeprowadzenie tej czynności w takim przypadku – w związku z jej wartością dowodową dla tego postępowania („zerową”) – jest bezcelowe i nieuzasadnione).

W trakcie tego postępowania nie ustala się także ewentualnych składników majątku cudzoziemca.

Celem postępowania „kosztowego” jest wyłącznie ustalenie wysokości kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

11. Do postępowania w sprawie ustalenia kosztów (...) należy założyć odrębną teczkę. Akta sprawy – po jej zakończeniu – pozostają w jednostce, która postępowanie administracyjne (kosztowe) prowadziła.
12. Do kosztów postępowania w sprawie wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, o których mowa w art. 338 pkt 1 ustawy o cudzoziemcach można i należy kwalifikować te wydatki, które powstają w związku z wykonywaniem czynności w tym postępowaniu, np. zwrot świadcowi kosztów dojazdu do organu, koszt dojazdu funkcjonariuszy do świadka itp.
13. Do kosztów postępowania można wliczać wydatki poniesione w granicach niezbędnych potrzeb i z uwzględnieniem zasady gospodarności tj. wyłącznie wydatki poniesione na czynności niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy, przy minimalizacji nakładów niezbędnych do uzyskania założonych efektów.

Patrz: pismo nr KG/CU/8/PC/17 z dnia 2 stycznia 2017 r.

W przypadku umieszczenia w strzeżonym ośrodku lub areszcie cudzoziemca, który złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej (podstawą umieszczenia jest ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...)), jeżeli cudzoziemcowi wydano decyzję, w której nie nadano mu statusu uchodźcy i nie udzielono ochrony uzupełniającej, a następnie wydano mu decyzję o zobowiązaniu do powrotu, w decyzji o ustaleniu kosztów (...) ujmujemy tylko koszty poniesione od momentu wszczęcia postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu.

Należy także zwrócić uwagę że organ, który wydał decyzję o ustaleniu wysokości kosztów (...) może zmienić tę decyzję, jeżeli koszty te uległy zmianie po wydaniu decyzji. Przepis art. 340 ustawy o cudzoziemcach stanowi odstępstwo od wyrażonej w art. 16 kpa zasady trwałości decyzji administracyjnych. Znajduje jednakże zastosowanie wyłącznie w stosunku do kosztów, których ustalenie w momencie wydawania decyzji nie było możliwe. Nie może on być stosowany jako podstawa prawna zmiany decyzji ostatecznej w przypadku kosztów, które były znane w momencie wydawania decyzji, lecz z jakichś przyczyn nie zostały uwzględnione. Wykluczona jest natomiast zmiana decyzji ustalającej koszty (...) na podstawie art. 154 kpa, gdyż decyzję tę należy kwalifikować jako taką, na mocy której strona nabyła prawo (negatywne – do nie orzeczenia jeszcze wyższych kosztów), a ponadto ma charakter związany – por. *P. Dąbrowski*, [w:] *J. Chlebny*, Ustawa o cudzoziemcach, Komentarz, Warszawa 2015, s. 770. Pogląd ten opiera się na założeniu, że nawet decyzje określające tylko obowiązek są decyzjami, na mocy których pewne osoby nabywają prawo do wykonania tylko obowiązków wskazanych w decyzji, a nie innych. Stanowisko to podzielił NSA w wyroku III SA 1003/85 stwierdzając, że ustanowienie przez organ administracji państwowej nowego obowiązku kolejną decyzją w sprawie, zmienia sytuację prawną strony i jeżeli pierwsza decyzja jest ostateczna, ustanowienie tego nowego obowiązku może nastąpić wyłącznie za zgodą strony.

W przypadku, gdy cudzoziemiec nie posiada środków pieniężnych, z których można by dokonać potrącenia lub egzekucji należności lub nie jest możliwe ustalenie tych kosztów przed realizacją wydanej cudzoziemcowi decyzji powrotowej decyzję o ustaleniu kosztów (...) można wydać już po jego wydaleniu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

14. Do kosztów, o których mowa w art. 338 pkt 4 ustawy o cudzoziemcach (tj. kosztów przeprowadzonego badania lekarskiego) zalicza się koszty badań lekarskich cudzoziemca przeprowadzonych w związku z jego zatrzymaniem,

umieszczeniem w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców oraz bezpośrednio przed wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

Do kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu nie zalicza się kosztów związanych z wydaniem i ewentualnym tłumaczeniem decyzji o ustaleniu wysokości kosztów (...).

W decyzji „kosztowej” należy ująć koszty eskorty – jeżeli są one znane w dniu jej wydawania (koszty eskorty należy podzielić na liczbę doprowadzanych cudzoziemców (jeżeli doprowadzanych jest więcej niż jeden cudzoziemiec)).

Informacja o ostatecznym i realnie poniesionym koszcie zakupu biletu lotniczego zarówno dla cudzoziemca jak i eskorty – jeżeli brała udział w doprowadzeniu przekazywana jest przez Zarząd ds. Cudzoziemców KGSG (w piśmie dotyczącym realizacji doprowadzenia – jeżeli bilet(-y) został już zakupiony, lub w odrębnym piśmie – po zakupie biletu(-ów)).

Do kosztów, o których mowa w § 3 pkt 1 i 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2018 r. w sprawie kosztów związanych z wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu określa się w formie ryczałtu:

- **32 zł** za jeden dzień pobytu w ppdoz (w tym ujęte jest wyżywienie), dodatkowo można doliczyć stawkę kwotową za tzw. prowiant suchy, jeśli jest wydawana w przypadku doprowadzenia cudzoziemców konwojowanych;
- **26 zł** za jeden dzień pobytu w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców ( w tym ujęte jest wyżywienie), dodatkowo można doliczyć stawkę kwotową za tzw. prowiant suchy jeśli jest wydawana w przypadku doprowadzenia cudzoziemców konwojowanych;

W okresie przebywania cudzoziemca poza ośrodkiem lub aresztem np. w związku z pobytem w placówce opieki medycznej nie naliczamy kosztów jego zakwaterowania i żywienia w tym ośrodku lub areszcie, ponieważ będzie wystawiona faktura medyczna za okres przebywania cudzoziemca w placówce medycznej.

15. Do kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji (...) można zaliczyć koszty szkody wyrządzonej przez cudzoziemca przebywającego w ośrodku/areszcie, stwierdzone w „postępowaniu szkodowym” i które nie zostały przez cudzoziemca pokryte przed wykonaniem decyzji o zobowiązaniu go do powrotu.
16. Koszty zakwaterowania cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców wylicza się począwszy od dnia „fizycznego” umieszczenia tam cudzoziemca. W decyzji o ustaleniu kosztów (...) nie uwzględnia się kosztów poniesionych w tym dniu przez placówkę/oddział w związku z ewentualnym zakwaterowaniem cudzoziemca w ppdoz, Kwotę 32 zł za pobyt w PPDZ oraz 26 zł za pobyt w ośrodku/areszcie określonych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2018 r. w sprawie kosztów związanych z wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu należy naliczać wg. podanych stawek za dany dzień pobytu w Ppdoz czy ośrodku/areszcie. Za dzień pobytu przyjmuje siedznię w którym cudzoziemiec został osadzony nawet jeśli w danym dniu cudzoziemiec przebywał np. 2 godz.

Wydatek na opłacenie należności biegłego skarbowego nie może zostać zakwalifikowany do kosztów wydania i wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, gdyż powstaje w wyniku prowadzonego postępowania egzekucyjnego. Z tych samych powodów nie jest także możliwe obciążenie tym wydatkiem strony postępowania w sprawie ustalenia kosztów wydania i wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu na podstawie art. 262 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego.

Patrz: pismo nr KG/CU/3126/PC/16 z dnia 23 maja 2016 r.

17. Nie należy ujmować kosztów postępowania sądowego w sprawie umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub przedłużeniu jego tam pobytu w decyzji o ustaleniu kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu (patrz: pismo nr KG/CU/8/PC/17 z dnia 2 stycznia 2017 r.).
18. Fakt wydania decyzji o ustaleniu wysokości kosztów (...) należy odnotować w krajowym zbiorze rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobyt) – rejestrze spraw dotyczących zobowiązań do powrotu (por. pismo nr KG CU/1803/IV/JM/15 z dnia 10 marca 2015 r.).
19. Jeden egzemplarz decyzji o ustaleniu kosztów wydania i wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, a także informację o ewentualnym wniesieniu odwołania od niej przesyła się do kierownika komórki oddziału SG właściwej w sprawach finansowych.

20. W przypadku uiszczenia przez cudzoziemca należności wynikających z decyzji kosztowej kierownik komórki oddziału SG właściwej w sprawach finansowych niezwłocznie informuje o tym fakcie jednostkę, która tę decyzję wydała.
21. W przypadku nieuiszczenia przez cudzoziemca należności, jednostka, która wydała decyzję o ustaleniu kosztów (...) wystawia tytuł egzekucyjny (wykonawczy).
22. Nie wystawia się tytułu wykonawczego, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że egzekucja byłaby bezskuteczna.

Taki przypadek każdorazowo należy udokumentować – po dokonaniu analizy realnej możliwości egzekucji należności (uwzględniając przedmioty i środki pieniężne niepodlegające egzekucji zgodnie z ustawą o postępowaniu egzekucyjnym w administracji) – notatką służbową spełniającą warunki, o których mowa w pkt 3. Notatkę należy załączyć do dokumentacji związanej z wydaniem decyzji o ustaleniu wysokości kosztów (...).

Należy pamiętać, że kosztami bezskutecznej egzekucji obciążany jest wierzyciel (tj. organ Straży Granicznej, na którego wniosek prowadzone jest postępowanie egzekucyjne).

Nie wystawia się tytułu wykonawczego także gdy brak jest możliwości uzyskania w postępowaniu egzekucyjnym kwoty wyższej od kosztów dochodzenia i egzekucji tych kosztów, w szczególności gdy cudzoziemiec nie posiada majątku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

23. Ocena ewentualnej bezskuteczności egzekucji orzeczonych należności – pismo nr KG/CU/9334/IV/PC/15 z dnia 26 listopada 2014 r.

Przepis art. 342 ust. 3 i 4 ustawy o cudzoziemcach umożliwia właściwemu organowi Straży Granicznej (wierzycielowi) dokonywanie oceny skuteczności ewentualnej egzekucji orzeczonych w decyzji o ustaleniu kosztów (...) należności jeszcze przed zainicjowaniem postępowania egzekucyjnego.

Dla stwierdzenia bezskuteczności egzekucji – zgodnie z orzecznictwem organów podatkowych oraz sądów administracyjnych – niezbędne jest wykazanie przez wierzyciela, że dłużnik nie posiada majątku, z którego można zaspokoić wierzyciela lub posiadany przez niego majątek nie rokuje zaspokojenia egzekwowanych należności.

Bezskuteczność egzekucji można ustalić na podstawie każdego prawnie dopuszczalnego dowodu (por. uchwała NSA z dnia 8 grudnia 2008 r. (II FPS 6/2008)).

Jak już wskazano powyżej należności z tytułu kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, podlegają egzekucji w trybie przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Zgodnie z jej art. 36 § 1 w zakresie niezbędnym do wszczęcia lub prowadzenia postępowania egzekucyjnego oraz udzielania pomocy na podstawie ustawy o wzajemnej pomocy organ egzekucyjny lub wierzyciel (...) może żądać od uczestników postępowania informacji i wyjaśnień, jak również zwracać się o udzielenie informacji do organów administracji publicznej oraz jednostek organizacyjnych im podległych lub podporządkowanych, a także innych podmiotów. Takie informacje i wyjaśnienia udzielane są nieodpłatnie przez uczestników postępowania egzekucyjnego oraz organy administracji publicznej i jednostki im podległe lub przez nie nadzorowane (§ 2).

Z kolei jak stanowi art. 71 § 1 ww. ustawy jeżeli egzekucja administracyjna należności pieniężnych staje się bezskuteczna, organ egzekucyjny lub wierzyciel może zwrócić się do sądu o nakazanie zobowiązanemu wyjawienia majątku, zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. W takim przypadku warunkiem niezbędnym do wykonania tej czynności jest pobyt cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Biorąc powyższe pod uwagę, w celu dokonania oceny skuteczności ewentualnej egzekucji należności, właściwy organ Straży Granicznej może – na podstawie ww. przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji – podejmować czynności (przedegzekucyjne) zmierzające do ustalenia, czy dłużnik posiada na terytorium RP majątek, do którego będzie można skierować egzekucję (w szczególności zwracać się do organów administracji publicznej oraz jednostek organizacyjnych im podległych lub podporządkowanych (np. prowadzących rejestry pojazdów czy też nieruchomości) o udzielenie informacji dotyczących posiadanych przez cudzoziemca składników majątku).

Jednocześnie podejmowanie takich działań w toku postępowania przed egzekucyjnego należy uznać za uzasadnione wyłącznie w przypadkach, gdy cudzoziemiec przed powrotem zamieszkiwał (i mógł zgromadzić jakiś majątek) na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Samo pisemne oświadczenie o posiadanym przez cudzoziemca majątku nie może być wyłączną podstawą uznania ewentualnej egzekucji za bezskuteczną ze względu na zawartą w nim informację o jego braku. Informacja ta wymaga uwiarygodnienia.

Natomiast za wystarczającą podstawę do stwierdzenia przez właściwy organ Straży Granicznej bezskuteczności egzekucji może być – w przypadku zobowiązanego zamieszkałego lub mającego siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – brak obowiązujących umów międzynarodowych o wzajemnej pomocy w dochodzeniu należności, pod warunkiem uzyskania takiego stanowiska od właściwego organu egzekucyjnego.

W komentarzu do ustawy o cudzoziemcach pod red. prof. dr. hab. Jacka Chlebego (wyd. C.H.Beck, Warszawa 2015, s. 772) wskazano, że „jako podstawy do przyjęcia tezy o bezskuteczności [egzekucji] można wskazać złą sytuację materialną osoby powracającej, zwłaszcza gdy powrót jest realizowany do kraju o znacznym stopniu pauperyzacji społeczeństwa, a także względy formalne jak brak podstaw do podjęcia czynności egzekucyjnych w określonym kraju.”

24. Nie wystawia się tytułu egzekucyjnego także w przypadku, gdy istnieją podstawy do obligatoryjnego umorzenia postępowania egzekucyjnego, lub w przypadku, gdy z okoliczności sprawy wynika, że w postępowaniu egzekucyjnym nie uzyska się kwoty przewyższającej wydatki egzekucyjne.

Ustalenia dotyczące braku podstaw do wszczęcia postępowania egzekucyjnego (wystawienia tytułu egzekucyjnego) dokumentuje się w postaci notatki służbowej. Kserokopię notatki przesyła się niezwłocznie kierownikowi komórki oddziału SG właściwej w sprawach finansowych.

25. Brak jest podstaw do naliczania odsetek od nieterminowo uiszczanych przez cudzoziemców należności wynikających z decyzji o ustaleniu kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu (pismo dyrektora Biura Finansów KGSG nr FAX-KG-FI-2064/14 z dnia 25 listopada 2014 r.).
26. Wystawiony tytuł wykonawczy przekazuje się do właściwego naczelnika urzędu skarbowego, informując o tym (przesyłając kserokopię) fakcie kierownika komórki oddziału SG właściwej w sprawach finansowych.

Postępowanie egzekucyjne prowadzi właściwy naczelnik urzędu skarbowego.

27. Tryb postępowania ze środkami pieniężnymi zabezpieczonymi przez Straż Graniczną, których bezpośredni zwrot cudzoziemcowi nie jest możliwy np. z uwagi na opuszczenie przez niego terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, regulują przepisy ustawy z dnia 18 października 2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (Dz. U. z 2006 r. Nr 208, poz. 1537, z późn. zm.).
28. W celu właściwej i racjonalnej realizacji przepisów ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach w zakresie egzekwowania należności z tytułu decyzji o ustaleniu wysokości kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu niezbędne jest nawiązanie stałej współpracy z właściwym miejscowo urzędem skarbowym – uzgodnień będą wymagały m.in. kwestie określenia miejsca przechowywania ewentualnie zabezpieczonych składników majątku cudzoziemca do czasu ich egzekucji czy też sposobu ich przekazywania do urzędu skarbowego, a także możliwości umarzania kosztów egzekucyjnych.
29. Nie wszczyna się postępowania w sprawie ustalenia kosztów (...), a wszczęte umarza, jeżeli cudzoziemiec zostaje przekazany do innego państwa w ramach ekstradycji.

#### **XIV. POBYT I PRZEDŁUŻENIE POBYTU CUDZOZIEMCA W STRZEŻONYM OŚRODKU/ARESZCIE DLA CUDZOZIEMCÓW**

1. Projekt wniosku o przedłużenie pobytu cudzoziemca w ośrodku/areszcie sporządza – po konsultacji z jednostką, na wniosek której cudzoziemiec został umieszczony w tym ośrodku/areszcie – administracja ośrodka, w którym cudzoziemiec przebywa. Jeżeli w stosunku do cudzoziemca prowadzone są czynności identyfikacyjne projekt wniosku podlega konsultacji z Zarządem ds. Cudzoziemców KGSG (w zakresie wyników prowadzonych czynności związanych z identyfikacją cudzoziemca, uzyskaniem dokumentu podróży lub przekazaniem cudzoziemca w trybie umowy o readmisji).

Treść wniosku powinna odpowiednio spełniać wymagania określone pkt 2 rozdziału XI.



2. W przypadku, gdy cudzoziemiec przebywający w ośrodku/areszcie złoży wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej administracja ośrodka natychmiast informuje o tym fakcie jednostkę prowadzącą postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu.

Administracja ośrodka niezwłocznie przygotowuje odpowiednio uzasadniony projekt wniosku do sądu.

Wniosek do sądu powinien wskazywać, że:

- cudzoziemiec złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej,
  - zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności, o których mowa w art. 87 ust. 1 (w przypadku pierwszego wniosku może to być konieczność zebrania informacji, tj. art. 87 ust. 1 pkt. 2),
  - brak jest przesłanek do zastosowania środków alternatywnych.
3. W przypadku, gdy cudzoziemiec przebywający w ośrodku/areszcie złożył skargę do sądu administracyjnego na decyzję o zobowiązaniu go do powrotu wraz z wnioskiem o wstrzymanie jej wykonania, administracja ośrodka – po konsultacji z jednostką, na wniosek której cudzoziemiec został umieszczony w tym ośrodku/areszcie – przygotowuje projekt wniosku o przedłużenie jego pobytu w ośrodku/areszcie.
  4. Wniosek o przedłużenie pobytu cudzoziemca w ośrodku/areszcie składa do sądu administracja ośrodka oraz niezwłocznie informuje jednostkę prowadzącą postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu o podjętej przez sąd decyzji, i w przypadku przedłużenia pobytu cudzoziemca w ośrodku/areszcie przesyła jej kopię postanowienia sądu w tej sprawie.
  5. W przypadku gdy cudzoziemiec złoży wniosek o zmianę orzeczonego wobec niego środka w postaci zastosowania aresztu dla cudzoziemców na środek w postaci umieszczenia go w strzeżonym ośrodku należy pouczyć cudzoziemca, że w obowiązującym porządku prawnym brak jest podstaw do złożenia przez niego przedmiotowego wniosku. W pouczeniu należy również wskazać, że cudzoziemiec, zgodnie z art. 406 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach jest uprawniony wyłącznie do złożenia wniosku o zwolnienie go z aresztu dla cudzoziemców.

Ponadto w takim przypadku organ Straży Granicznej z urzędu obowiązany jest do kontroli zasadności stosowania wobec cudzoziemca aresztu dla cudzoziemców. W przypadku stwierdzenia okoliczności uzasadniających potrzebę uchylecia lub zmiany orzeczonego wobec cudzoziemca środka w postaci zastosowania aresztu dla cudzoziemców należy, zgodnie z art. 406 ustawy wydać postanowienie o zwolnieniu cudzoziemca z aresztu dla cudzoziemców lub wystąpić do sądu z wnioskiem o umieszczenie go w strzeżonym ośrodku (pismo nr KG CU-5450/MŁ/14 z dnia 9 lipca 2014 r.).

6. Pobyt cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców orzeczony na mocy ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP, może zostać przedłużony jednorazowo na czas niezbędny do wydania decyzji ostatecznej w sprawie ochrony międzynarodowej (ważne: na okres czasu, który nie spowoduje przekroczenia maksymalnego czasu detencji 6 miesięcy) wyłącznie, gdy zachodzi którakolwiek z okoliczności, o których mowa w art. 87 ust. 1 tejże ustawy.

Należy uznać, że art. 89 ust. 4a odnosi się wyłącznie do przypadków cudzoziemców, wobec których toczy się postępowanie w trybie przyspieszonym i w przypadku których w czasie 60 lub 90 dni pobytu w strzeżonym ośrodku może dojść do opóźnienia w postępowaniu, które powinno zakończyć się w czasie 30 dni od złożenia przez cudzoziemca wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Tym samym w sytuacji, gdy wobec cudzoziemca nie toczy się postępowanie w trybie przyspieszonym, lecz w trybie zwykłym, w którym decyzja winna być wydana w terminie 6 miesięcy, nie ma zastosowania art. 89 ust. 4a ww. ustawy. Natomiast jeżeli wobec cudzoziemca toczy się postępowanie w trybie przyspieszonym, należy uzyskać od Szefa Urzędu informację, czy opóźnienie wynika z przyczyn leżących po stronie cudzoziemca.

W związku z powyższym w przypadku występowania przesłanek do przedłużenia cudzoziemcowi pobytu w strzeżonym ośrodku w oparciu o art. 89 ust. 4 ww. ustawy, należy zwrócić się do Dyrektora Departamentu Postępowania Uchodźczych Urzędu ds. Cudzoziemców z pytaniem:

- czy wobec cudzoziemca prowadzone jest postępowanie w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej w trybie przyspieszonym, o którym mowa w art. 39 ust. 1 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP?
- jeśli tak, to czy opóźnienie w tym postępowaniu wynika z przyczyn leżących po stronie cudzoziemca?

Jednakże w przypadku postępowania toczącego się przed Radą ds. Uchodźców należy zauważyć, że ustawa nie wskazuje terminu, w którym organ drugiej instancji winien zakończyć postępowanie. Tym samym należy każdorazowo zwracać się do Rady z pytaniem:

- 1) czy w postępowaniu zachodzi opóźnienie oraz
- 2) czy wynika ono z przyczyn leżących po stronie cudzoziemca.

Por. pismo FAX-KG-CU-2732/IP/16 z dnia 5 maja 2016 r. (pkt 2) oraz FAX-KG-CU-3215/IP/16 z dnia 30 maja 2016 r.

7. Czynności identyfikacyjne wobec cudzoziemca przebywającego w ośrodku/areszcie prowadzi administracja ośrodka, o ich wynikach niezwłocznie informując jednostkę, na wniosek której cudzoziemiec został w nim umieszczony (patrz także rozdz. II pkt 9 i rozdz. XI pkt 4).
8. W przypadku przedłużenia pobytu w strzeżonym ośrodku cudzoziemcowi, wobec którego toczy się postępowanie o udzielanie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, kopię postanowienia sądu w tej sprawie należy przekazać organowi, przed którym to postępowanie się toczy (patrz: pkt 4 pisma nr KG-CU-8563/IP/16 z dnia 21 grudnia 2016 r.).
9. Mając na uwadze brzmienie art. 89 ust. 5 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...) zgodnie z którym, okres pobytu [wnioskodawcy] w strzeżonym ośrodku i areszcie dla cudzoziemców (...) nie może przekroczyć 6 miesięcy, uznać należy, że ponowne umieszczenie na ten okres w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców cudzoziemca, który ubiega się o ochronę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jest możliwe po złożeniu przez niego kolejnego (wyłącznie drugiego z kolei) wniosku w tej sprawie, który rozpoczyna odrębną procedurę.

Wyjątkiem od tej zasady, gdzie pomimo trwania tego samego postępowania o ochronę, 6-ciomiesięczny okres pobytu może być liczony „od początku”, będzie sytuacja, w której zostaną spełnione wszystkie poniższe warunki:

- 1) wnioskodawca przebywał w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców (na podstawie przepisów ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony) i został z niego zwolniony;
- 2) Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców umorzył postępowanie w sprawie udzielenia temu cudzoziemcowi ochrony międzynarodowej;
- 3) cudzoziemiec złożył oświadczenie o zamiarze dalszego ubiegania się o udzielenie ochrony międzynarodowej i decyzja o umorzeniu postępowania w tej sprawie wygasła;
- 4) nadal istnieje(-a) przesłanka(-i) umieszczenia wnioskodawcy w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców.

Zgodnie bowiem z art. 40 ust. 11 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...), w przypadku złożenia przez cudzoziemca oświadczenia o zamiarze dalszego ubiegania się o udzielenie ochrony międzynarodowej, bieg terminu załatwienia sprawy rozpoczyna się z dniem wygaśnięcia decyzji o umorzeniu postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej. Tym samym należy uznać, że w takim przypadku 6-ciomiesięczny okres pobytu wnioskodawcy w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców rozpoczyna bieg „od początku” (pomimo podjęcia przez Szefa Urzędu umorzonego wcześniej (tego samego) postępowania).

Należy pamiętać, że w przypadku złożenia przez cudzoziemca trzeciego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej możliwe jest jego zatrzymanie i umieszczenie w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (patrz: rozdz. III pkt 2).

Patrz: pkt 2 pisma nr KG/CU/6130/PC/17 z dnia 18 września 2017 r.

10. Pobyt cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców może być przedłużany (wielokrotnie), każdorazowo na czas określony, w taki sposób, **aby nie przekroczył on 6 miesięcy**, jeżeli przed upływem okresu wskazanego w ww. postanowieniu sądu:
  - 1) nie zostało zakończone postępowanie w sprawie:
    - a) zobowiązania cudzoziemca do powrotu albo
    - b) przekazania cudzoziemca do odpowiedzialnego państwa członkowskiego na podstawie rozporządzenia 604/2013, albo
    - c) przekazania cudzoziemca do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej na podstawie umowy międzynarodowej o przekazywaniu i przyjmowaniu osób, albo

2) trwają czynności mające na celu umożliwienie:

- a) przymusowego wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu albo
- b) przekazania cudzoziemca zgodnie z art. 28 rozporządzenia 604/2013, albo
- c) przekazania cudzoziemca do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej na podstawie umowy międzynarodowej o przekazywaniu i przyjmowaniu osób

– jeżeli jednocześnie zachodzi jedna z okoliczności, o których mowa w art. 398a.

Należy zwrócić uwagę, że niemożliwe jest przedłużenie pobytu w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców cudzoziemca przekazywanego do państwa trzeciego na podstawie umowy międzynarodowej o przekazywaniu i przyjmowaniu osób w trybie przyspieszonym.

11. Zgodnie z w art. 403 ust. 3a ustawy o cudzoziemcach po upływie 6-miesięcznego okresu pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców pobyt ten może być przedłużony na czas określony, nie dłuższy niż 12 miesięcy, w przypadku gdy istnieje uzasadnione przypuszczenie, że okres wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu ulegnie przedłużeniu, oraz gdy:

- 1) cudzoziemiec, któremu wydano decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, nie współpracuje z organem Straży Granicznej w zakresie wykonania tej decyzji lub
- 2) wykonanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu jest tymczasowo niemożliwe z powodu opóźnień w uzyskaniu od państw trzecich dokumentów niezbędnych do tego celu.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że nie jest możliwe przedłużenie okresu pobytu w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców (ponad 6 miesięcy) cudzoziemca przekazywanego do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej na podstawie umowy międzynarodowej o przekazywaniu i przyjmowaniu osób w trybie pełnym (na podstawie właściwej decyzji administracyjnej).

12. Okres pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców nie może przekroczyć:

- 1) **18 miesięcy**, w przypadku cudzoziemców, którym wydano decyzję o zobowiązaniu do powrotu (w tym cudzoziemców przekazywanych w readmisji pełnej do państwa trzeciego),
- 2) **6 miesięcy**, w przypadku cudzoziemców, którym wydano decyzję o przekazaniu do innego państwa członkowskiego
- 3) **3 miesięcy**, w przypadku cudzoziemców przekazywanych do państwa trzeciego na podstawie umowy o przekazywaniu i przyjmowaniu osób, w trybie readmisji przyspieszonej (w tym przypadku okres ten będzie oczywiście znacznie krótszy, ze względu na terminy, w jakich przekazanie cudzoziemca w takim trybie powinno nastąpić).

13. Przepis ust. 5 w art. 403 ustawy o cudzoziemcach jest niezgodny z przepisami dyrektywy powrotowej, które precyzyjnie określają przesłanki, na podstawie których możliwe jest przedłużenie okresu stosowania wobec cudzoziemca środka w postaci umieszczenia go ośrodku detencyjnym. Tym samym nie powinien on stanowić podstawy kierowanych do sądów wniosków o przedłużenie pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców i od takiej praktyki należy odstąpić

#### **XIV.1. UKARANIE CUDZOZIEMCA KARĄ DYSCYPLINARNĄ**

1. Wniosek w tej sprawie do komendanta oddziału lub placówki Straży Granicznej kieruje kierownik strzeżonego ośrodka lub jego zastępca.
2. Decyzję w sprawie ukarania cudzoziemca karą dyscyplinarną wydaje upoważniony przez komendanta oddziału lub placówki Straży Granicznej funkcjonariusz/pracownik pełniący służbę/pracujący w wydziale lub grupie do spraw cudzoziemców.
3. W przypadku złożenia przez cudzoziemca skargi na decyzję o ukaraniu go karą dyscyplinarną kierownik ośrodka przekazuje ją do właściwego sądu penitencjarnego i informuje o tym fakcie organ, który wydał decyzję.

#### **XIV.2. PODDANIE CUDZOZIEMCA NIEZBĘDNEMU ZABIEGOWI LEKARSKIEMU, W TYM ZABIEGOWI CHIRURGICZNEMU**

1. Jeżeli życiu cudzoziemca zagraża poważne niebezpieczeństwo, będące następstwem odmawiania przez niego przyjmowania posiłków, co zostanie stwierdzone przez co najmniej 2 lekarzy, cudzoziemca można poddać koniecznemu zabiegowi lekarskiemu, w tym zabiegowi chirurgicznemu, nawet bez jego zgody.

W takiej sytuacji kierownik ośrodka kieruje do właściwego sądu rejonowego wnioski o poddanie cudzoziemca zabiegowi lekarskiemu. Uzasadnienie wniosku w zakresie określenia stanu zdrowia cudzoziemca oraz sposobu i miejsca dokonania zabiegu przedkłada kierownik służby zdrowia oddziału Straży Granicznej, w strukturach którego znajduje się ośrodek.

W przypadku ośrodka znajdującego się w strukturze placówki SG uzasadnienie wniosku w zakresie określenia stanu zdrowia cudzoziemca oraz sposobu i miejsca dokonania zabiegu sporządza zakład opieki zdrowotnej, z którym podpisana została umowa na udzielanie świadczeń zdrowotnych cudzoziemcom przebywającym w tym ośrodku.

2. W przypadku bezpośredniego zagrożenia życia cudzoziemca o konieczności dokonania zabiegu lekarskiego decyduje lekarz.

#### **XV. ZWOLNIENIE CUDZOZIEMCA ZE STRZEŻONEGO OŚRODKA/ARESZTU DLA CUDZOZIEMCÓW**

1. Do postępowania w sprawie zwolnienia cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców stosuje się odpowiednio – zgodnie z art. 404 ustawy o cudzoziemcach – przepisy Kodeksu postępowania karnego, z tym że czynności zastrzeżone dla prokuratora może wykonywać funkcjonariusz Straży Granicznej.
2. Postanowienie o zwolnieniu cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka lub z aresztu dla cudzoziemców wydaje niezwłocznie z urzędu lub na wniosek cudzoziemca, kierownik strzeżonego ośrodka upoważniony przez organ Straży Granicznej, któremu podlega strzeżony ośrodek lub areszt dla cudzoziemców.
3. Przed wydaniem z urzędu postanowienia o zwolnieniu cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka lub z aresztu dla cudzoziemców w przypadku:
  - 1) stwierdzenia, że zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 400 (art. 406 ust. 1 pkt 2), lub
  - 2) stwierdzenia okoliczności innych niż określone w art. 400, uniemożliwiających stosowanie tych środków (art. 406 ust. 1 pkt 3), lub
  - 3) stwierdzenia, że ze względów prawnych lub faktycznych, wykonanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu nie jest możliwe (art. 406 ust. 1 pkt 6)

oraz rozpatrując wniosek o zwolnienie cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka organ Straży Granicznej ocenia konieczność zastosowania środków alternatywnych.

Należy zwrócić uwagę, że w przypadku złożenia przez cudzoziemca wniosku o zwolnienie go z ośrodka lub aresztu organ Straży Granicznej w pierwszej kolejności ocenia możliwość jego uwzględnienia i dopiero po uznaniu jego zasadności:

- a) ocenia konieczność zastosowania środków alternatywnych (przy czym zastosowanie ma art. 398 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach) – jeżeli sytuacja dotyczy cudzoziemca przebywającego w strzeżonym ośrodku na podstawie przepisów ustawy o cudzoziemcach;
- b) zwalnia cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka – jeżeli sytuacja dotyczy cudzoziemca przebywającego w strzeżonym ośrodku na podstawie przepisów ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP.

Por. pismo FAX-KG-CU-2732/IP/16 z dnia 5 maja 2016 r. (pkt. 5).

Dokonując oceny sytuacji organ, któremu podlega strzeżony ośrodek lub areszt dla cudzoziemców, zasięga opinii organu Straży Granicznej, który prowadzi postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu albo wydał decyzję w tej sprawie.

4. Postanowienia o zwolnieniu cudzoziemca z ośrodka/aresztu nie wydaje się w przypadku (zwolnienie odbywa się z mocy ustawy (nie ma konieczności wydawania postanowienia w tym przedmiocie)):
  - 1) upływu okresu pobytu określonego w postanowieniu sądu, lub

- 2) wydania postanowienia sądu o zwolnieniu cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka albo z aresztu dla cudzoziemców, lub
- 3) przymusowego wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, lub
- 4) upływu terminów, o których mowa w art. 24 ust. 2 lub art. 28 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 604/2013, jeżeli cudzoziemiec przebywa w ośrodku na podstawie art. 398 ust. 1 pkt 4 ustawy o cudzoziemcach lub art. 87 ust. 1 pkt 5 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...), lub
- 5) przekazania do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej albo państwa trzeciego na podstawie umowy międzynarodowej o przekazywaniu i przyjmowaniu osób (niezależnie od trybu, w jakim to przekazanie się odbywa)
- 6) doręczenia cudzoziemcowi decyzji o:
  - a) uchyleniu lub stwierdzeniu nieważności decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, z wyjątkiem decyzji, zgodnie z którą sprawa została przekazana do ponownego rozpatrzenia, a cudzoziemiec został umieszczony w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców w związku z okolicznością, o której mowa w art. 398 ust. 1 pkt 1 lub art. 398a pkt 1 lub
  - b) nadaniu cudzoziemcowi statusu uchodźcy, udzieleniu mu ochrony uzupełniającej lub udzieleniu mu azylu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
  - c) udzieleniu cudzoziemcowi zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Odnosząc się do ppkt 4 cudzoziemca należy zwolnić ze strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców, jeżeli (por. pismo nr KG/CU/2148/PC/16 z dnia 7 kwietnia 2016 r. oraz pismo nr KG/CU/6290/PC/17 z dnia 25 września 2017 r.):

- 1) wniosek o jego przejęcie lub wtórne przejęcie nie został złożony przez właściwy organ w terminie miesiąca, od dnia w którym cudzoziemiec złożył wniosek o udzielenie mu ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) wniosek o jego wtórne przejęcie nie został złożony w terminach, o których mowa w art. 24 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 604/2013;
- 3) nie został przekazany do odpowiedzialnego państwa członkowskiego w terminie 6 tygodni od zaakceptowania przez to państwo – wprost lub nie wprost – wniosku o jego przejęcie lub wtórne przejęcie lub od ustania zawieszenia przekazania na skutek odwołania lub wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy (art. 406 ust. 5 pkt 3a ustawy o cudzoziemcach).

W przypadku złożenia przez cudzoziemca odwołania od decyzji o przekazaniu do odpowiedzialnego państwa członkowskiego (lit. c), sześciotygodniowy termin, po upływie którego, w przypadku nieprzekazania cudzoziemca, następuje zwolnienie go ze strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców:

- 1) rozpoczyna bieg w momencie ustania zawieszenia wykonania decyzji tj. z chwilą uzyskania przez nią przymiotu wykonalności, i
- 2) nie podlega skróceniu o liczbę dni, które zainteresowana osoba spędziła już w strzeżonym ośrodku po zaakceptowaniu wniosku o przejęcie lub wtórne przejęcie przez państwo, do którego ów wniosek skierowano (o ile nie przekroczone zostaną maksymalne okresy pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemcach określone w ustawie o cudzoziemcach lub w ustawie z dnia 13 czerwca 2013 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej).

W przypadkach, o których mowa w lit. a i b postawą zwolnienia cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców będzie art. 406 ust. 1 pkt 1 ustawy o cudzoziemcach.

W przypadku cudzoziemców, którzy w chwili ustalenia odpowiedzialnego państwa członkowskiego nie znajdowali się w strzeżonym ośrodku (ryzyko ucieczki wystąpiło po tym fakcie) powyższe terminy rozpoczynają bieg w momencie ich faktycznego umieszczenia w ośrodku.

5. Po wydaniu postanowienia dokonuje się tłumaczenia – ustnego lub pisemnego – w języku zrozumiałym dla cudzoziemca jego rozstrzygnięcia oraz pouczenia, czy i w jakim trybie służy zażalenie na to pouczenie. W przypadku dokonania tłumaczenia ustnego adnotację o tym fakcie, a także informację o tym, na jaki język dokonano tłumaczenia, należy zamieścić na egzemplarzu postanowienia pozostającym w aktach sprawy. Cudzoziemiec potwierdza (obok adnotacji) fakt tłumaczenia oraz jego zrozumienia własnoręcznym podpisem.

6. Jeżeli termin końca okresu pobytu cudzoziemca w ośrodku strzeżonym lub areszcie dla cudzoziemców został określony w godzinach i minutach, i upływa on w godzinach nocnych, zwolnienie cudzoziemca z ośrodka lub aresztu może nastąpić przed upływem tego terminu, nie wcześniej jednak niż w okresie 8 godzin poprzedzających tę chwilę.
7. Cudzoziemcowi zwalnianemu ze strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców wydaje się przekazane przez niego do depozytu:
  - 1) dokumenty potwierdzające jego tożsamość;
  - 2) pieniądze, w kwocie uwzględniającej potrącenie, lub w pełnej wysokości, jeżeli decyzja o ustaleniu wysokości kosztów wydania i wykonania decyzji o zobowiązaniu do powrotu nie została wydana;
  - 3) przedmioty, jeżeli nie są zabezpieczone na pokrycie kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

W przypadku gdy po zwolnieniu cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców następuje przymusowe wykonanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, dokumenty potwierdzające tożsamość cudzoziemca, a także przedmioty, o których mowa w pkt 2 i 3, pobiera z depozytu dowódca doprowadzenia i zwraca je cudzoziemcowi w placówce Straży Granicznej, w której cudzoziemiec przekracza granicę, lub w porcie lotniczym albo morskim państwa, do którego zostaje doprowadzony.

Na wniosek cudzoziemca zwalnianego ze strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców przedmioty przekazane przez niego do depozytu mogą być wydane osobie upoważnionej przez niego na piśmie lub wskazanej przez niego instytucji lub organizacji. Koszty wydania przedmiotów z depozytu ponosi cudzoziemiec.

8. Materiały związane z czynnościami administracyjnymi, pozostającymi w związku z postępowaniem w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu (np. związane z potwierdzaniem tożsamości), po zwolnieniu cudzoziemca przekazuje się jednostce, która prowadzi/prowadziła postępowanie w tej sprawie. Jednostka prowadząca sprawę odpowiada za archiwizację „akt cudzoziemca”.

Materiały dotyczące umieszczenia cudzoziemca w ośrodku, przedłużenia pobytu, zwolnienia oraz inne dotyczące pobytu pozostawia się w strzeżonym ośrodku. Jednostce prowadzącej postępowanie powrotowe wobec cudzoziemca przekazuje się ich kserokopię – w celu dołączenia do „akt cudzoziemca”.

9. W przypadku:

- 1) złożenia przez przedstawiciela organizacji międzynarodowej lub pozarządowej w imieniu małoletniego bez opieki przebywającego w strzeżonym ośrodku wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej należy niezwłocznie:
  - a) wystąpić zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt. 1 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...) do sądu o ustanowienie kuratora na potrzeby reprezentowania małoletniego w postępowaniach, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 3,
  - b) wystąpić zgodnie z art. 61 ust. 6 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...) o umieszczenie małoletniego bez opieki w pieczy zastępczej,
  - c) wydać postanowienia o zwolnieniu małoletniego cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka na podstawie art. 406 ust. 1 pkt. 3 ustawy o cudzoziemcach (okoliczności inne niż określone w art. 400) i umieścić go w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego (zgodnie z art. 62 ust. 1 ustawy o udzielaniu (...)).
- 2) wyrażenia przez małoletniego bez opieki, przebywającego w strzeżonym ośrodku, woli złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, organ SG niezwłocznie:
  - a) przyjmuje od małoletniego deklarację zamiaru złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej,
  - b) występuje zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt. 1 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...) do sądu o ustanowienie kuratora na potrzeby reprezentowania małoletniego w postępowaniach, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 3 (sąd wydaje postanowienie w tej sprawie w terminie 3 dni),
  - c) wydaje postanowienia o zwolnieniu małoletniego cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka na podstawie art. 406 ust. 1 pkt. 3 ustawy o cudzoziemcach (okoliczności inne niż określone w art. 400) i umieszcza go w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego (zgodnie z art. 62 ust. 1 ustawy o udzielaniu (...)).

Dopiero po ustanowieniu przez sąd kuratora, organ SG:

- i. przyjmuje od kuratora, w imieniu małoletniego bez opieki, wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej,

- ii. występuje zgodnie z art. 61 ust. 6 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (...) o umieszczenie małoletniego bez opieki w pieczy zastępczej.

Por. pismo FAX-KG-CU-4694/IP/16 z dnia 27 lipca 2016 r.

10. W przypadku zwolnienia ze strzeżonego ośrodka cudzoziemca, wobec którego toczy się postępowanie o udzielanie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, kopię postanowienia w tej sprawie lub informację o tym fakcie, należy przekazać organowi, przed którym to postępowanie się toczy (patrz: pkt 4 pisma nr KG-CU-8563/IP/16 z dnia 21 grudnia 2016 r.).
11. Niedopuszczalne jest zwalnianie cudzoziemca ze strzeżonego ośrodka automatycznie, po zawarciu przez niego związku małżeńskiego z obywatelem polskim.

Należy podkreślić, że zgodnie z art. 330 ust. 1 pkt. 6 ustawy o cudzoziemcach decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu nie wykonuje się, jeżeli:

- a) cudzoziemiec jest małżonkiem obywatela polskiego albo cudzoziemca posiadającego zezwolenie na pobyt stały lub zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE na terytorium RP i
- b) nie sprzeciwiają się temu względy obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego,

chyba że celem zawarcia związku małżeńskiego lub jego istnienia jest obejście przepisów tejże ustawy.

O ile ustalenie, że nie zachodzi przesłanka negatywna wskazująca na względy bezpieczeństwa i porządku publicznego polega w szczególności na zweryfikowaniu treści decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, o tyle ustalenie, czy nie zachodzi przesłanka negatywna warunkująca dalszy tryb postępowania wobec cudzoziemca i uzależniająca go od potwierdzenia, że małżeństwo nie jest „fikcyjne”, wymaga podjęcia pewnych czynności weryfikacyjnych, udokumentowanych w drodze notatek służbowych.

Dopiero po potwierdzeniu, że małżeństwo nie zostało zawarte w celu obejścia przepisów ustawy o cudzoziemcach, pozwala na odstępianie od czynności zmierzających do realizacji decyzji o zobowiązaniu do powrotu, w tym od dalszej detencji cudzoziemca. Do tej chwili cudzoziemiec winien przebywać w strzeżonym ośrodku, a w razie konieczności jego pobyt powinien być przedłużony, w szczególności w oparciu o art. 403 ust. 2 pkt. 1 ustawy o cudzoziemcach, tj. gdy cudzoziemiec nie współpracuje z organem Straży Granicznej w zakresie wykonania decyzji.

Por. pismo nr KG-CU-4895/IP/17 z dnia 21 lipca 2017 r.

## **XVI. PRZYMUSOWE WYKONANIE DECYZJI O ZOBOWIĄZANIU CUDZOZIEMCA DO POWROTU**

1. W przypadku, gdy cudzoziemiec, którego decyzja podlega przymusowemu wykonaniu przebywa w ośrodku/areszcie doprowadzenie realizuje (lub rozpoczyna realizację w przypadku doprowadzenia etapowego) sekcja konwojowa ośrodka/placówki Straży Granicznej, której podlega ośrodek.

W pozostałych przypadkach, tj. kiedy doprowadzenie odbywa się w przeciągu 48 godzin od momentu zatrzymania cudzoziemca doprowadzenie realizuje (lub rozpoczyna realizację w przypadku doprowadzenia etapowego) jednostka, która zatrzymała cudzoziemca.

2. Organy Straży Granicznej są uprawnione do zatrzymania cudzoziemca, na okres nie dłuższy niż 48 godzin, w celu przymusowego wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu.

Ma to szczególne znaczenie w przypadku cudzoziemców, wobec których zostały zastosowane inne niż umieszczenie w ośrodku strzeżonym środki zapobiegawcze, a z okoliczności sprawy wynika, że pomimo wywiązywania się z określonych w ramach tych środków obowiązków, cudzoziemiec będzie utrudniał wykonanie decyzji powrotowej.

3. W przypadku wykonywania decyzji poprzez doprowadzenie cudzoziemca drogą lotniczą jednostka wykonująca doprowadzenie (lub rozpoczynająca realizację w przypadku doprowadzenia etapowego) opracowuje i przesyła wniosek w tej sprawie do Wydziału II Zarządu do Spraw Cudzoziemców Komendy Głównej Straży Granicznej.

We wniosku zawiera się w szczególności informację o:

- stanie zdrowia cudzoziemca (braku przeciwwskazań do doprowadzenia drogą lotniczą),
- wynikach aktualnie przeprowadzonych sprawdzeń kwalifikujących cudzoziemca do powrotu, dokonanych przez jednostkę zatrzymującą/ośrodek strzeżony,

- stwarzaniu przez cudzoziemca ewentualnego niebezpieczeństwa/zagrożenia podczas doprowadzenia,
- innych okolicznościach mogących mieć wpływ na organizację i przebieg doprowadzenia.

Koordinator krajowy ds. doprowadzeń informuje jednostkę realizującą doprowadzenie (lub rozpoczynającą realizację doprowadzenia w przypadku doprowadzenia etapowego) o przygotowaniu wydalenia w miarę możliwości na tydzień przed planowanym terminem wylotu cudzoziemca oraz występuje z wnioskiem o zorganizowanie doprowadzenia do granicy państwa.

4. Doprowadzenie drogą lądową odbywa się po jego przygotowaniu i uzgodnieniu terminu przez koordynatora ds. doprowadzeń.
5. W przypadku gdy przymusowe wykonanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu następuje po zwolnieniu go ze strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców dowódca doprowadzenia pobiera z depozytu dokumenty potwierdzające tożsamość cudzoziemca, a także pieniądze i pozostałe przedmioty znajdujące się w depozycie ośrodka i należące do cudzoziemca, i zwraca je cudzoziemcowi w placówce Straży Granicznej, w której cudzoziemiec przekracza granicę, lub w porcie lotniczym albo morskim państwa, do którego zostaje doprowadzony.
6. Decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu wydaną małoletniemu cudzoziemcowi wykonuje się jeżeli:
  - 1) cudzoziemiec ten ma w państwie, do którego został zobowiązany powrócić, zapewnioną opiekę rodziców, innych osób pełnoletnich lub instytucji opiekuńczych, zgodnie ze standardami określonymi w Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.;
  - 2) powrót odbywa się pod opieką przedstawiciela ustawowego lub cudzoziemca tego przekazuje się jego przedstawicielowi ustawowemu albo przedstawicielowi właściwych władz państwa, do którego nastąpi powrót.
7. W przypadku gdy doprowadzenie jest monitorowane przez przedstawicieli organizacji pozarządowych lub międzynarodowych dowódca doprowadzenia przed rozpoczęciem doprowadzenia cudzoziemca informuje ich o zasadach obowiązujących podczas doprowadzenia, w szczególności dotyczących przebiegu doprowadzenia oraz warunków bezpieczeństwa.
8. Jeżeli wykonywana jest decyzja, w której określono termin dobrowolnego powrotu cudzoziemca, i cudzoziemiec nie wykonał jej w tym terminie, a zakaz ponownego wjazdu został w niej orzeczony tylko na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (warunkowo <na wypadek> na terytorium wszystkich państw obszaru Schengen), jednostka, która odnotowuje fakt wykonania tej decyzji, niezwłocznie informuje o tym fakcie jednostkę, która wydała decyzję powrotową, która z kolei niezwłocznie informuje Wydział Wykazu Departamentu Legalności Pobytu Urzędu do Spraw Cudzoziemców o konieczności przekazania danych cudzoziemca do SIS do celów odmowy wjazdu.
9. W przypadku złożenia przez cudzoziemca wniosku o realizację podlegającej przymusowemu wykonaniu decyzji o zobowiązaniu go do powrotu, zawierającego oświadczenie o rzeczeniu się prawa do odwołania od niej albo samego oświadczenia o rzeczeniu się prawa do odwołania od wydanej mu decyzji, decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu staje się ostateczna i prawomocna oraz podlega wykonaniu.

Patrz: pismo nr KG/CU/3263/PC/17 z dnia 18 maja 2017 r.

10. W przypadku, gdy sąd wydał postanowienie o wstrzymaniu wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu a cudzoziemiec:
  - 1) złożył oświadczenie o cofnięciu skargi, wykonanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu następuje gdy postanowienie o umorzeniu postępowania w sprawie ze skargi stanie się prawomocne;
  - 2) złożył oświadczenie o cofnięciu skargi oraz złożył oświadczenie o wykonaniu decyzji o zobowiązaniu do powrotu przed wydaniem przez wojewódzki sąd administracyjny rozstrzygnięcia w przedmiocie cofnięcia skargi lub przed uprawomocnieniem się postanowienia o umorzeniu postępowania w sprawie ze skargi, decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu wykonuje się (pismo nr KG CU-4664/MŁ/14 z dnia 9 czerwca 2014 r.).
11. W przypadku, gdy sąd wydał postanowienie o wstrzymaniu wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu i następnie oddalił skargę w tej sprawie a cudzoziemiec:
  - 1) wniósł skargę kasacyjną do NSA na wyrok sądu wojewódzkiego – postanowienie o wstrzymaniu wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu obowiązuje do czasu wydania orzeczenia przez NSA (orzeczenia NSA stają się prawomocne z chwilą ich wydania); decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu nie wykonuje się do dnia wydania orzeczenia przez NSA,



- 2) nie wniósł skargi kasacyjnej – postanowienie o wstrzymaniu decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu obowiązuje do czasu upływu terminu do wniesienia skargi kasacyjnej (30 dni od daty doręczenia odpisu orzeczenia wraz z uzasadnieniem); po upływie tego terminu orzeczenie WSA staje się prawomocne – decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu może zostać wykonana.

Por. pismo nr KG CU-5811/MŁ/14 z dnia 17 sierpnia 2015 r.

12. Złożenie przez cudzoziemca, który przebywa w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców skargi na decyzję o odmowie nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej lub o umorzeniu postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej wraz z wnioskiem o wstrzymanie jej wykonania nie stanowi przeszkody dla wykonania wydanej cudzoziemcowi decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu (pismo nr KG CU-8464/MŁ/14 z dnia 29 października 2014 r.).
13. W przypadku zawarcia przez cudzoziemca związku małżeńskiego podczas pobytu w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców albo w okresie bezpośrednio poprzedzającym jego tam umieszczenie, już po zakończeniu postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu, należy ustalić czy celem jego zawarcia (lub istnienia) jest obejście przepisów ustawy o cudzoziemcach. Ustaleń tych dokonuje organ właściwy do przymusowego wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu (o ich wyniku należy poinformować organ, który wydał tę decyzję).

W takim przypadku ustalenia powinny być udokumentowane w postaci notatek służbowych (protokoły przesłuchań oraz czynności, o których mowa w art. 11 ustawy o cudzoziemcach, mogą być wykonywane wyłącznie w toku prowadzonego postępowania administracyjnego). Notatki takie należy sporządzać nie tylko po zawarciu związku małżeńskiego, ale jeszcze przed jego zawarciem, w czasie gdy cudzoziemiec winien starać się utrzymać życie rodzinne z osobą, z którą zamierza zawrzeć związek małżeński. Niewątpliwie istotną rolę odgrywa tu opiekun socjalny i dokonane przez niego obserwacje, a także uzyskane przez niego informacje.

Przy rozstrzygnięciu, czy małżeństwo zostało zawarte w celu obejścia przepisów ustawy o cudzoziemcach, w szczególności uniemożliwienia wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, należy brać pod uwagę:

- informacje oraz stan faktyczny potwierdzony ustaleniami dokonanymi podczas wcześniejszych postępowań administracyjnych prowadzonych wobec cudzoziemca,
- obecny stan faktyczny, w tym charakter i intensywność kontaktów pomiędzy osobami, które zamierzają zawrzeć/zawarły związek małżeński.

Por. pismo nr KG-CU-4895/IP/17 z dnia 21 lipca 2017 r.

14. Przeszkody prawne wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu określone zostały w art. 330 ustawy o cudzoziemcach.

W odniesieniu do przeszkody, o której mowa w art. 330 ust. 1 pkt 1 ustawy o cudzoziemcach, tj. wobec cudzoziemca toczy się postępowanie w sprawie udzielenia mu ochrony międzynarodowej, decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu nie wykonuje się, gdy postępowanie to toczy się w wyniku złożenia pierwszego i drugiego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej (z tym, że w przypadku drugiego wniosku decyzji nie wykonuje się do czasu wydania przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców decyzji o uznaniu kolejnego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej za niedopuszczalny).

Decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu wykonuje się gdy wobec cudzoziemca toczy się postępowanie o udzielenie ochrony międzynarodowej wszczęte w wyniku złożenia przez cudzoziemca trzeciego (z kolei) wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej (por. pismo nr KG-CU/8098/MŁ/15 z dnia 4 grudnia 2015 r.).

15. Fakt (tj. datę) przymusowego wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu odnotowuje się – zgodnie z art. 329 ust. 5 ustawy o cudzoziemcach – w rejestrze spraw dotyczących zobowiązania cudzoziemca do powrotu wchodzącym w skład krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców (Pobyt) – nie przesyła się w wersji papierowej informacji w tej sprawie do Wydziału Wykazu Departamentu Legalizacji Pobytu Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

Powyższego dokonuje upoważniony funkcjonariusz placówki właściwej ze względu na miejsce, w którym cudzoziemiec przekracza granicę.

W przypadku przymusowego wykonywania decyzji o zobowiązaniu do powrotu wydanej cudzoziemcowi, który został zarejestrowany w systemie Eurodac z kat. 1 lub 2, funkcjonariusz placówki właściwej ze względu na miejsce, w którym cudzoziemiec przekracza granicę dodatkowo przekazuje do CLKP wnioski o:

- 1) przesłanie do systemu Eurodac informacji zgodnie z art. 10 rozporządzenia 603/2013 (art. 10d) – w przypadku posiadania przez osobę polskiego nr Eurodac z kat. 1;
- 2) usunięcie z systemu Eurodac danych z kat. 2 zgodnie z art. 16 ust. 2 rozporządzenia 603/2013 (art. 16.2.b) – w przypadku posiadania przez osobę polskiego nr Eurodac z kat. 2.

## Zasady postępowania Straży Granicznej z cudzoziemcami wymagającymi szczególnego traktowania

Celem „Zasad postępowania Straży Granicznej z cudzoziemcami wymagającymi szczególnego traktowania” (dalej „Zasad postępowania”) jest:

I. określenie zakresu podmiotowego,

II. określenie definicji przyjętych w „Zasadach postępowania”,

III. określenie trybu postępowania przy identyfikacji ww. kategorii cudzoziemców na etapie zatrzymania,

IV. określenie trybu postępowania przy identyfikacji ww. kategorii cudzoziemców po umieszczeniu w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców (dalej SOC).

### I. ZAKRES PODMIOTOWY

„Zasady postępowania” mają zastosowanie wobec:

a) cudzoziemców zatrzymanych na podstawie ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach oraz ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP, wobec których istnieją przesłanki do umieszczenia w SOC,

b) cudzoziemców umieszczonych w SOC.

### II. DEFINICJE

Na potrzeby „Zasad postępowania” wprowadza się następujące definicje:

**cudzoziemcy wymagający szczególnego traktowania**<sup>1</sup> - małoletni, małoletni bez opieki, niepełnosprawni, osoby starsze (tj. osoby powyżej 65 roku życia), kobiety w ciąży, osoby samotnie wychowujące małoletnie dzieci, ofiary tortur, zgwałcenia lub innych poważnych form przemocy fizycznej, psychicznej lub seksualnej, a także ofiary przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych, ofiary lub świadkowie handlu ludźmi<sup>2</sup> oraz osoby wymagające wsparcia z uwagi na stan zdrowia lub szczególną sytuację osobistą.

**przemoc** - to wszelkie umyślne działania narażające osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające jej godność, nietykalność cielesną, wolność (w tym wolność seksualną), powodujące szkody na zdrowiu fizycznym lub psychicznym.

**opiekun socjalny** – to odpowiednio przeszkolony z zakresu komunikacji międzykulturowej funkcjonariusz / pracownik sekcji właściwej w sprawach edukacyjnych / wychowawczych SOC, któremu powierzono zadania prowadzenia indywidualnej opieki nad cudzoziemcem w zakresie zasad funkcjonowania oraz pobytu w SOC, w tym również zadania identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania.

<sup>1</sup> Definicja obejmuje pełny zakres podmiotowy osób wymagających szczególnego traktowania określony w art. 3 pkt. 9 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/ WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez Państwa Członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich, dodatkowo rozszerzony o kategorię ofiar przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych, co wpisuje się w Krajowy Plan Działania na rzecz realizacji agendy ONZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa na lata 2018-2021, oraz o kategorię ofiar/świadków handlu ludźmi, a także o kategorię osób wymagających wsparcia z uwagi na stan zdrowia lub szczególną sytuację osobistą.

<sup>2</sup> W przypadku identyfikacji podczas zatrzymania lub pobytu w SOC osoby, co do której istnieje uzasadnione domniemanie, że jest ofiarą /świadkiem handlu ludźmi, należy podjąć działania określone w ustawie o cudzoziemcach, zgodnie z zasadami określonymi w „Algorytmie postępowania organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi”.

**psycholog** – osoba posiadająca prawo wykonywania zawodu psychologa zgodnie z przepisami ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów.

**psycholog wewnętrzny** – psycholog pełniący służbę albo zatrudniony w jednostkach organizacyjnych Straży Granicznej, świadczący usługi psychologiczne w stosunku do cudzoziemców umieszczonych w strzeżonym ośrodku.

**psycholog zewnętrzny** – psycholog spoza struktury Straży Granicznej, przeszkolony w zakresie diagnozy psychologicznej.

**terapeuta** – to osoba posiadająca specjalistyczne uprawnienia do prowadzenia terapii.

**arkusz obserwacyjny cudzoziemca / dziecka objętego monitoringiem** – materiał pomocniczy wypełniany w oparciu o informacje uzyskane przez opiekunów socjalnych i psychologów, a także przekazane przez innych pracowników strzeżonego ośrodka, dokumentujący bieżący stan psychiczny i fizyczny cudzoziemca, ze szczególnym uwzględnieniem zmian zachodzących w jego zachowaniu

**pomoc instytucjonalna** – świadczenia z zakresu pomocy socjalnej, opieki medycznej i psychologicznej, o których mowa w art. 400a ustawy o cudzoziemcach

### **III. OKREŚLENIE TRYBU POSTĘPOWANIA PRZY IDENTYFIKACJI CUDZOZIEMCÓW WYMAGAJĄCYCH SZCZEGÓLNEGO TRAKTOWANIA NA ETAPIE ZATRZYMANIA**

Do czynności związanych z identyfikacją cudzoziemców wymagających szczególnego traktowania zaangażowani są:

- funkcjonariusz SG właściwy w sprawach czynności związanych z zatrzymaniem cudzoziemca,
- lekarz dokonujący badania osoby zatrzymanej

W przypadku zatrzymania cudzoziemca funkcjonariusz SG dokonuje oceny, czy zachodzą przesłanki do przeprowadzenia badań lekarskich osoby zatrzymanej. Badanie lekarskie osoby zatrzymanej przeprowadza się w przypadkach, gdy:

- podczas zatrzymania zachodziła konieczność udzielenia cudzoziemcowi pierwszej pomocy medycznej,
- zachodzi obawa, że cudzoziemiec znajduje się w stanie zagrażającym życiu lub zdrowiu,
- cudzoziemiec oświadcza, że wymaga stałego lub okresowego leczenia, którego przerwanie zagrażałoby jego życiu lub zdrowiu,
- istnieje podejrzenie występowania choroby zakaźnej.

Wniosek do sądu o umieszczenie cudzoziemca w SOC sporządza się, w przypadku gdy:

1. cudzoziemiec był badany przez lekarza i nie stwierdzono okoliczności uniemożliwiających skierowanie wniosku do sądu o umieszczenie go w SOC (tj. okoliczności, o których mowa w art. 400 ustawy o cudzoziemcach),
2. brak było ww. przesłanek do przeprowadzenia badań lekarskich, a na podstawie stanu faktycznego nie stwierdzono okoliczności, o których mowa w art. 400 ustawy o cudzoziemcach.

W przypadku cudzoziemców zidentyfikowanych jako osoby wymagające szczególnego traktowania, wobec których zostały podjęte czynności identyfikacyjno-powrotowe, wniosek o identyfikację/ zorganizowanie powrotu, należy zakwalifikować jako wniosek priorytetowy.

#### **IV. OKREŚLENIE TRYBU POSTĘPOWANIA PRZY IDENTYFIKACJI CUDZOZIEMCÓW WYMAGAJĄCYCH SZCZEGÓLNEGO TRAKTOWANIA PO UMIESZCZENIU W STRZEŻONYM OŚRODKU DLA CUDZOZIEMCÓW**

Do czynności związanych z identyfikacją cudzoziemców wymagających szczególnego traktowania zaangażowani są:

- personel medyczny (lekarz, pielęgniarka, ratownik medyczny),
- personel strzeżonego ośrodka, w szczególności opiekun socjalny i opiekun powrotowy,
- psycholog wewnętrzny,
- psycholog zewnętrzny,
- lekarz specjalista (psychiatra).

##### **Etap wstępnej weryfikacji:**

1. Po przyjęciu cudzoziemca do SOC niezwłocznie przeprowadzany jest przez personel medyczny „wywiad chorobowy” cudzoziemca i przeprowadzane są ustandaryzowane badania lekarskie.
2. Na podstawie „wywiadu chorobowego” identyfikowane są przez personel medyczny pierwsze symptomy mogące wskazywać, że cudzoziemca należy zakwalifikować do kategorii cudzoziemców wymagających szczególnego traktowania – w przypadku ich zidentyfikowania informacja taka przekazywana jest do kierownika sekcji właściwej w sprawach edukacyjnych / wychowawczych SOC.
3. Niezwłocznie, nie później niż w ciągu pierwszych 7 dni, przeprowadzana jest przez wyznaczonego opiekuna socjalnego i opiekuna powrotowego rozmowa wstępna z cudzoziemcem, w celu ewentualnego zakwalifikowania go do kategorii cudzoziemców wymagających szczególnego traktowania.
4. W uzasadnionych przypadkach (gdy zgodnie z pkt. 2 / pkt. 3 stwierdzono pierwsze symptomy mogące świadczyć o potrzebie zakwalifikowania cudzoziemca do kategorii cudzoziemców wymagających szczególnego traktowania, co oznacza konieczność dalszej identyfikacji) opiekun socjalny niezwłocznie przeprowadza wywiad pogłębiony pozwalający na doszczegółowienie dotychczas uzyskanych informacji oraz informuje – w formie notatki służbowej – o uzyskanych ustaleniach kierownika SOC.
5. W przypadku gdy informacje uzyskane podczas wywiadu pogłębionego nie są wskazaniem do zakwalifikowania cudzoziemca do kategorii cudzoziemców wymagających szczególnego traktowania, w ramach czynności wykonywanych przez opiekuna socjalnego prowadzona jest **standardowa obserwacja** cudzoziemca (bez konieczności wdrażania „arkusza obserwacyjnego” i cotygodniowych notatek opiekuna socjalnego).
6. W przypadku gdy informacje uzyskane podczas wywiadu pogłębionego są wskazaniem do zakwalifikowania cudzoziemca do kategorii cudzoziemców wymagających szczególnego traktowania, cudzoziemiec **kierowany jest do psychologa wewnętrznego** celem dalszej identyfikacji, jak również wdrażany jest „arkusz obserwacyjny cudzoziemca objętego monitoringiem” / „arkusz obserwacyjny dziecka objętego monitoringiem” (wypełniany na bieżąco, nie rzadziej niż raz w miesiącu) oraz cotygodniowe notatki sporządzane przez opiekuna socjalnego dotyczące funkcjonowania cudzoziemca zakwalifikowanego do grupy osób szczególnego traktowania.

7. Psycholog wewnętrzny w porozumieniu z opiekunem socjalnym dokonuje **kwalifikacji** cudzoziemca do grupy cudzoziemców wymagających szczególnego traktowania.

Niezależnie od powyższych zasad, cudzoziemiec w **przypadkach bezsprzecznych** może zostać zakwalifikowany do grupy cudzoziemców wymagających szczególnego traktowania na **każdym wcześniejszym etapie** przez opiekuna socjalnego, po uzyskaniu / potwierdzeniu informacji dotyczących danego cudzoziemca (np. w przypadku małoletnich, małoletnich bez opieki, kobiet w ciąży, osób starszych), bez konieczności konsultacji z psychologiem wewnętrznym. W takiej sytuacji cudzoziemiec podlega stałej obserwacji, jednak nie ma obowiązku wdrażania „arkusza obserwacyjnego” („arkusz obserwacyjny” może zostać włączony na każdym późniejszym etapie w przypadku uznania tego za zasadne przez opiekuna socjalnego lub psychologa wewnętrznego).

### **Etap zasadniczej weryfikacji:**

Zakres opieki świadczonej w SOC cudzoziemcom wymagającym szczególnego traktowania powinien być dostosowany do ich potrzeb, a czas wykonywania wobec nich czynności administracyjnych skrócony do niezbędnego minimum.

### **Ocena przesłanek z art. 400 pkt. 1 ustawy o cudzoziemcach**

Oceny, czy nie zachodzą przesłanki z art. 400 pkt. 1 ustawy o cudzoziemcach (tj. pobyt cudzoziemca w SOC może spowodować niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia cudzoziemca) **dokonuje lekarz**. Taka ocena może zostać dokonana na każdym etapie pobytu cudzoziemca w SOC. Lekarz oceniając, czy zachodzą przesłanki z art. 400 pkt. 1 ustawy o cudzoziemcach, ocenia:

- stan zdrowia cudzoziemca,
- możliwość zastosowania odpowiedniego leczenia / terapii w warunkach SOC.

W przypadku stwierdzenia, że stan zdrowia cudzoziemca nie pozwala na jego dalszy pobyt w SOC i brak jest możliwości wdrożenia leczenia / terapii w warunkach SOC, tj. dalszy pobyt cudzoziemca stanowi niebezpieczeństwo dla jego życia lub zdrowia, **lekarz wydaje odpowiednie zaświadczenie lekarskie, które stanowi podstawę do zwolnienia cudzoziemca** (w związku z art. 406 ust. 1 pkt. 2 ustawy o cudzoziemcach).

W przypadku stwierdzenia zagrożenia zdrowia lub życia, gdy opieka medyczna zapewniona w SOC jest niewystraszająca z uwagi na konieczność zapewnienia stałej opieki specjalistycznej, która co do zasady, powinna być kontynuowana we wskazanym podmiocie medycznym należy:

- w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia, wezwać pogotowie ratunkowe,
- w każdym innym przypadku doprowadzić osobę do wskazanej przez lekarza placówki medycznej<sup>3</sup>.

Postanowienie o zwolnieniu cudzoziemca z SOC, należy wydać po zakończeniu leczenia, tak aby zapewnić środki niezbędne na pokrycie kosztów pobytu w szpitalu. Wyjątek stanowi szpital zakaźny – w tym przypadku, z uwagi na możliwość finansowania leczenia tam osoby nieposiadającej ubezpieczenia zdrowotnego ze środków pochodzących z budżetu państwa,

<sup>3</sup> Zaświadczenie lekarza sprawującego opiekę nad cudzoziemcem w SOC, stwierdzające zaistnienie przesłanki będącej podstawą do wydania postanowienia o zwolnieniu z SOC z uwagi na bezpośrednie zagrożenie zdrowia lub życia, co do zasady, powinno wskazywać miejsce specjalistycznej placówki medycznej, w której może być kontynuowane dalsze leczenie specjalistyczne cudzoziemca

postanowienie o zwolnieniu z SOC należy wydać przed skierowaniem cudzoziemca do szpitala.

### **Ocena przesłanek z art. 400 pkt. 2 ustawy o cudzoziemcach**

Dalszą pogłębioną diagnozę w kierunku stwierdzenia, czy zachodzą przesłanki z art. 400 pkt. 2 ustawy o cudzoziemcach, **przeprowadza psycholog wewnętrzny / psycholog zewnętrzny / lekarz specjalista (psychiatra)**, do którego cudzoziemiec jest kierowany po zakwalifikowaniu do grupy cudzoziemców wymagających szczególnego traktowania. W przypadku konieczności i diagnozy wykonywanej przez psychologa zewnętrznego lub lekarza zapewnia się obecność tłumacza spoza struktur SG.

### **Czynności podejmowane po otrzymaniu diagnozy ww. specjalistów:**

a) obecny stan psychofizyczny cudzoziemca jest stabilny i zadowalający, i brak jest ewidentnych objawów wskazujących, że był on poddany poważnym formom przemocy – sporządza się notatkę dokumentującą fakt wyłączenia cudzoziemca z grupy osób wymagających szczególnego traktowania – cudzoziemiec podlega standardowej obserwacji, bez konieczności wykorzystywania „arkuszy obserwacyjnych” i sporządzania cotygodniowych notatek opiekuna socjalnego;

b) brak ewidentnych objawów wskazujących, by cudzoziemiec był poddany poważnym formom przemocy, jednakże obecny stan psychofizyczny cudzoziemca jest znacznie poniżej normy, i wymaga podjęcia działań terapeutycznych – konieczność dokonania przez psychologa wewnętrznego oceny, czy można wdrożyć odpowiednią terapię w warunkach SOC:

- jeśli wdrożenie terapii jest możliwe, cudzoziemiec podlega obserwacji, z wykorzystaniem „arkuszy obserwacyjnych” i cotygodniowych notatek oraz włączeniem terapii;

- jeśli wdrożenie terapii nie jest możliwe, dokonywana jest ocena zasadności zwolnienia cudzoziemca w związku z art. 400 pkt. 1 ustawy o cudzoziemcach i objęcia go mechanizmem pomocy instytucjonalnej<sup>4</sup>;

c) istnieją ewidentne objawy wskazujące, że cudzoziemiec był poddany poważnym formom przemocy, a w rezultacie jego obecny stan psychofizyczny jest znacznie poniżej normy – wydawane jest postanowienie o zwolnieniu cudzoziemca na podstawie art. 406 ust. 1 pkt. 2, w związku z zaistnieniem okoliczności, o których mowa w art. 400 pkt. 2 ustawy o cudzoziemcach, a w określonych przypadkach z jednoczesnym objęciem go mechanizmem pomocy instytucjonalnej.

W przypadku zidentyfikowania cudzoziemców wymagających szczególnego traktowania, w stosunku, do których zaistniała przesłanka do zwolnienia z SOC określona 406 ust.1 pkt. 2 ustawy o cudzoziemcach, opiekun socjalny sporządza notatkę służbową, która po zatwierdzeniu przez kierownika SOC, jest przesyłana do właściwego sędziego penitencjarnego oraz do wiadomości Koordynatora ds. SOC.

### **Sprawdzenia przed podjęciem decyzji o zwolnieniu**

Przed wydaniem postanowienia o zwolnieniu cudzoziemca z SOC, obligatoryjnie należy ustalić, na jakim etapie znajdują się czynności identyfikacyjno-powrotowe prowadzone wobec cudzoziemca. W przypadku uzyskania informacji, że realizacja decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu / decyzji o przekazaniu może nastąpić w ciągu 7 dni oraz po

<sup>4</sup> Zgodnie z zasadami określonymi w odrębnej umowie zawartej z podmiotem udzielającym świadczeń

stwierdzeniu braku przeciwwskazań zdrowotnych do przeprowadzenia doprowadzenia cudzoziemca drogą lądową lub lotniczą, realizację powrotu / przekazania należy potraktować priorytetowo i doprowadzić do niezwłocznej realizacji takiej decyzji.

Kopia dokumentacji opiekuna socjalnego w postaci „arkuszy obserwacyjnych” i cotygodniowych notatek sporządzanych przez opiekuna socjalnego w uzasadnionych przypadkach powinna być dołączana do wniosków kierowanych do sądu o przedłużenie pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku.

\*\*\*\*\*

Akceptował:

plk SG Andrzej Jakubaszek - Dyrektor Zarządu ds. Cudzoziemców KGSG

DYREKTOR  
Zarządu ds. Spraw Cudzoziemców  
Komendy Głównej Straży Granicznej

plk SG Zbigniew Bartnicki – p.o. Dyrektora Biura Zaopatrzenia i Techniki KGSG

p. o. DYREKTOR  
Biura Techniki i Zaopatrzenia  
Komendy Głównej Straży Granicznej  
plk SG Zbigniew BARTNICKI

\*\*\*\*\*

Zatwierdził:

plk. SG Grzegorz Niemiec – Zastępca Komendanta Głównego Straży Granicznej

ZASTĘPCA  
KOMENDANTA GŁÓWNEGO  
STRAŻY GRANICZNEJ  
plk SG Grzegorz NIEMIEC

2019 -06- 14